

สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นางสาวดวงกมล จงเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STATE AND PROBLEMS OF LEADERS OF CHILD CAREGIVER NETWORK
PERFORMANCES IN THE CHILD DEVELOPMENT CENTERS
UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

Miss Duangkamol Chongcharoen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education
Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

โดย

นางสาวดวงกมล จงเจริญ

สาขาวิชา

การศึกษาปฐมวัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

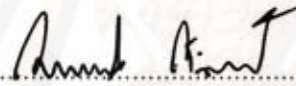
รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

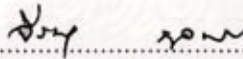

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อรพรรณ บุตรกัตัญญู)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดวงกมล จงเจริญ : สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (STATE AND PROBLEMS
OF LEADERS OF CHILD CAREGIVER NETWORK PERFORMANCES IN THE
CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 188 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่าย
ผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัด
สภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้
และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม
แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 75
คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทั้ง 4 ด้าน โดยรวมจัดอยู่ในระดับการปฏิบัติ
เหมาะสมมากทุกด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิด
การเรียนรู้ และมีความปลอดภัย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่าน
ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และเหมาะสมกับพัฒนาการ ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้
พบว่ามีการใช้แบบบันทึกพัฒนาการในการบันทึกพัฒนาการของเด็ก และรายงานผลพัฒนาการ
และการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครอง และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า มีการ
สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน โดยการสนทนาพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก พบว่า พื้นที่ภายในห้องเรียนคับแคบ สื่อ/
อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก และมีสภาพเก่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจใน
การเลือกใช้วิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ที่หลากหลาย และผู้ปกครองมีเวลาไม่เพียงพอ
และไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็ก

ภาควิชา : หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา   ลายมือชื่อนิสิต   ดวงกมล จงเจริญ
สาขาวิชา : การศึกษาปฐมวัย   ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก   จีระพันธุ์ พูลพัฒน์
ปีการศึกษา : 2552

##508 33376 27 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORDS : PERFORMANCES/ LEADERS OF CHILD CAREGIVER NETWORK/ CHILD DEVELOPMENT CENTERS

DUANGKAMOL CHONGCHAROEN : STATE AND PROBLEMS OF LEADERS OF CHILD CAREGIVER NETWORK PERFORMANCES IN THE CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.CHEERAPAN BHULPAT, Ph.D., 188 pp.

The objective of this research was to study the state and problems of leaders of child caregiver network performances in the child development centers under local administrative organization in four areas: 1) environmental arrangement, 2) instructional activity organization, 3) development and learning assessment, and 4) building parents and community relationship. On this research, the population was 75 leaders of child caregiver network who were given questionnaires and 21 out of leaders of child caregiver network who were interviewed, observed and surveyed. The data was analyzed by means of mean, standard deviation, percentage and content analysis.

The research findings were as follows:

The state of leaders of child caregiver network performances was highly appropriate in all four areas: 1) environmental arrangement: providing safe and suitable environment to enhance learning ability, 2) instructional activity organization: teaching children to learn through 5 senses which appropriate to their development, 3) development and learning assessment: using developmental recording and reporting children's development to parents, and 4) building parents and community relationship: communicating with parents and members in the community regularly.

The problems of leaders of child caregiver network performances were as follows:

There was not enough space in classrooms and the instructional materials were not enough for children and they looked old. The leaders of child caregiver network lacked of knowledge and understanding of how to select various methods for development and learning assessment. The parents did not have enough time to take care of their children and did not think that improving their children, development is important.

Department : Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Student's Signature Duangkamol Chongcharoen

Field of Study : Early Childhood Education

Advisor's Signature Cheerapan Bhulpat

Academic Year : 2009

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ คำปรึกษาที่ดี ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้วิจัยมีความวิริยะอุตสาหะในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ ประธานกรรมการสอบ และอาจารย์ ดร.อรพรรณ บุตรกัตัญญู กรรมการสอบ ผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี เล่ห์มงคล อาจารย์ ดร.อุไรรัตน์ สำเร็จวงศ์ และอาจารย์ ดร.อรชภา ตูลานันท์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาตรวจเครื่องมือ ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษากองถิ่น ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการศึกษานอกระบบและพัฒนากิจการรวมเยาวชน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก นายพีระ รุกขชาติ นายอุเทน สวัสดิ์จัน นายสุพัฒน์ สุพรรณณรงค์ และเจ้าหน้าที่ส่วนส่งเสริมการศึกษานอกระบบและพัฒนากิจการรวมเยาวชน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และคอยช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลสำหรับทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงให้การต้อนรับที่แสนประทับใจ ขอขอบพระคุณนางสาวบุษยารัตน์ ปรางศรี นางสาวนิศารัตน์ อิศระมโนรส นางสาวฉวีญา ช้ายหัน รวมถึงพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ภาควิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ให้กำลังใจ การช่วยเหลือ และคำแนะนำแก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณยาย และคุณแม่ ที่ให้ความรัก เอื้ออาทร ห่วงใย เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ และคอยสนับสนุนผู้วิจัยในทุกเรื่องเสมอมา ญาติมิตรทุกท่าน และคณะครูโรงเรียนอนุบาลดวงกมล จังหวัดระนอง ที่คอยให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา ขอขอบคุณ นายกฤตภาส จงเจริญ พี่ชายที่แสนดีของผู้วิจัยที่ช่วยกรุณาขับรถไปส่งผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล 21 จังหวัด และสุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ ผู้ซึ่งล่วงลับไปแล้ว แต่ยังคงเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
	คำถามการวิจัย.....	7
	ขอบเขตการวิจัย.....	7
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
	ประโยชน์ที่ได้รับ.....	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
	การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	12
	หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น.....	12
	แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	13
	การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	16
	คุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก.....	20
	การจัดการศึกษาปฐมวัย.....	25
	หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	26
	มาตรฐานคุณภาพด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	27
	การจัดสภาพแวดล้อม.....	30
	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	40
	การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้.....	52

บทที่	หน้า
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน.....	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	71
การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	71
ประชากร.....	71
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	83
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล.....	85
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่าย ผู้ดูแลเด็ก.....	87
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิธีแก้ไขปัญหาใน การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก.....	110
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	120
อภิปรายผล.....	127
ข้อเสนอแนะ.....	131
รายการอ้างอิง.....	132
ภาคผนวก.....	138
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	139
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	140

ภาคผนวก ค 1. รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำ เครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่เป็นประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งตามภาค ขนาด และสังกัด	
2. รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่าย ผู้ดูแลเด็กในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบ สำรวจ แบ่งตามภาค ขนาด สังกัด และวันที่เก็บรวบรวมข้อมูล.....	145
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	150
ภาคผนวก จ ภาพตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อม.....	177
ภาคผนวก ฉ ภาพตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	181
ภาคผนวก ช ภาพตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้...	184
ภาคผนวก ซ ภาพตัวอย่างการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน.....	186
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	188

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ญ

ตารางที่

หน้า

1	จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามภาค และขนาด.....	72
2	จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ จำแนกตาม ภาค และขนาด.....	73
3	กรอบแนวคิดในการวิจัยและตัวแปรที่ศึกษา.....	75
4	โครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	76
5	รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกจามวันที่และช่วงเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล.....	81
6	จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามสถานภาพ.....	85
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่าย ผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดสภาพแวดล้อม.....	87
8	จำนวน และค่าร้อยละของการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	90
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่าย ผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	95
10	จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูล ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	99
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่าย ผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้.....	103
12	จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูล ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้.....	105
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน.....	107
14	จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและ ข้อเสนอแนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน.....	109
15	จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและ ข้อเสนอแนะด้านการจัดสภาพแวดล้อม.....	111

ตารางที่	ฎ หน้า
16 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและ ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	113
17 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและ ข้อเสนอแนะด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้.....	115
18 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูล ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน.....	117

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

ฎ

แผนภาพที่

หน้า

1	รูปแบบที่ 1 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ.....	18
2	รูปแบบที่ 2 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งมอบหมายให้ผู้แทนชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ.....	19
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	74

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 ได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเด็กด้านต่างๆ โดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2559 เด็กอายุ 3-5 ปี ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านก่อนเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ องค์การยูนิเซฟและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กทั่วโลกได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นพิเศษ โดยให้มีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะและละเอียดอ่อน โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืน และป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว แนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยด้านพัฒนาการเด็กได้แสดงว่า ปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาระยะแรกและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ ในทศวรรษที่ผ่านมา มีการใช้ศาสตร์ต่างๆ ในการวิเคราะห์สมอง ถ่ายภาพสมองเพื่อศึกษาพัฒนาการแต่ละขั้นตอน พบว่าโอกาสแห่งการเรียนรู้ และอัตราการเรียนรู้สูงสุดอยู่ในช่วงวัยเด็ก การเติบโตและพัฒนาการของสมองเป็นรากฐานของการเรียนรู้และเริ่มตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ในช่วง 3-6 เดือน มีการสร้างเซลล์สมองสูงสุด และการเติบโตของสมองสูงสุดในช่วง 0-6 ปี เป็นการเติบโตทางปริมาณ ทำให้สมองของเด็กมีขนาด 90-95% (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการพัฒนาสมอง คือ ช่วงเวลา 6 ปีแรกของชีวิต เพราะถือเป็นช่วงอายุที่มีอัตราของพัฒนาการสูงสุด เป็นจังหวะทองของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้าน ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดี และถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและหลักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เด็กก็จะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้อง ในช่วงนี้โอกาสทองเช่นนี้ก็จะไม่หวนกลับมาอีก ตรงกับที่ มาถิ ไชยธีรานุกัณฐศิริ (2543) ได้ระบุไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษแก่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเด็กในวัยนี้ต้องการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส จากบิดามารดา คนรอบข้าง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพัฒนาการที่เป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุปนิสัย และการเติบโตของสมองที่มีผลต่อสติปัญญา ความสามารถ เพราะเด็กในช่วงตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ระบบประสาทและสมองจะเจริญเติบโตในอัตราสูงที่สุด การอบรมปลูกฝังสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็กปฐมวัยได้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพในช่วงอายุนี้นี้ จะเป็นรากฐานที่ดีที่จะให้เด็กได้เจริญเติบโตเป็นเยาวชน และพลเมืองที่ดี

แนวการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ(Developmentally Appropriate Practice : DAP) ได้เสนอวิธีการที่ผู้ดูแลเด็กควรที่จะคำนึงถึงในการให้การดูแลเด็กวัยอนุบาล คือ การจัดกิจกรรมที่เน้นประสบการณ์ให้แก่เด็ก เนื่องจากเด็กจะเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดเตรียมกิจกรรมควรที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักการค้นหา การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล หรือสิ่งต่างๆ และการติดต่อสื่อสารกับเด็กวัยเดียวกันหรือกับผู้ใหญ่ เด็กควรที่จะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริง ให้คำแนะนำด้วยวิธีการที่หลากหลาย แนวการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ(Developmentally Appropriate Practice : DAP) ได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนพร้อมกับให้คำแนะนำเพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ โดยการเตรียมกิจกรรมต้องให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เนื่องจากเด็กมีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำรวมถึงการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นตัวอย่าง และให้คำแนะนำแก่เด็ก เด็กเป็นผู้นำในการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรแบบบูรณาการ สัมพันธ์กับการเรียนรู้ในชีวิตจริงของเด็ก ให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐาน จัดศูนย์การเรียนรู้ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างอิสระ เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้จากการร่วมมือ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักรับผิดชอบ ซึ่งความรับผิดชอบจะเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ต่อไป (Developmentally Appropriate Practice, 2008)

Sailor (2004) กล่าวถึงการให้การเลี้ยงดูเด็กอย่างมีคุณภาพ สรุปได้ว่าการเลี้ยงดูเด็กเป็นโครงสร้างพื้นฐานและเป็นกระบวนการที่เป็นลักษณะเฉพาะ ส่วนประกอบของโครงสร้างพื้นฐานในการเลี้ยงดู คือ อัตราส่วนระหว่างครูและเด็ก ขนาดของกลุ่มเด็ก การให้ความรู้แก่ผู้เลี้ยงดู พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกห้อง ความปลอดภัย และความสะอาดสบาย ส่วนประกอบเหล่านี้รวมไปถึงกระบวนการของการให้เด็กได้รับประสบการณ์ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในสถานรับเลี้ยงเด็ก การมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับบุคคล วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมจะช่วยพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัยที่ต้องเป็นไปตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก โดยคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตในสังคมและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งเด็กปฐมวัยนับเป็นทรัพยากรของสังคมที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะเด็กในวันนี้จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และจะต้องสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นของชาติไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่น และความเป็นชาติไทยให้คงอยู่ตลอดไป ขณะเดียวกันการศึกษาปฐมวัยเป็นการวางรากฐานความรู้ที่สำคัญของเด็กสำหรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องได้รับการดูแล

ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กในแต่ละท้องถิ่นให้มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไปด้วย (กระทรวงมหาดไทย, 2550) โดยได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาเด็ก และมุ่งหวังที่จะให้บริการเลี้ยงดูเด็ก จึงได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นตามความต้องการจำเป็นของแต่ละชุมชน เพื่อให้เด็กปฐมวัยในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมเหมาะสมตามวัย และให้มีพลังในการที่จะศึกษาในระดับสูงต่อไป ด้วยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย สามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชนท้องถิ่น ให้เด็กปฐมวัยมีรากฐานคุณภาพชีวิตที่พัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคมต่อไป (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2548) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เป็นกฎหมายหลักทางการศึกษา ทำให้เกิดการตื่นตัวในการปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ จึงเป็นที่มาของการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือก่อนประถมศึกษาภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนั้นก็มีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างเต็มตามศักยภาพ (วิจารณ์ กุลชนะรัตน์, บรรณารักษ์, 2548)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2551) มีภารกิจในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กวัย 3-5 ขวบ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพ พร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป ปัจจุบันกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ ผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการให้การดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ผู้ดูแลเด็ก เนื่องจากผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ในช่วงที่เด็กอยู่ในศูนย์ฯ ผู้ดูแลเด็กจึงจะต้องเป็นผู้ที่มี

ความรู้ ความสามารถ รับผิดชอบ รักเด็ก อุบนิสัยอ่อนโยน จิตใจโอบอ้อมอารี มีความยุติธรรม มีลักษณะเป็นผู้นำ เพื่อที่จะเป็นผู้ให้การดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก ซึ่งเป็นการวางรากฐานความคิด สติปัญญา อารมณ์ สังคม ลักษณะนิสัย เสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับเด็ก ซึ่งเปรียบเสมือนการวางรากฐานของประเทศ

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2551) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กว่า ผู้ดูแลเด็กต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัย 3 – 5 ปี ที่อยู่ในความรับผิดชอบ มีความรู้ในเรื่องของพัฒนาการเด็กตามวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจแนวคิดต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สามารถนำหลักสูตรมาสู่การปฏิบัติ ด้วยการกำหนดหลักการ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็ก ดูแลเด็กในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็ก ทำงานร่วมกันกับเด็ก ครู และผู้ปกครองได้อย่างดีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กตามเป้าหมาย สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วย ผู้ดูแลเด็กเองจะต้องมีบุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการที่จะทำงานกับกลุ่มคนต่างๆ มีการเตรียมตัวในการสอน และมีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับบริบทที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2548) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ดูแลเด็ก คือ ความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันสำหรับผู้ดูแลเด็กและเด็ก ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก บุคลิกภาพของผู้ดูแลเด็กควรจะสร้างความสบายใจให้กับเด็ก ด้วยการทักทายเด็กเมื่อพบทุกเช้า มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส โอบกอดเด็ก ให้การสัมผัสที่อบอุ่นแก่เด็ก ต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในห้องเรียน ความรู้ทางจิตวิทยา และพัฒนาการเด็กจะช่วยให้ผู้ดูแลเด็กเข้าใจเด็ก ความสามารถในการสังเกตมีความจำเป็นเพื่อจะได้เข้าไปช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา หรือมีความสามารถพิเศษทันเวลา ความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้ดูแลเด็กกับผู้ปกครอง ได้แก่ การสร้างบรรยากาศของความเข้าใจ ความร่วมมือ ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองจะช่วยให้เด็กปฏิบัติตนได้อย่างสอดคล้องกันทั้งที่บ้าน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ บ้าน และชุมชน ให้ทางบ้าน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากร แหล่งวิทยากร อาสาสมัครในกิจกรรมต่างๆ ทำให้บ้าน และชุมชนใกล้ชิดกับศูนย์ฯ เกิดความเข้าใจในการทำงานของผู้ดูแลเด็ก และทำให้เกิดความมั่นใจในการดูแลเด็ก จะเห็นได้ว่า ผู้ดูแลเด็กควรที่จะมีความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติที่เหมาะสมกับเด็ก ควรที่จะมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็ก จัดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และเป็นมิตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีความรู้ทางจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก มีการประเมินผลเด็กโดยเลือกใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับเด็ก และการสร้าง

ความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าใจถึงแนวทางการพัฒนาเด็ก และนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กร่วมกับศูนย์

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้ดูแลเด็กซึ่งมีภาระหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ได้รับการพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐานด้านวิชาการ และมีทักษะในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกและใช้วิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองและชุมชน จึงได้มีการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน โดยมีการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็กทั้งหมด เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ทักษะในด้านวิชาการ และมีมาตรฐานแนวทางปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีภารกิจหนึ่งในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้การดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปตามนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีโครงการเพื่อคัดเลือกผู้ดูแลเด็กดีเด่นให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัยภายในจังหวัด โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาเด็กปฐมวัย และร่วมคิดสร้างสรรค์การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ จึงได้ดำเนินโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2551 เพื่อคัดเลือกผู้ดูแลเด็กระดับจังหวัด จังหวัดละ 1 คน รวม 75 คน จาก 75 จังหวัด โดยการคัดเลือกจากผู้ดูแลเด็กที่ได้รับรางวัลผู้ดูแลเด็กดีเด่น ประจำปีงบประมาณ 2550-2551 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2551) ได้มีการแบ่งเกณฑ์การประเมินการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำ/บุคลิกภาพ/มนุษยสัมพันธ์
2. ด้านความสามารถในการนำเสนองาน
3. ด้านวิสัยทัศน์/กระบวนการคิดวิเคราะห์
4. ด้านผลงานเชิงประจักษ์ในการสร้างสรรค์งาน/การจัดประสบการณ์การเรียนรู้/การสร้างสื่อนวัตกรรม

รายงานผลการวิจัยของ อุทุมพร จามรมาน และ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบ กลไก ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐและเอกชนใน

ปัจจุบัน ส่วนหนึ่งของการสรุปผลการวิจัย พบว่า ในด้านจำนวนครู/ผู้ดูแลเด็กมีจำนวนเพียงพอ แต่ขาดคุณภาพ ซึ่งจำนวนหนึ่งไม่ได้จบมาโดยตรง และยังคงมีปัญหาเรื่องการประสานงานกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพิชิต ฤทธิ์จรูญ และคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดแผนในการพัฒนาครู และบุคลากรที่ชัดเจน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการจัดการศึกษา บุคลากรยังไม่เพียงพอกับความต้องการทางด้านการศึกษา และมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ

ข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้รับการประเมินตามเกณฑ์การคัดเลือก โครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2551 จังหวัดละ 1 คน จำนวน 75 คน จาก 75 จังหวัด ผ่านการอบรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้ไปศึกษาดูงานการจัดการศึกษาปฐมวัยจากประเทศสิงคโปร์ เมื่อไปปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็กแล้ว มีสภาพการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร และมีปัญหาใดเกิดขึ้นบ้าง โดยผู้วิจัยได้แบ่งการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลสามารถนำข้อมูลไปเป็นพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพ ที่จะส่งผลต่อการดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

คำถามการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เป็นอย่างไร
2. ปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ตามโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 จำนวน 75 คน จาก 75 จังหวัด
3. ตัวแปรที่ศึกษา คือ การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง ลักษณะการทำงานกับเด็กของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในปัจจุบัน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการในการดูแลสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การวางแผนการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงการใช้สื่อ/อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดหลักวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้ การนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครองของเด็ก และชุมชนที่อาศัยอยู่ โดยมีการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก และทำให้ผู้ปกครองกับชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ปัญหาการปฏิบัติงาน หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่ทำให้การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กไม่เป็นไปตามความมุ่งหมาย ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่ดูแลและจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 2 ปีครึ่ง - 5 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับรางวัลผู้ดูแลเด็กดีเด่น ประจำปีงบประมาณ 2550-2551 และได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ตามโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จาก 75 จังหวัด

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษา แก่เด็กอายุระหว่าง 2 ปีครึ่ง - 5 ปี ที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากตำรา หนังสือ เอกสารต่างๆ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา และสร้างเครื่องมือ

1.2 สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จากเจ้าหน้าที่สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น เกี่ยวกับโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2551

1.3 เข้าสังเกตการอบรมตามโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 รุ่นที่ 10 ระหว่างวันที่ 18 - 23 พฤษภาคม 2552 และโครงการอบรมพัฒนากิจการจัประสพการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัยผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 รุ่นที่ 4 ระหว่างวันที่ 27 - 31

กรกฎาคม 2552 และพูดคุยสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กจาก ผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการอบรม

2. การกำหนดประชากร

ประชากร คือ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ตามโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 จำนวน 75 คน จาก 75 จังหวัด ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัย 4 ชุด ดังนี้

- 3.1 แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
- 3.2 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
- 3.3 แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
- 3.4 แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำนวน 75 คน ในโครงการสัมมนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้นำเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 ระหว่างวันที่ 7 – 10 กันยายน พ.ศ. 2552 ณ โรงแรมริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร และรับกลับคืนด้วยตนเอง

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และแบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ แล้วแยกวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง ในส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะ นำข้อมูลมาสรุปรวม แยกคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษา หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

5.2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลมาสรุปรวม เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบความถี่

5.3 ข้อมูลจากแบบสังเกต และแบบสำรวจ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง และวิเคราะห์ข้อมูลที่บันทึกเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบความถี่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานที่มีประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนานุคลากรทางการศึกษา ปฐมวัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง หรือพัฒนาผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้เป็นบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.1 หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น
  - 1.2 แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.3 การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. คุณสมบัติ บทบาท และหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก
  - 2.1 คุณสมบัติของผู้ดูแลเด็ก
  - 2.2 บทบาท และหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก
  - 2.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
3. การจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.1 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.2 มาตรฐานคุณภาพด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.3 การจัดสภาพแวดล้อม
  - 3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 3.5 การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้
  - 3.6 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา อันเนื่องมาจากนโยบายการกระจายอำนาจการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ขึ้น ซึ่งในมาตรา 30 (1) ได้บัญญัติให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจ การให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดเวลา และมาตรา 32 ให้คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตามแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้กำหนดให้ถ่ายโอนภารกิจด้านงาน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกี่ยวกับการศึกษา ทั้งการจัดการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นต้องสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่ได้กำหนดไว้ใน กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ และจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิ ที่จะจัดการศึกษา และเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น โดยมีการกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16(9) และมาตรา 17(6) กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหาร ส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา ดังนั้น องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจึงสามารถจัดการศึกษาได้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กรม ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549 และกระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

1.1 หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องบริหารจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ดังนั้น การจัดการศึกษาท้องถิ่นจึงดำเนินตามนโยบายการศึกษาของ ชาติ มีหลักสูตร มาตรฐาน และการวัดประเมินผลการศึกษาตามที่ส่วนกลางกำหนด การจัดการ

ศึกษาท้องถิ่นของไทยในปัจจุบันได้ยึดหลักการ ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549) ได้นำเสนอข้อมูล ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาท้องถิ่น ได้มอบอำนาจให้ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเอง ภายใต้การประสานส่งเสริมของส่วนกลาง เพื่อให้สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่น รัฐบาลจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องเฉพาะในการสนับสนุน ส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้

3. การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาท้องถิ่น

จากหลักการจัดการศึกษาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น มีแนวทางในการบริหารจัดการการศึกษาท้องถิ่น ดังนี้

1. กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคุมส่งเสริมและพัฒนาในด้านธุรการเกี่ยวกับนโยบาย และการจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้เป็นไปตามเป้าหมาย จัดสรรเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นหน่วยประสานงานกับหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้คำแนะนำส่งเสริมและช่วยเหลือหน่วยการปกครองท้องถิ่นในการแก้ปัญหา อุปสรรคและข้อขัดข้องต่างๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย

2. กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านวิชาการ มาตรฐานการศึกษา การกำหนดหลักสูตรแกนกลาง

3. คณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.ถ.) มีหน้าที่ส่งเสริมและวางนโยบาย กำหนดมาตรฐานด้านการบริหารงานบุคคล เช่น การบรรจุแต่งตั้ง กำหนดตำแหน่ง และวินัยของพนักงานครูของท้องถิ่น

1.2 แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุน การบริหารการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545-2559 ขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทย (2544) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหารและจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

วิสัยทัศน์

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการ วิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

ภารกิจจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549) ได้กำหนดภารกิจในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 7 ภารกิจ ได้แก่

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมแก่เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัยเต็มตามศักยภาพ และมาตรฐานการศึกษา และพร้อมเข้ารับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานต่อไป

2. ปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมในสังคมอย่างปกติสุข ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การศึกษาภาคบังคับ

จัดการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

4. การจัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 4 และอาชีวศึกษา

จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาคน อาชีพ สังคม ตามมาตรฐานการศึกษา เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศและนานาชาติ

5. การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

จัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตก้าวทันเทคโนโลยี มีเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

6. ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน

ส่งเสริมสนับสนุนการกีฬานันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ประกอบด้วย 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชนและประชาชน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมและ จิตสาธารณะ และ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การรณรงค์ป้องกันพื้นที่ปลอดภัย และบำบัดยาเสพติด โรคเอดส์ อบายมุข และโรคติดต่อร้ายแรง

7. ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ความเป็นไทย และวิถีชีวิตของท้องถิ่น เกิดความสมานฉันท์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน ประกอบด้วย 2 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ประเด็น

ยุทธศาสตร์ที่ 1 บำรุงรักษา ส่งเสริมและอนุรักษ์สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและวิถีชีวิตของท้องถิ่น และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาสังคม

วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬา นันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กเยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพ เพื่อคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพ ให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

มาตรการ

1. จัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน หรือศูนย์การเรียน
2. ดำเนินการและหรือส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จริยธรรมและสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตามที่ต้องการและเหมาะสม

1.3 การดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2547) ได้เสนอข้อมูลว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาดูแล การจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนใน กระบวนการดำเนินการ ด้วยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการศูนย์พัฒนา เด็กเล็กให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้มีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และ ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3-5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป

เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามความต้องการและด้วยความร่วมมือของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ
2. เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กทุกๆ ด้านแบบองค์รวม ตามหลักจิตวิทยา พัฒนาการและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กอย่างถูกวิธี
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
5. เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสการพัฒนาความพร้อมให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง
6. เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของแต่ละพื้นที่ และเป็นไปตามระเบียบปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรดำเนินการ ดังนี้

1. สำรวจความต้องการของชุมชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์ฯ

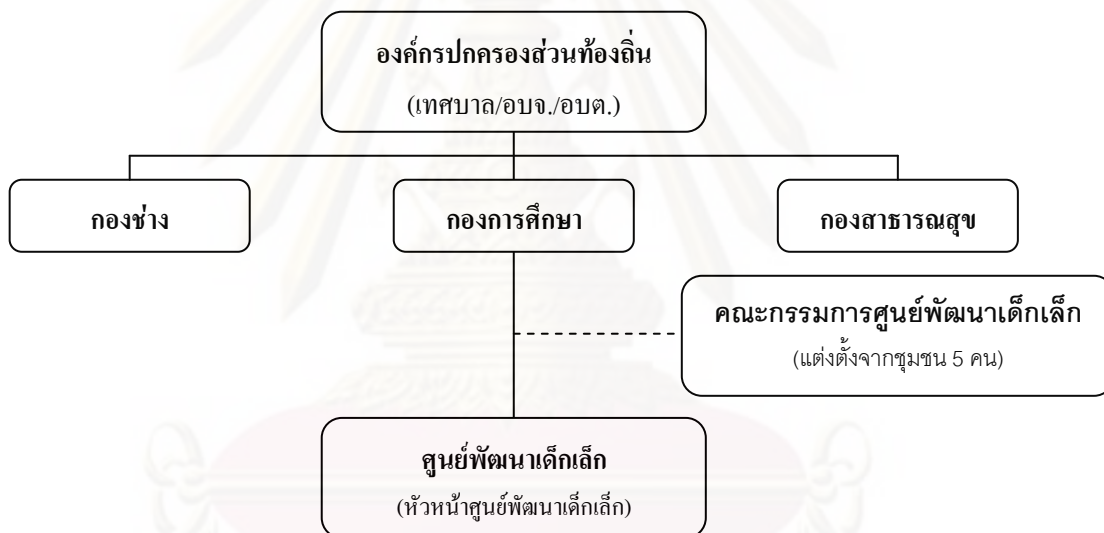
1.2 ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียน

1.3 สิ่งที่ต้องการให้ศูนย์ฯ จัดบริการ ฯลฯ

2. พิจารณาเลือกรูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลายในศักยภาพด้านทรัพยากรและเศรษฐกิจ การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงอาจแตกต่างกันตามลักษณะสภาพของชุมชนและความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ จึงได้นำเสนอรูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ 2 รูปแบบ (กรมการปกครอง, 2545) คือ

รูปแบบที่ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ

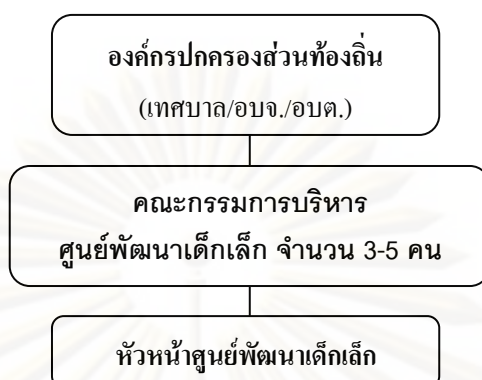

โครงสร้างนี้เหมาะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอัตรากำลังบุคลากรทางการศึกษาเพียงพอ รูปแบบนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดตั้งและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยจัดหาหรือจัดจ้างบุคลากรทางการศึกษาเป็นหัวหน้าศูนย์และแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หัวหน้าศูนย์ฯ เป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ฯ และดำเนินการเลือกตั้งหรือจัดให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะกรรมการศูนย์ฯ พิจารณากำหนดจำนวนตามความเหมาะสม แต่จะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กรประชาคม ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนครู อย่างละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์ฯ เป็นเลขานุการ

รูปแบบที่ 2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งมอบหมายให้ผู้แทนชุมชนเป็นผู้บริหาร

จัดการ

โครงสร้างนี้เหมาะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความจำกัดด้านอัตรากำลังบุคลากรทางการศึกษา รูปแบบนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดตั้งและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยคัดเลือกผู้แทนชุมชนทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์ฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทำหน้าที่กำกับการบริหารจัดการศูนย์ฯ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยสมาชิก 5-7 คน คัดเลือกจากชุมชนทำหน้าที่เป็นประธาน รองประธาน เภรัณยูภิก โดยจะต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย และให้หัวหน้าศูนย์ฯ เป็นเลขานุการโดยตำแหน่ง ให้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี และจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตั้งค่าตอบแทนสำหรับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. จัดทำแผนงานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจัดทำญัตติขอความเห็นชอบสภาท้องถิ่น

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาเลือกรูปแบบในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความพร้อม และความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนแล้ว ให้จัดทำแผนงานการจัดตั้งศูนย์ฯ ตามแบบฟอร์มแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำเข้าแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำญัตติเพื่อขอรับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

4. จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอขออนุมัติงบประมาณจากผู้มีอำนาจอนุมัติ

5. จัดทำระเบียบข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบหรือข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6. จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปิดประกาศให้สาธารณชนทราบ

กระทรวงมหาดไทย เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศชาติ จึงได้มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสนับสนุนในการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งในปัจจุบันมีความต้องการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้ปกครองต้องไปทำงาน จึงมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของผู้ปกครอง และแบ่งเบาภาระในเรื่องของค่าใช้จ่าย และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางส่วนที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานต่างๆ เข้ามาอยู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อการเตรียมความพร้อมเด็กให้ได้รับการดูแลอย่างถูกต้อง เหมาะสม และให้การศึกษาแก่เด็กให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างองค์รวม ภายใต้วรรวมมือจากชุมชน โดยผู้ดูแลเด็กเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการให้การดูแลเด็กตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. คุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

ผู้ดูแลเด็ก นับว่าเป็นบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดประสบการณ์ ให้การดูแล อบรมเลี้ยงดูเด็กที่เข้ามาใช้บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็กจึงเปรียบเสมือนเป็นมารดา พี่เลี้ยง ครู และเพื่อนของเด็ก โดยในทุกบทบาทหน้าที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กทั้งในด้านของพัฒนาการและการเรียนรู้ ดังนั้นผู้ดูแลเด็กจึงต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจรักเด็ก มีลักษณะนิสัยอ่อนโยนโอบอ้อมอารี มีความเมตตากรุณา และมีความศรัทธาในวิชาชีพครู

2.1 คุณสมบัติของผู้ดูแลเด็ก

ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กในช่วงที่เด็กเข้ามาใช้บริการดูแลอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องพูดคุยสื่อสารกับเด็กตลอดเวลา เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของเด็ก ดังนั้นผู้ดูแลเด็กในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย จึงควรที่จะเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ มีผู้กล่าวถึงคุณสมบัติของบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

Keister (1997) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติเฉพาะของบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย สรุป

ดังนี้

1. เป็นผู้ที่คำนึงถึงความสำคัญของเด็ก
2. เป็นผู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก
3. เอาใจใส่ในสิ่งที่เด็กกำลังเรียนรู้
4. พุดคุยและเล่นกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ
5. ไวต่อความต้องการของเด็ก
6. ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนเด็กในขณะที่เด็กกำลังเรียนรู้ในทักษะด้านต่างๆ
7. รู้วิธีการที่จะทำให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข

กระทรวงมหาดไทย (2547) โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ดูแลเด็กไว้ในมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1. มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด
2. ไม่เป็นผู้ที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
3. ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก
4. ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
5. แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด
6. มีระดับวุฒิภาวะ และบุคลิกลักษณะเหมาะสม ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความอ่อนโยน เชื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลเด็กเล็กอย่างเหมาะสม
7. เป็นบุคคลที่มีความรักเด็ก มีอุปนิสัยสุ่มเยือกเย็น และมีความขยันอดทน
8. มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญเป็นอย่างมากในการให้การดูแล และให้การศึกษแก่เด็กที่เข้ามาใช้บริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็กมีบทบาทและหน้าที่เปรียบเสมือนครูปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัย ซึ่งมีผู้เสนอบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

Fabian (2002) เสนอบทบาทของครูปฐมวัย ซึ่งสามารถสรุปเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ดูแลเด็กได้ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการเรียนรู้ถึงความเป็นมาที่หลากหลายของเด็กแต่ละคน และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ของเด็ก
2. ช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวและเรียนรู้ในการที่จะเป็นนักเรียน
3. จัดระดับการเรียนรู้ของเด็กและมีการพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อให้ทราบถึงเรื่องราวต่างๆ
4. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเชื่อมต่อการศึกษาในระดับต่อไป
5. มีการวางแผนที่จะเตรียมตัวเป็นผู้ให้การตอบสนองความต้องการของเด็กและควบคุมกิจกรรมต่างๆ
6. ทำงานร่วมกับผู้ปกครองในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก
7. เข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของเด็กปฐมวัย

ราศี ทองสวัสดิ์ (2542) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในการจัดประสบการณ์ของครูปฐมวัย ดังนี้

1. ทำความเข้าใจหลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์ เพื่อให้ทราบว่าขอบข่ายของการพัฒนาการแต่ละด้านนั้นมุ่งจุดมุ่งหมายให้เด็กได้พัฒนาในเรื่องไหน เพียงไร ทั้งนี้ผู้สอนจะได้ทราบว่าตนเองได้จัดประสบการณ์ให้แก่เด็กครบถ้วนหรือไม่เพียงพอ หากไม่ครบจะได้จัดเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ครูจะต้องสอนตามเอกสาร ตอนใดบ้าง กิจกรรมใดจะจัดแก่เด็กอย่างไร มีจุดมุ่งหมายให้เด็กได้รับประโยชน์อย่างไร
3. จัดทำบันทึกการสอน ปกติแผนการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์ที่จัดให้แก่เด็กนั้นมักจะกล่าวเป็นกลางๆ ว่า จะทำกิจกรรมอย่างไร ใช้สื่ออะไร เมื่อนำมาใช้อาจมีบางตอนไม่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนหรือท้องถิ่น เหตุการณ์หรือวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจะสามารถหาได้จำเป็นต้องปรับกิจกรรมหรือวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะใช้จัดกิจกรรมแก่เด็ก ดังนั้น การจัดทำบันทึกการสอนจะเป็นการเตรียมกิจกรรมหรือสื่อที่ปรับไปแล้วให้พร้อมที่จะใช้สอนได้ทันที หากไม่มีแผนการจัดประสบการณ์ที่มีผู้จัดทำไว้แล้วใช้ ครูจะต้องศึกษาวิธีการจัดทำด้วยตนเองว่าจะจัดกิจกรรมอย่างไร สอนอย่างไรเด็กจึงจะได้ประโยชน์สูงสุด
4. จัดหาหรือจัดทำสื่อต่างๆ อาจทำได้ดังนี้

4.1 จัดหาสื่อต่างๆ การจัดหาในที่นี้อาจหมายถึงทั้งการหาหรือการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ บางอย่างอาจหาได้ เช่น พวกวัสดุเหลือใช้ ของที่เหลือใช้จากบ้าน ชาม จาน หม้อ ที่จะจัดไว้ในมุมเล่นเป็นบ้าน หรือเป็นตัวอย่างพืชหรือสิ่งต่างๆ ที่หาได้ตามธรรมชาติ

4.2 จัดทำสื่อต่างๆ สื่อบางประเภทครูอาจทำตัวเอง เช่น อุปกรณ์ประกอบการสอน เกมการศึกษา เป็นต้น

5. ประเมินผล ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยที่ตนรับผิดชอบว่ามีขีดความสามารถด้านใด เพียงใด เพื่อว่าจะได้ประเมินเด็กของตนว่าพัฒนาขึ้นเพียงใด อาจโดยการประเมินจากผลงาน เช่น งานศิลปะศึกษาหรือใช้แบบทดสอบ แบบบันทึกพฤติกรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่ายังมีส่วนใดบกพร่องจำเป็นต้องแก้ไขบ้าง

เบญจา แสงมะลิ (2545) กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ครูปฐมวัย ดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือ ครูอนุบาลเป็นผู้แนะนำ ผู้ช่วย ผู้ควบคุมดูแลเด็ก เด็กวัยนี้มีความต้องการอยากจะทำลองความสามารถของตนอยู่แล้ว ถ้าครูช่วยย้ช่วยให้เด็กทำ ให้กำลังใจเด็ก เด็กจะลงมือทำด้วยความเต็มใจ ครูเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือให้เด็กทำกิจกรรมได้

2. ให้การอบรมเด็ก เด็กในวัยอนุบาลควรได้รับ “การอบรม” มากกว่า “การสอน” โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้แจง ชักจูง และควบคุม ให้เด็กรู้จักคิด รู้จักสังเกต รู้จักเปรียบเทียบ สามารถตัดสินใจและพึ่งตนเองได้ ถ้าเด็กทำอะไรผิด ครูควรชี้แจงและตักเตือนให้เด็กรู้จักเชื่อฟัง สิ่งสำคัญคือ ครูต้องคอยดูแลและอบรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ

3. ให้อิสรภาพแก่เด็ก การที่ครูใช้วิธีบังคับให้เด็กนั่งนิ่งๆ อย่างผู้ใหญ่เป็นการอบรมที่ขัดกับจิตใจของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างที่สุด แต่การให้อิสรภาพนั้นย่อมมีขอบเขต

4. ระวังดูแลให้ปลอดภัย เด็กเล็กๆ ที่ร่างกายแข็งแรง สุขสบายจะไม่อยู่นิ่ง ชอบเคลื่อนไหวอยู่เสมอ และยังไม่รู้จักระวังรักษาตัวได้เพียงพอ ด้วยเหตุนี้เอง ครูอนุบาลจึงต้องดูแลให้เด็กอยู่ในสายตาของตนอยู่เสมอระหว่างที่เด็กเล่น ครูจะต้องอยู่ใกล้คอยช่วยเหลือ คอยแนะนำ และโดยเฉพาะเด็กเล็กๆ แล้ว เวลาไปห้องน้ำครูต้องคอยดูแลอยู่ด้วย

5. เลี้ยงดูเด็ก เด็กเล็กก่อนวัยเรียนที่ผู้ปกครองส่งให้มาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลในเวลากลางวันนั้น เพื่อให้โรงเรียนทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรหลานแทนตน ฉะนั้นครูหรือผู้ดูแลเด็กควรจัดการเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เด็กเติบโตและสุขสบาย คือ จัดการเรื่องกิน จัดอาหารที่มีประโยชน์ และเหมาะสมกับวัยให้เด็กรับประทาน จัดการเรื่องนอนและการพักผ่อน คือ จัดให้เด็กได้พักผ่อน จัดการเรื่องเล่น คือ จัดให้เด็กได้เล่นในร่มและกลางแจ้งทุกวัน จัดการเรื่องขับถ่าย คือ จัดให้เด็กขับถ่ายเป็นเวลา จัดการเรื่องความสะอาด คือ ให้เด็กรู้จักล้างมือ ล้างหน้าและอาบน้ำ

6. ส่งเสริมความเจริญเติบโตด้านต่างๆ ของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้อง เด็กจะมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ จิตใจดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การที่จะส่งเสริมให้เจริญเติบโตทุกด้านนั้นครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กและเรื่องพัฒนาการของเด็กอย่างดี

7. ปลูกฝังนิสัยที่ดีงาม เด็กเล็กอายุหนึ่งขวบจนถึงห้าขวบนี้เป็นระยะสำคัญที่สุดของชีวิต สิ่งใดที่เห็นและได้ทำจะปลูกฝังนิสัยของเด็ก ถ้าบังเอิญสิ่งที่เด็กได้พบเห็นและกระทำนั้นเป็นสิ่งไม่ดีงาม สิ่งนั้นจะซึมซาบอยู่ในนิสัยของเด็กยากต่อการแก้ไขขัดเกลา และถ้าเด็กพบเห็นสิ่งที่ดีงาม ได้ฝึกหัดและกระทำ เด็กจะมีนิสัยที่ดีติดตัวเด็กตลอดไป สิ่งใดดีครูจะต้องฝึกหัดให้เด็กทำ เป็นต้นว่า การหัดเด็กรู้จักเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นต้น นอกจากตัวครูแล้ว สิ่งแวดล้อมเด็กมีส่วนในการปลูกฝังนิสัยให้แก่เด็ก ครูอนุบาลจึงต้องระมัดระวังบุคลิกตัวครูเองอย่างยิ่ง เพราะเด็กจะยึดครูเป็นแบบอย่าง ซึ่งเด็กพบเห็นอยู่ทุกวัน เหล่านี้จะฝังและซึมซับจนเกิดเป็นนิสัย

8. ขัดเกลานิสัยที่ไม่ดี เด็กเล็กๆ ทุกคนที่อยู่ในชั้นอนุบาลจะมีนิสัยแตกต่างกัน บางคนขี้โมโห บางคนดื้อ การที่เด็กมีนิสัยเช่นนี้เพราะผู้ใหญ่ที่อยู่กับเด็กอาจตามใจเด็กเกินไปด้วยความรัก ครูอนุบาลอาจจะพบเด็กในความรับผิดชอบของตนมีสภาพอย่างนี้ หน้าที่ของครู คือ จะต้องขัดเกลาให้สิ่งที่ไม่ดีหมดไป การขัดเกลานิสัยนั้นต้องใช้เวลานานและครูต้องดูแล ฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องมีความอดทน เมตตาปรารถนาต่อเด็ก เข้าใจปัญหาและสาเหตุของเด็ก จึงจะช่วยขัดเกลานิสัยเด็กได้

9. การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ครูอนุบาลมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ เตรียมสภาพของร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแก่เด็กให้พร้อมที่จะรับการศึกษาระดับต่อไป

10. ให้เด็กมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับวัย เด็กทุกคนมีความอยากรู้อยากเห็นอยู่เสมอ แต่ผู้ใหญ่มักจะมองว่าเด็กชอบทำลายของ แต่แท้จริงแล้วเด็กต้องการเรียนรู้ในสิ่งนั้น สิ่ง que เด็กต้องการรู้นั้น คือสิ่งที่เด็กพบเห็นตามธรรมชาติ สิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก เด็กต้องการคำตอบง่ายๆ ไม่ลึกซึ้ง ทุกอย่าง que เด็กเรียนรู้้นั้นต้องเป็นสิ่งที่ง่ายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก และมีประโยชน์ต่อเด็ก สิ่งนั้นควรเป็นความรู้พื้นฐานของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กเห็นได้กระทำได้ เด็กจึงจะเข้าใจได้จริง

ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสำหรับการพัฒนาเด็ก ผู้ดูแลเด็กเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็ก ผู้ดูแลเด็กควรที่จะเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการให้การดูแลเด็ก มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการให้การเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2.3 บทบาท และหน้าที่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีเป้าหมายให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย มีการจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุมพัฒนาการของเด็ก และเป็นพื้นฐานของการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการจัดโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2551 จังหวัดละ 1 คน รวม 75 คน จาก 75 จังหวัด โดยการคัดเลือกจากผู้ดูแลเด็กที่ได้รับรางวัลผู้ดูแลเด็กดีเด่นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2551 เพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค โดยผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีบทบาทและหน้าที่ในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นไปตามนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาที่มีมาตรฐาน และมีคุณภาพ โดยการสร้างเครือข่ายนั้นต้องดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน และแผนงานการจัดตั้งเครือข่ายตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ของกระทรวงมหาดไทย (2553) ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพในการพัฒนาเด็ก
3. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวทางการดำเนินงาน

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมการสร้างเครือข่ายหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแผนความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. จัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ

3. ส่งแผนงานและปฏิทินงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

พิจารณาเห็นชอบ

4. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. ดำเนินการตามแผนงานและปฏิทินงานที่กำหนดไว้
6. สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

แผนงานการจัดตั้งเครือข่าย

ขั้นที่ 1 การวางแผน

1.1 วางแผนงานในการสร้างเครือข่าย

1.2 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด สถานีอนามัย โรงพยาบาล ศาสนสถาน สถาบันการศึกษาต่างๆ ชมรม/สมาคม ต่างๆ ฯลฯ

1.3 จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่าย

1.4 จัดตั้งชมรม คณะกรรมการชมรม คณะทำงานหรือคณะกรรมการที่จะเป็นทีมงานพร้อมกำหนดภารกิจหน้าที่ และกลไกในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกิจกรรมต่างๆ โดยควรมีทีมงานควรประกอบด้วย ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก หัวหน้าศูนย์ฯ ผู้ดูแลเด็กดีเด่น ครูผู้ดูแลเด็ก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัยในพื้นที่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ภูมิปัญญาในพื้นที่ ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา

1.5 วางแผนการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาศักยภาพ ดูแลเด็ก ศึกษาดูงาน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิเทศศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ประเมินผลการดำเนินงาน

2.1 ประเมินผลการดำเนินงานในรอบปีของแต่ละฝ่าย แต่ละทีมงานที่แบ่งภาระงานไว้

2.2 รวบรวมผลการประเมิน ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข เพื่อเสนอทีมงาน คณะทำงานและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 การปรับปรุงและพัฒนา

นำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการสร้างเครือข่าย

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก เป็นผู้นำในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายในจังหวัดเป็นไปตามแนวนโยบายของกรมส่งเสริมการ

ปกครองท้องถิ่น การดำเนินงานในเรื่องต่างๆ นั้น ผู้นำเครือข่ายควรที่จะมีความรู้ครอบคลุมในเรื่องของการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ให้แก่เด็ก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาทักษะและความสามารถให้แก่เด็ก การประเมินผลที่เป็นการประเมินที่ช่วยในการพัฒนาเด็ก และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการที่จะช่วยกันพัฒนาและเลี้ยงดูเด็กให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3. การจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่ต้องพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ให้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ และสร้างรากฐานชีวิตให้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้เสนอไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นเป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการวางรากฐานชีวิตของมนุษย์

3.1 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่ต้องเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว เรียนรู้จากประสาทสัมผัส ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยควรที่จะเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อจะได้ช่วยส่งเสริมและพัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้อง

Arce (2000) กล่าวถึงพื้นฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นหลักในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. เข้าใจทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเด็ก
2. ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตัวตนของตนเองตามวัย โดยการทำความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. เข้าใจและยอมรับในพื้นฐานครอบครัวและวัฒนธรรมของเด็กแต่ละคน
4. จัดกิจกรรมที่让孩子ได้เรียนรู้ในเรื่องของความรู้สึก

5. ใช้การสังเกตและการประเมินผลพัฒนาการเด็กในการพัฒนาหลักสูตร

6. ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่ได้รับการพัฒนาจะเป็นพื้นฐานในการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยและการจัดกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการของเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้เสนอหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ไว้ว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ โดยได้กำหนดหลักการ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หลักที่สำคัญที่ผู้ที่มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยควรที่จะต้องคำนึงถึงคือ หลักการพัฒนาเด็กอย่างองค์รวม เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นลำดับขั้นตามศักยภาพของตนเอง เน้นที่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการ โดยให้เด็กได้เรียนรู้ภายใต้บริบทของวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริงของเด็ก การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น สถานศึกษาควรที่จะมีการศึกษามาตรฐานคุณภาพด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อที่จะสามารถนำมาพัฒนาให้สถานศึกษาได้มาตรฐานตามที่หน่วยงานต่างๆ กำหนด

3.2 มาตรฐานคุณภาพด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยควรที่จะมีการจัดให้ได้มาตรฐานตามที่หน่วยงานต่างๆ ได้กำหนด เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีคุณภาพ และเกิดประสิทธิผลแก่เด็กที่มาเข้ารับบริการ ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

มีการนำเสนอข้อมูลโดยมาตรฐานของสมาคมแห่งชาติเพื่อการศึกษาปฐมวัย (National Association for the Education of Young Children: NAEYC) (2008) ได้กำหนด

มาตรฐานสำหรับการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยไว้ 10 มาตรฐาน โดยมีการจัดกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. มาตรฐานเกี่ยวกับตัวเด็ก แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความสัมพันธ์ การจัดการศึกษาของสถานรับเลี้ยงเด็กต้องมีการสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เลี้ยงดูเด็กให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนรู้จักการช่วยเหลือสังคม

1.2 ด้านหลักสูตร หลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับเด็ก ต้องมุ่งเน้นพัฒนาเด็กในเรื่องของการเรียนรู้และได้รับการพัฒนา โดยอยู่ในขอบข่ายของ คุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา อารมณ์ ภาษา ร่างกาย และสังคม

1.3 ด้านการเรียนการสอน มีการบูรณาการในเรื่องของพัฒนาการของเด็ก วัฒนธรรม และภาษา เข้าด้วยกันเพื่อความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการสอน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนา โดยบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรภายใต้บริบทของสังคม

1.4 ด้านการประเมิน มีการระบุถึงระบบการประเมินทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การจัดข้อมูลในเรื่องของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินจะเกิดขึ้นภายใต้บริบทของความร่วมมือกันของครอบครัว และชุมชนนั้นๆ ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นประโยชน์สำหรับเด็ก โดยเป็นการรายงานผลของข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก การสอน และสิ่งที่ต้องปรับปรุง

1.5 ด้านโภชนาการและสุขภาพ มีการส่งเสริมด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็ก และปกป้องเด็ก และมีบุคลากรเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเจ็บป่วยและอันตราย

2. มาตรฐานเกี่ยวกับการสอนของครู แบ่งออกเป็น 1 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านครู/ผู้ดูแลเด็ก ต้องมีคุณสมบัติเรื่องของวุฒิการศึกษา, ความรู้, ความชำนาญ, ความรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กในเรื่องของการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ได้เต็มตามศักยภาพ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง

3. มาตรฐานเกี่ยวกับครอบครัว และความสัมพันธ์ชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านครอบครัว สถานรับเลี้ยงเด็กต้องสนับสนุนเรื่องของความร่วมมือและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็ก สนับสนุนให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดูแล และให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจในการเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กได้อย่างเหมาะสม

3.2 ด้านความสัมพันธ์ของชุมชน ควรมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กและชุมชน โดยชุมชนจะเข้ามาเป็นหนึ่งในแหล่งสนับสนุนให้การดำเนินการบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. มาตรฐานเกี่ยวกับผู้นำและการบริหาร แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนควรมีความเหมาะสมและปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมไปถึงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน

4.2 ด้านผู้นำและการจัดการ นโยบายของทางศูนย์ฯ จะต้องมีประสิทธิภาพและความเหมาะสมในเรื่องของการดำเนินการ กระบวนการปฏิบัติงาน อัตราส่วนของครูหรือผู้ดูแลเด็ก ความมั่นคงด้านการเงิน

กระทรวงมหาดไทย (2547) ได้นำเสนอมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถือปฏิบัติในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จำแนกมาตรฐานการดำเนินงานออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัย

2. ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อมๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของ และผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก

3. สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการต่างๆ ของเด็ก เพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทันเวลาที่

4. จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

5. ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง

6. มีการพัฒนาตนเองในทางวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนี้

6.1 การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการ และทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิก และการจัดตั้งชมรมเครือข่ายสำหรับผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ผู้ดูแลเด็ก

6.2 การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ เช่น การพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และจริยธรรม โดยเน้นการพัฒนาตนเอง การรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

7. รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูล ความรู้ และเครือข่ายการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และแหล่งข้อมูลต่างๆ ในชุมชน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550) ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติ โดยได้เสนอมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย ควรที่จะนำไปปฏิบัติ ดังนี้

มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยมีตัวบ่งชี้ 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
2. มีการวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล
3. มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
4. มีความสามารถในการใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็ก
5. มีการประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริงโดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย
6. มีการนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ
7. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและนำไปใช้พัฒนาเด็ก

เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคนให้เป็นที่ไปตามศักยภาพและเป็นไปตามธรรมชาติ จึงมีการกำหนดมาตรฐานขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติตาม เพื่อให้

สถานศึกษาปฐมวัย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่เด็กที่เข้ามาใช้บริการ การกำหนดมาตรฐาน คุณภาพด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น อยู่ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่เด็ก การประเมินผล พัฒนาการและการเรียนรู้ เพื่อทราบถึงสภาพและปัญหาของเด็ก ในการที่จะได้หาแนวทางแก้ไขหรือ ส่งเสริมได้อย่างถูกต้อง และการความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ ร่วมกันในการให้การดูแลเด็ก เพื่อให้เด็กได้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

3.3 การจัดสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบที่สำคัญของให้การศึกษและให้การดูแลเด็ก คือ การจัดการในเรื่อง ของสภาพแวดล้อม เพราะเด็กปฐมวัยเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัว การจัด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีจุดมุ่งหมายช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และได้รับ ประสบการณ์ที่ดี ในการจัดสภาพแวดล้อมจำเป็นต้องคำนึงถึงพัฒนาการและธรรมชาติของการ เรียนรู้ของเด็ก

ความหมายของการจัดสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัย ถ้าเด็ก อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และเด็กก็จะได้รับการ พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีผู้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อม ดังนี้

Gordon (1995) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมไว้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง การรวมคุณภาพทางกายภาพและบุคคล ซึ่งแสดงถึงการสร้างสรรค์ในเรื่องของพื้นที่และ ความสัมพันธ์ของผู้ใหญ่กับเด็กในการทำงานและการเล่นร่วมกัน ทางกายภาพผู้เลี้ยงดูเป็นบุคคล สำคัญในการเตรียมสร้างสรรค้บรรยากาศ การเตรียมอุปกรณ์และวัสดุ การเตรียมห้อง พื้นที่สนาม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น จำนวนผู้เลี้ยงดูต่อ จำนวนและอายุของเด็ก รูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ต่างๆ สภาพแวดล้อมนี้จะต้องสร้างสรรค์ ให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก

Bentzen และ Frost (2003) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป เป็นสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างจะกำหนดแน่นอนและ มั่นคง เป็นลักษณะทางกายภาพ รวมไปถึงการเตรียมบรรยากาศและพื้นที่ มีลักษณะเป็นรูปธรรม
2. สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการ เป็นสภาพแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ใน สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป และเป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นขั้นตอน มีความชัดเจน มีวัสดุ/อุปกรณ์ทั้งที่ เคลื่อนที่ได้และอยู่คงทน มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประสาทสัมผัส และพัฒนาในเรื่องของจิตใจ

อรุณี หนวด และพัชรี ผลโยธิน (2548) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สภาพการจัดพื้นที่ สื่อ วัสดุ วัสดุภัณฑ์ ทั้งภายในและภายนอกห้อง
2. สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ หมายถึง สภาพบรรยากาศ พฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคลากรของสถานศึกษา ซึ่งเอื้อให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น เป็นอิสระ เกิดพฤติกรรมทางบวก เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดสภาพต่างๆ รอบตัวเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกมีความสุข รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูกับเด็ก และระหว่างเด็กกับเด็ก ที่จะช่วยกระตุ้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ และเกิดการเรียนรู้

ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เด็กจะสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็ก การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณค่าจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเหมาะสมกับศักยภาพ ดังนั้นสภาพแวดล้อมจึงมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเด็ก มีผู้ให้ความสำคัญของสภาพแวดล้อม ดังนี้

Bentzen และ Frost (2003) กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมมีความหมายต่อการแสดงออกทางพัฒนาการของเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐานสูงจะมีการควบคุมดูแลในเรื่องของสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี โดยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

อารมณี สุวรรณपाल (2537) ได้สรุปความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5
2. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการเข้าสังคม และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตต่อไปในสังคม
3. ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ค้นคว้า ทดลอง สังเกต คิดหาเหตุผล และแก้ปัญหา ซึ่งเป็นพื้นฐานของกระบวนการคิดของเด็กต่อไปในอนาคต
4. ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก อันได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

นภเนตร ธรรมบวร (2549) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนากระบวนการคิดของเด็ก เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมดุลทั้งด้านความคิด และด้านอารมณ์ได้นั้นจำเป็นต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งกับความสนใจ อายุ และพัฒนาการของเด็ก

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ฉะนั้นบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเด็กในวัย 3-5 ปี ควรที่จะให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

หลักเกณฑ์ในการจัดสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กควรที่จะมีความเข้าใจหลักเกณฑ์ในการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องให้แก่เด็ก การจัดสภาพแวดล้อมอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมและเป็นการส่งเสริมพัฒนาการที่สมบูรณ์แบบให้แก่เด็ก มีผู้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้

Bentzen และ Frost (2003) เสนอหลักการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่让孩子ได้เห็นคุณค่าของตนเอง
  - 1.1 อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ มีขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก และสนับสนุนให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง
  - 1.2 จัดเตรียมสื่อ/อุปกรณ์ที่เด็กรู้จัก สามารถจับต้องได้ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
  - 1.3 จัดกิจกรรม让孩子ได้รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือตนเอง เช่น การหยิบของเล่นด้วยตนเอง การเก็บของเข้าที่
  - 1.4 เปิดโอกาส让孩子ได้เลือกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสมด้วยตนเอง
  - 1.5 มีพื้นที่สำหรับ让孩子ได้ทำกิจกรรมเพียงลำพัง
  - 1.6 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ปลอดภัย让孩子ได้มีโอกาสสำรวจ
2. การจัดสภาพแวดล้อมที่让孩子รู้สึกดีเมื่อต้องมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  - 2.1 จัดให้มีพื้นที่เล่นหรือทำกิจกรรมเฉพาะสำหรับเด็กแต่ละคน
  - 2.2 จัดเตรียมจำนวนของสื่อ/อุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอสำหรับเด็กแต่ละคน

- 2.3 เปิดโอกาสให้เด็กได้มีกิจกรรมกลุ่ม เช่น การร้องเพลง การฟังเพลง การรับประทานอาหารเช้า เป็นต้น
- 2.4 จัดมุมสำหรับติดรูปครอบครัว รูปบ้าน และรูปเด็ก เพื่อให้เด็กรู้สึกอบอุ่น และรู้สึกดีต่อตนเอง เมื่อต้องแยกจากครอบครัว
3. การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเคลื่อนไหว
- 3.1 การเตรียมห้องเรียนและการเตรียมพื้นที่ให้เรียบร้อยเพื่อให้เด็กได้เคลื่อนไหว และทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างสะดวก
- 3.2 การพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ โดยการเตรียมพื้นที่และห้องเรียนให้สะดวกต่อการจัดกิจกรรม
- 3.3 จัดเตรียมพื้นที่ที่เด็กได้ทำงานที่ประสบผลสำเร็จ โดยจัดให้พื้นที่มีความเงียบ สำหรับให้เด็กทำเพียงลำพัง
- 3.4 จัดเตรียมพื้นที่นอกห้องเรียนและอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะต่างๆ ของเด็ก
- 3.5 ผู้ใหญ่ควรเข้าไปช่วยเหลือให้เด็กเพียงเล็กน้อย เพื่อให้เด็กได้รับทักษะทางร่างกาย ซึ่งเด็กจะเรียนรู้การจัดการได้ด้วยตนเอง
4. การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ในเรื่องทักษะการช่วยเหลือตนเอง
- 4.1 จัดอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับรับประทานอาหารเช้าที่มีขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก และห้องรับประทานอาหารที่ง่ายต่อการทำความสะอาด
- 4.2 ฝึกให้เด็กรู้จักถ่ายอุจจาระในกระโถน หรือช่วยเหลือเด็กในการใช้ห้องน้ำ และมีการจัดเตรียมอ่างล้างมือและกระจกสำหรับเด็ก
- 4.3 ให้เวลาเด็กการทำกิจกรรมที่เขาต้องการช่วยเหลือตนเอง
- 4.4 ผู้ใหญ่ควรที่จะแสดงกิริยาท่าทางในการยอมรับการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตนเองของเด็ก
5. การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการใช้ประสาทสัมผัสในการสำรวจ
- 5.1 จัดให้มีสื่อ/อุปกรณ์อย่างหลากหลายชนิด เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการสำรวจ
- 5.2 การให้เด็กเล่นของเล่นที่เป็นของปลอม จะเป็นการเตรียมตัวเด็กไปสู่การเล่นหรือใช้อุปกรณ์ที่เป็นของจริง
- 5.3 เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่จัดให้จะสามารถเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจในกิจกรรมต่างๆ และเกิดเรียนรู้ด้วยตนเอง

กระทรวงสาธารณสุข (2546) โดยกรมอนามัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ควรปฏิบัติ สำหรับการจัดอนามัยสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร/บริเวณสถานเด็กเล่น
  - 1.1 คู่มือสภาพแวดล้อมรอบตัวอาคาร ร่มรื่นด้วยต้นไม้ สวนหย่อม มีเครื่องเล่นสนามที่อยู่ในสภาพใช้งานได้ดีตามความเหมาะสม
  - 1.2 เศษวัสดุ เศษไม้ บริเวณสนามเด็กเล่นควรเก็บให้เรียบร้อยและดูแลไม่ให้เกิดเป็นหลุม บ่อ หรือแอ่งน้ำเฉอะแฉะ
  - 1.3 ท่อ/รางระบายน้ำต้องมีฝาปิดมิดชิด เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ
2. สภาพภายในอาคารโดยทั่วไป
  - 2.1 จัดให้มีสถานที่เพียงพอสำหรับเด็กทำกิจกรรมต่างๆ อย่างน้อย 2 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน
  - 2.2 กรณีที่มีการชำรุดของตัวอาคาร อุปกรณ์ โต๊ะ เก้าอี้ ต้องรีบซ่อมแซม เพราะเด็กๆ อาจเล่นซุกซนทำให้ชำรุดเสียหายมากขึ้น และเกิดอันตรายได้
  - 2.3 ไม่ให้มีสิ่งขวางประตู และทางเข้าออกอาคาร เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายเด็กกรณีที่เกิดไฟไหม้ หรือเหตุร้ายแรงใดๆ
  - 2.4 เมื่อเด็กๆ เข้าอยู่ในตัวอาคาร หรือห้องต่างๆ เรียบร้อยแล้ว ถ้าผู้ดูแลไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง ควรปิดประตูห้องให้เรียบร้อย ป้องกันเด็กออกจากอาคารโดยไม่มีผู้ดูแล
  - 2.5 ไม่วางโต๊ะหรือเก้าอี้ไว้ใกล้หน้าต่าง ป้องกันเด็กปีนขึ้นขอบหน้าต่าง
  - 2.6 จัดโต๊ะ ตู้ ชั้นวางของให้เป็นระเบียบ เพื่อให้มีพื้นที่โล่ง โปร่งสำหรับเด็กๆ ได้วิ่งเล่น และทำกิจกรรมร่วมกัน
  - 2.7 บริเวณประตู หน้าต่างๆ ไม่มีสิ่งกีดขวาง ปิดกันช่องลม และแสงสว่าง
  - 2.8 จัดให้มีการระบายอากาศที่ดีภายในอาคาร โดยให้มีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง
  - 2.9 ไม่อนุญาตให้มีการสูบบุหรี่หรือจุดเตาที่มีควันไฟบริเวณอาคาร
  - 2.10 สีที่ใช้ทาภายในอาคาร ควรเลือกสีอ่อน และไม่มีสารเคมีอันตรายผสมอยู่
  - 2.11 จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอ โดยให้สามารถอ่านหนังสือสบายตา โดยเฉพาะแสงจากธรรมชาติ ถ้าจำเป็นต้องใช้หลอดไฟฟ้า ควรมีตะแกรงป้องกันหลอดไฟหล่น
  - 2.12 ติดตั้งปลั๊กไฟให้อยู่สูงจากพื้นอย่างน้อย 1.5 เมตร ควรหาตัวครอบมาปิดไว้ ไม่ควรใช้สะพานไฟต่อสายไฟและวางเกะกะพื้นห้อง ป้องกันเด็กเล่น หรือวิ่งสะดุด
3. ของเด็กเล่น จัดหาของเล่นที่ปลอดภัยให้กับเด็ก ดังนี้

- 3.1 หลีกเลี้ยงของเล่นที่มีส่วนประกอบเปราะบาง แตกหัก แหวมคม เล็กของเล่นที่มีผิวเรียบ ไม่ระคายผิว และเคลือบด้วยสีที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก
- 3.2 ของเล่นควรทำความสะอาดง่าย ไม่มีร่องเล็กๆ น้อยๆ ทำให้ทำความสะอาดยากและเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค หมั่นทำความสะอาดของเล่นสม่ำเสมอ
- 3.3 ไม่ใช่ของเล่นที่ต้องใช้ไฟฟ้า หรือแบตเตอรี่
- 3.4 ไม่มีชิ้นส่วนที่หลุดง่าย หรือเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย
- 3.5 ไม่ควรเล่นของเล่นที่ทำให้เกิดเสียงดัง หรือใช้ขว้างปา
4. ห้องครัว และบริเวณสำหรับรับประทานอาหาร
  - 4.1 แยกห้องครัวเป็นส่วนสัดส่วน มีประตูปิดป้องกันเด็กเข้าไป
  - 4.2 ภาชนะ อุปกรณ์ต่างๆ ควรหั่นด้ามเข้าด้านใน มีดและของมีคม ควรเก็บให้มิดชิด
  - 4.3 ถ้วย ชามต่างๆ ไม่ควรวางหิ้งบนขอบโต๊ะ
  - 4.4 วาล์วถังแก๊ส และปุ่มปิดเปิด ควรใส่ที่ครอบไว้ ป้องกันเด็กหมุนเล่น
  - 4.5 ถัง หรือภาชนะเก็บน้ำให้ปิดฝาให้มิดชิด
  - 4.6 เน้นความสะดวกของการประกอบอาหารทุกขั้นตอน ตั้งแต่อาหารสด การปรุง และการรับประทานอาหาร
  - 4.7 จัดให้มีถังขยะในครัวอย่างน้อย 2 ถัง โดยแยกเป็นขยะเศษอาหารและขยะทั่วไป ใส่ถุงพลาสติกไว้ข้างในถังเพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมไปทิ้ง ถังขยะต้องมีฝาปิดป้องกันแมลงวัน มด แมลงสาบ และหนู
  - 4.8 กำจัดขยะออกจากบริเวณห้องครัวและอาคารรับเลี้ยงเด็กทุกวัน ไม่ควรมีขยะค้าง เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรค
  - 4.9 ไม่ใช่สารกำจัดแมลงและสารเคมีในการควบคุมแมลงต่างๆ ในขณะที่มีเด็กอยู่ในอาคาร
  - 4.10 บริเวณห้อง โต๊ะ เก้าอี้ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหารต้องทำความสะอาดสม่ำเสมอ
  - 4.11 โต๊ะ เก้าอี้ที่ใช้สำหรับเด็กรับประทานอาหาร ควรมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก ป้องกันการตกหล่น
  - 4.12 อุปกรณ์สำหรับใส่อาหารทำด้วยวัสดุทนทานและไม่เคลือบด้วยสีที่เป็นอันตราย

- 4.13 มีน้ำดื่มสะอาดที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพ เช่น น้ำดื่ม น้ำกรอง ปริมาณเพียงพอแก่เด็กในแต่ละวัน
- 4.14 ภาชนะใส่น้ำดื่ม ควรทำความสะอาดสม่ำเสมอ และมีฝาปิดมิดชิด
5. ห้องน้ำ/ห้องส้วม
- 5.1 จัดกระโถนสำหรับเด็กเล็กที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี โดยกระโถนควรมี ฐานที่มั่นคง นั่งสบายไม่เจ็บก้น ให้เด็กนั่งวางเท้ากับพื้นได้สบายๆ ป้องกันการตกลง
- 5.2 ควรมีห้องส้วมที่มีสุขภัณฑ์ขนาดเหมาะสมกับเด็กและอยู่ในสภาพ สะอาดเสมอ
- 5.3 ไม่ควรให้เด็กเล็กใช้ส้วมเพียงลำพัง เพราะอาจลื่นล้มเป็นอันตรายได้
- 5.4 ห้องน้ำ ห้องส้วม ควรให้พื้นแห้ง และสะอาดอยู่เสมอ ไม่มีคราบสบู่ หรือ แป้งฝุ่น ป้องกันการลื่นล้ม
- 5.5 จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ไม่มีกลิ่นเหม็น อับชื้น ป้องกันการ เจริญเติบโตของเชื้อโรคต่างๆ
- 5.6 จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอ มองเห็นสิ่งต่างๆ ในห้องน้ำได้ชัดเจน ป้องกัน อุบัติเหตุ
- 5.7 ขวดน้ำยาล้างห้องน้ำ หรือสารเคมีอันตราย เก็บให้พ้นสายตาและมือเด็ก
- 5.8 จัดให้มีอ่างน้ำอยู่หน้าห้องส้วม และสบู่ ให้ใช้สบู่เหลวเพื่อป้องกันการ สะสมของเชื้อโรค มีผ้าสะอาดสำหรับเช็ดมือ
- 5.9 มีที่รองรับขยะ ที่มีฝาปิดมิดชิด ใช้ทำเหยียบเปิด ป้องกันกลิ่นและแมลง รบกวน
6. ห้องปฐมพยาบาล
- 6.1 ควรจัดพื้นที่แยกเป็นห้องปฐมพยาบาลออกจากส่วนที่ใช้กิจกรรมอื่นๆ
- 6.2 มีตู้ยาและเวชภัณฑ์ที่จำเป็น จัดเก็บเป็นระเบียบ มีฉลากบอกวิธีใช้ยา และวันหมดอายุอย่างชัดเจน
- 6.3 ติดตั้งตู้ยาให้สูงพ้นมือเด็ก ควรใส่กุญแจไว้เมื่อไม่ใช้
- 6.4 ทำความสะอาดตู้ยาสม่ำเสมอ
7. ห้องนอน
- 7.1 จัดให้มีการระบายอากาศดี โปร่ง ไม่มีเสียงรบกวนมากเกินไป และแสง สว่างไม่จ้าเกินไป

7.2 อุปกรณ์ เครื่องนอน สะอาด มีการนำไปปิดฝุ่น ตากแดด อย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

7.3 แยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช้ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค

7.4 ดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงรบกวน

อรุณี หรดาล และพัชรี ผลโยธิน (2548) ยังได้กล่าวถึงงานอาคารสถานที่ในสถานศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การเลือกที่ตั้ง

ควรตั้งในบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมสวยงาม น่าอยู่ มีอากาศปลอดโปร่ง ไม่มีกลิ่น ไม่มีเสียงรบกวน ไม่อยู่ใกล้สถานที่เสี่ยงอันตราย เช่น สถานที่ที่มีการปล่อยควันพิษ มีสารเคมี หรือสารพิษ มีการขนถ่ายแก๊ส หรือน้ำมันเชื้อเพลิง ฯลฯ

2. อาคารเรียน

อาคารเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นอาคารชั้นเดียว หรือไม่เกิน 2 ชั้น วางอาคารให้ถูกต้องตามทิศทางลมเพื่อให้มีระบบระบายอากาศที่ดี มีลมพัดผ่านได้ตลอดทั้งปี ความสูงของห้องไม่ควรน้อยกว่า 2 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน อาคารควรให้มีทางเข้าออกที่สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากอาคารได้สะดวก หากเกิดอัคคีภัยหรือภัยพิบัติ ต้องมี อย่างน้อย 2 ทาง ที่กว้างอย่างน้อย 80 เซนติเมตร ประตูและหน้าต่างมีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ห้อง

3. ห้องสำหรับทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก

พื้นที่ที่เหมาะสมโดยเฉลี่ยประมาณ 2 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน การจัดห้องสำหรับทำกิจกรรม ควรมีโต๊ะ เก้าอี้ และชั้นเก็บของ ที่มีขนาดและความสูงเหมาะสมกับตัวเด็ก ส่วนตู้เก็บของครูต้องการเก็บให้พื้นมือเด็ก ควรจัดไว้ให้สูงและปิดทึบ รวมทั้งต้องมีมุมกิจกรรมต่างๆ และที่เก็บอุปกรณ์

4. ที่รับประทานอาหาร

สถานที่ให้เด็กปฐมวัยรับประทานอาหารต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่าง มีอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนเด็ก มีผ้าหรือผ้าคลุมอาหารถ้าสามารถจัดได้ ควรแยกที่รับประทานอาหารต่างหาก ไม่ควรให้รับประทานอาหารในห้องเรียนหรือห้องที่ให้นอน เพราะ อาจมีมดแมงกินเศษอาหารและกัดเด็กจนเป็นอันตรายได้

5. ห้องครัว

ห้องครัวควรอยู่ห่างจากห้องทำกิจกรรมและห้องนอน มีเครื่องใช้ที่จำเป็น มีตู้

เก็บอาหารแห้ง ตู้เก็บภาชนะ เครื่องหุงต้ม โต๊ะเตรียมอาหาร เก้าอี้ อ่างล้างภาชนะ รวมทั้งต้องมีฝาปิดอาหารที่ทำเสร็จแล้ว

6. ห้องน้ำห้องส้วม

ห้องน้ำห้องส้วมควรอยู่ในอาคารเดียวกับห้องทำกิจกรรม ห้องน้ำที่ใช้ทำความสะอาดตัวเด็กต้องมีที่ให้เด็กล้างมือ มีที่วางขนาน้ำและสบู่ ถ้ามีที่อาบน้ำต้องมีแสงสว่างเพียงพอ โดยเฉลี่ย 1 ที่ต่อเด็ก 10-12 คน ส้วมมีขนาดพอเหมาะกับร่างกายของเด็ก ไม่ใส่กลิ่นประตุ ประตุควรมีความสูงไม่มาก เพื่อให้ครูหรือพี่เลี้ยงมองเห็นเด็กได้ ห้องน้ำห้องส้วมควรอยู่ใกล้ห้องทำกิจกรรมเพื่อให้ครูดูแลเด็กได้สะดวก และเด็กไปใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ทันเวลา

7. บริเวณที่พักเด็กป่วย

สถานศึกษาต้องจัดห้องพักสำหรับเด็กป่วยโดยเฉพาะ และต้องมีผู้ดูแล ถ้าไม่สามารถจัดเป็นห้องเฉพาะก็ต้องจัดให้มีที่พักแยกเป็นสัดส่วน มียาและเครื่องใช้ที่จำเป็นในการปฐมพยาบาล

ห้องต่างๆ ภายในอาคารเรียนควรมีแสงสว่างเพียงพอ ระดับเสียงไม่ดังเกินไป มีอากาศถ่ายเทสะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันไม่น้อยกว่า 20% ของพื้นที่ห้อง ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่ พื้นภายในอาคารควรเป็นพื้นไม้หรือปูด้วยวัสดุที่ปลอดภัย ไม่ลื่น และไม่ชื้น นอกจากนี้ ควรมีระเบียบของอาคารเรียน มีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หากมีที่นั่งตามระเบียบ จะต้องมี ความกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ระเบียบของอาคารสามารถใช้จัดกิจกรรมได้หลายประเภท รวมทั้งเป็นที่พักผ่อนด้วย

8. สนาม

จัดให้มีสนามเพื่อเป็นที่เล่นของเด็กทั้งสนามหญ้า และสนามเด็กเล่น สนามหญ้าเป็นที่ให้เด็กวิ่งเล่น รวมทั้งครูใช้จัดกิจกรรม เช่น เล่นนิทาน ศึกษารวมชาติ ฯลฯ สนามเด็กเล่นมีเครื่องเล่นสนามให้เด็กปีนป่าย ออกกำลังเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ มีบ่อทราย และเครื่องมือในการเล่น รวมทั้งมีอ่างใส่น้ำและอุปกรณ์การเล่น ทั้งนี้จะต้องดูแลจัดเก็บเพื่อมิให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงด้วย

9. สวนและที่เลี้ยงสัตว์

สถานศึกษาควรจัดบริเวณให้มีสวนที่มีต้นไม้และสวนปลูกพืชผัก เด็กควรได้มีโอกาสเรียนรู้จากธรรมชาติ ช่วยกันปลูกพืชผัก รดน้ำ พรวนดิน ถอนหญ้า เก็บใบไม้แห้ง ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานที่เป็นประโยชน์ ในกรณีที่สถานศึกษาไม่มีบริเวณสำหรับการเพาะปลูก อาจปลูกต้นไม้ในกระถาง และแขวนไว้รอบอาคารได้ นอกจากนี้หากสถานศึกษามีบริเวณควรมีที่เลี้ยงสัตว์เพื่อให้เด็กได้สังเกตความเป็นอยู่ของสัตว์ และปลูกฝังความเมตตาากรุณา

เด็กสามารถช่วยให้น้ำและอาหารแก่สัตว์ และเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ได้จากการมีส่วนร่วมในการดูแลสัตว์ ทั้งนี้ครูต้องสอนให้เด็กเข้าใจธรรมชาติของสัตว์ และระวังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้

10. ระบบสุขภาพ

สถานศึกษาต้องจัดระบบสุขภาพ การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม กำจัดขยะทุกวัน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อโรค รวมทั้งต้องดูแลมิให้มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในบริเวณสถานศึกษาด้วย

องค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย คือ การจัดการในเรื่องของสภาพแวดล้อม เพราะการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่ดี การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย น่าอยู่ จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมด้านสุขอนามัยที่ถูกต้อง เช่น การทิ้งขยะในที่รองรับ การรับประทานอาหารที่สะอาด เป็นต้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณค่าจะช่วยให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเหมาะสมกับศักยภาพ

3.4 การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากเป็นการวางรากฐานที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กในวัยนี้เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเด็กจะเรียนรู้จากประสบการณ์ในสิ่งต่างๆ รอบตัว อารมณ์ หรดาล และพัชรี ผลโยธิน (2548) กล่าวว่า ประสบการณ์ในวัยเด็ก เป็นสิ่งสำคัญและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการในด้านต่างๆ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ คุณลักษณะบางอย่างสามารถพัฒนาได้ดีในช่วงปฐมวัย และเมื่อเลยช่วงนี้จะพัฒนาได้ยาก หรือไม่สามารพัฒนาได้อีกเลยตลอดชีวิต การศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก และเข้าใจในหลักการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กใช้เป็นแนวทางในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็ก เพื่อสามารถที่จะพัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ความหมายของการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดการกิจกรรมที่让孩子ได้รับประสบการณ์ ซึ่งประสบการณ์จากการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนนี้มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเด็กในวัยนี้จะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ มีผู้กล่าวถึงการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

Good (1945) ให้ความหมายของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ว่าเป็น กระบวนการในการได้รับความรู้ หรือการเกิดทักษะ โดยการกระทำ การเห็นสิ่งต่างๆ หรือ กระบวนการของจิตสำนึกในการรับรู้ถึงทักษะ และทัศนคติ โดยการมีส่วนร่วมในการกระทำ

Regan และ Shepherd (1971 อ้างถึงใน อรพรรณ รัตนวงศ์, 2551) กล่าวว่า ประสบการณ์ที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน คือ การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมในกลุ่ม ซึ่ง จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะของการอยู่ร่วมกันในสังคม ประชาธิปไตย และการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ผลของการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน มี ทักษะของความเป็นผู้นำรู้จักทำงานเป็นกลุ่ม ตลอดจนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม โรงเรียนและครูมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็ก ปฐมวัย หรือการจัดประสบการณ์ คือ การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ตามวัย โดยเน้นการ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์การเล่น และการกระทำกิจกรรมตามวัยของเด็ก ซึ่งแต่ละขวบปีมีความ ต้องการในการพัฒนาและวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน แผนการจัดประสบการณ์จะช่วยให้ครูสามารถวาง แนวทางที่บอกให้ครูทราบล่วงหน้าว่าครูจะสอนเรื่องอะไร อย่างไร ทำไม และสอนใคร โดยสอดคล้อง ตามหลักสูตรและนโยบายการศึกษาที่เปิดกว้างสำหรับครูให้วินิจฉัยและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับเด็กแต่ละอายุสำหรับโรงเรียนเด็กเล็ก และแต่ละชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนอนุบาล

ความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การ จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์การให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กได้ลง มือกระทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กได้พัฒนาพัฒนาการด้านต่างๆ และได้พัฒนาทักษะ ด้านต่างๆ โดยบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการและการ เรียนรู้ และการจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์อย่างเหมาะสมตามหลักการจัดประสบการณ์การ เรียนรู้ โดยมีผู้กำหนดหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) ได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็น หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย คือ

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน

2. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
  3. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่จะเรียน และควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นผู้ที่มีคุณธรรม
  4. ประสบการณ์ที่จัดควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน และใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
  5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจ ได้รับความสนใจของผู้เรียนไม่ให้ซ้ำซาก ควรให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เน้นการปฏิบัติและได้ร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด
  6. ควรหาแนวทางในการประเมินผลที่เหมาะสม
- อรุณี หรอดาล และพัชรี ผลโยธิน (2548) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีหลักการ ดังนี้
1. จัดกิจกรรมผ่านการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน และการเล่นอย่างเป็นธรรมชาติเหมาะสมกับวัยเด็ก กิจกรรมที่จัดต้องคำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนาการ ความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัย
  2. จัดกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี กิจกรรมที่จัดควรส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกในเรื่องการรับประทานอาหาร การทำความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย การนอน การดูแลสุขภาพอนามัย รวมทั้งปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพอนามัย และการแสดงมารยาทต่างๆ
  3. การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ การมองเห็น การได้ยินเสียง การสัมผัส การได้กลิ่น และการสัมผัสจับต้องสิ่งต่างๆ
  4. การจัดกิจกรรมที่ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อนิ้วมือ เด็กได้ทำกิจกรรมที่ช่วยให้การหยิบจับ มือและตาทำงานอย่างสัมพันธ์กัน
  5. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทรงตัว การใช้กล้ามเนื้อแขนขา และส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยให้เด็กได้เคลื่อนไหวตามความสามารถของวัย
  6. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านอารมณ์ จิตใจ โดยจัดสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น มีความสุข ได้เล่นอิสระ และทำกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะ และดนตรี
  7. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลที่ใกล้ชิดเด็ก มีโอกาสเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น
  8. จัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาภาษา มีโอกาสเลียนเสียงพูดกับบุคคลที่ใกล้ชิด สื่อความหมายด้วยท่าทาง คำพูด และสัญลักษณ์ต่างๆ

9. จัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาด้านความคิด มีโอกาสสังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทดลอง

วรวรรณ เหมชะญาติ (2552) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรมหรือ ประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก อันจะนำไปสู่การมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัส

การเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสเป็นวิธีการเรียนรู้ที่คงทน การเปิดโอกาสให้เด็กได้ ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน ในการสำรวจตรวจสอบสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมในชีวิต หรือลงมือปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของประสบการณ์ตรงช่วยกระตุ้นโดยประสาทในสมองให้มีการสร้าง เครือข่ายที่โยงใยและซับซ้อนมากขึ้น อันนำไปสู่การจดจำอย่างมีความหมาย ดังนั้นการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กจึงต้องให้เด็กได้ฝึกฝน ค้นเคยกับการใช้ประสาทสัมผัสทุกด้านใน การสืบสอบโลกรอบตัว การใช้ประสาทสัมผัสรวมไปถึงการเล่น เพราะการเล่นเป็นการทำงานผ่าน การใช้ประสาทสัมผัส การเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กในทุกๆ ด้าน

2. การสื่อสาร

โอกาสในการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน ล้วนช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมพื้นฐานทางการสื่อสารที่สำคัญในการสร้าง ความกระฉ่างทางความคิดและความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นยอมรับ และในขณะเดียวกันก็สามารถ ยอมรับความคิดและความรู้สึกผู้อื่นได้

3. การทำงานกลุ่ม

การทำงานกลุ่มมุ่งเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นสำคัญ ส่งผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทั้งทางวิชาการและทางสังคม เด็กจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ ความสำเร็จของการทำงานกลุ่มอยู่ที่ความสำเร็จของทุกคนในกลุ่ม ไม่ใช่ความสำเร็จของคนใดคน หนึ่งในกลุ่มเท่านั้น การเตรียมเด็กให้เข้าใจถึงการทำงานกลุ่มจึงเป็นขั้นแรกในการเรียนรู้ถึง ความหมายของกระบวนการในการทำงานกลุ่ม อันนำไปสู่การเตรียมเด็กให้พร้อมทั้งกับโลกแห่ง ประชาธิปไตยในวันข้างหน้า

4. การเป็นแบบอย่าง

การเป็นแบบอย่างเป็นวิธีการที่สำคัญยิ่ง ที่ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้โลกอย่างรวดเร็ว และเป็นทางลัดหลอมเด็กที่มีชีพเพียงเพื่อให้เด็กเลียนแบบทางพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยัง ส่งผลไปถึงอารมณ์ จิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของเด็กอย่างไม่รู้ตัว การที่เด็กเห็นการเป็น

แบบอย่างที่ดีของครูหรือบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอจะช่วยพัฒนาเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีจิตสำนึกต่อสังคม

5. การเสริมแรงทางบวก

การใช้คำพูดที่อ่อนหวานและไพเราะ การสัมผัสที่นุ่มนวลอ่อนโยน การแสดงออกอย่างชื่นชมและให้เกียรติ เป็นตัวอย่างของการเสริมแรงทางบวกที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีกับตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องใช้การเสริมแรงทางบวกทันทีควบคู่กับพฤติกรรมอันพึงประสงค์จึงจะมีความหมายและบังเกิดผลกับเด็ก

6. การจัดสภาพแวดล้อม

การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนล้วนมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ เพราะสภาพแวดล้อมรอบตัวสามารถสร้างความรู้สึกกระตือรือร้น และจูงใจให้เด็กอยากรู้อยากเห็นได้อย่างคาดไม่ถึง เด็กจึงจำเป็นและสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ได้จัดสรรแล้วอย่างสมบูรณ์ อันนำไปสู่พฤติกรรมการเรียนรู้ตามเป้าหมายประสงค์ เชื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิตต่างๆ ที่จำเป็น และมีการเจริญเติบโตที่ดี ทั้งกายและจิตเหมาะสมตามวัยของเด็กที่ควรจะเป็น

7. การสร้างบรรยากาศ

สิ่งที่เด็กเรียนรู้ผ่านจิตใต้สำนึกจะส่งผลต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตอย่างไม่รู้ตัวและฝังแน่นไปจนเติบโต การจัดการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศเพื่อป้องกันเด็กให้รอดพ้นจากสิ่งที่จะเป็นอันตราย

8. การจัดประสบการณ์ตามกำหนด

การจัดประสบการณ์ตามกำหนดเป็นประสบการณ์ที่ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างรอบคอบไว้ล่วงหน้าในรูปแบบของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ในลักษณะนี้ นอกจากจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้แล้ว ยังต้องมุ่งเน้นความหลากหลายในลักษณะของการทำงาน กิจกรรม และเวลาด้วยการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์และท้าทายความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก จึงเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ในการรับและตีความข้อมูลที่ได้มาอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการวางรากฐานของการเรียนรู้ที่มั่นคงในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

9. การจัดประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กอย่างประสานสัมพันธ์กับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยย่อโลกอันกว้างใหญ่ให้ง่ายต่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ข้อมูล สื่อบุคคล และทรัพยากรจากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงไม่เพียงแต่

จะเป็นส่วนสำคัญของการส่งเสริมความองอาจทางสติปัญญาของเด็ก แต่ยังคงส่งเสริมสร้างความ มีสุนทรีย์ในการมองสรรพสิ่งรอบตัว และความรัก ความห่วงใยในท้องถิ่นของตนเอง

10. การบูรณาการ

การบูรณาการเป็นแนวคิดในการผสมผสานความรู้สึกลงและทักษะที่เด็กควรได้รับ และฝึกฝนในลักษณะที่สอดคล้องและกลมกลืนเช่นเดียวกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็ก ดังนั้นเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กได้รับความรู้หรือสาระที่จำเป็นต่อชีวิตอย่างสมดุล ความเป็นศาสตร์และศิลป์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กจึงเป็นหลักสำคัญของการบูรณาการที่ครูจะต้องตระหนักถึงและมีความแม่นยำในการใช้

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย คำนึงถึงการจัด ประสบการณ์ที่เน้นให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างองค์รวม ควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าโดยให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการจัดกิจกรรมโดยให้ เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นด้วยตนเอง ไม่จัดเป็นรายวิชา เพื่อให้เด็กได้รับการ พัฒนาและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

วารุ เพ็งสวัสดิ์ (2542) กล่าวถึงกิจกรรมที่ครูควรจัดได้เด็ก โดยให้ครอบคลุมถึง กิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง
2. การเล่นเสรี เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกกิจกรรมและตัดสินใจด้วยตนเอง
3. การแสดงความรู้สึก ส่งเสริมให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกภายใน เช่น กิจกรรมศิลปะ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
4. กิจกรรมด้านสังคม เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ให้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแบ่งปัน และการแก้ปัญหา
5. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อ ช่วยให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก และกล้ามเนื้อใหญ่ โดยการเคลื่อนไหว หรือการใช้วิธีต่างๆ
6. กิจกรรมพัฒนาสติปัญญา ช่วยให้เด็กได้พัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้

วรวรรณ เหมชะญาติ (2552) เสนอแนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี องค์ประกอบที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. การวางแผน เป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การสอนที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ต้องตรวจสอบให้ชัดเจนว่า หลักสูตร กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ และสื่อวัสดุอุปกรณ์ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ และการประเมิน

1.2 ความยืดหยุ่นในการปรับใช้ (เหมาะสมกับกลุ่มเด็กที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร)

1.3 ความต่อเนื่องและความหลากหลายของประสบการณ์การเรียนรู้

1.4 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือเนื้อหาให้เด็กได้รับอย่างเต็มที่

1.5 การพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล

1.6 ความเหมาะสมต่อความต้องการและความสนใจของเด็ก

1.7 ความเหมาะสมต่อความสามารถของเด็ก

1.8 ความเหมาะสมต่อระยะเวลาตามความสนใจของเด็ก

1.9 กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

1.10 การมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของเด็ก

1.11 การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้

1.12 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เสริม (ตามความจำเป็นเพื่อมุ่งแก้ไข พฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหา หรือผ่อนคลายความเครียด)

1.13 การจัดประสบการณ์พิเศษ (ตามความต้องการ หรือตามข้อตกลง ร่วมกันของเด็ก เพื่อสานต่อประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม)

2. การจัดประสบการณ์ประจำวัน มีหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐาน ดังนี้

2.1 ความต้องการและความสามารถของเด็ก โดยเฉพาะการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.2 ความหลากหลายของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น โอกาสในการเลือกทำกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดค้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ โอกาสในการพูดและแสดงออกอย่างมีกฎเกณฑ์อย่างอิสระ เป็นต้น

2.3 ความสมดุลและลักษณะของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่มใหญ่-เล็ก กิจกรรมสงบ-เคลื่อนไหว กิจกรรมกลางแจ้ง-ในร่ม กิจกรรม

ที่เด็กทำคนเดียว-ที่ครูต้องคอยชี้แนะ กิจกรรมที่เด็กและครูริเริ่มขึ้น เป็นต้น กิจกรรมทั้งในห้องและนอกห้องเรียนจึงควรได้รับความสนใจ ชักถาม ให้คำชมเชย ให้กำลังใจ โดยหลีกเลี่ยงการแข่งขัน

2.4 การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น ความเพียงพอ ความทนทาน ความสามารถในการดัดแปลงได้ ความปลอดภัย การกระตุ้นจินตนาการ การฝึกฝนการใช้ประสาทสัมผัส เป็นต้น

แนวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรที่จะเป็นการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย เน้นการเตรียมความพร้อมในด้านการพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง ทำกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่เด็ก โดยมีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย และเหมาะสมตามวัย ให้เด็กได้ปฏิบัติอย่างมีความสุข

สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม จากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส และจากประสบการณ์ตรงผ่านการเล่น ดังนั้น สื่อ อุปกรณ์ต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ มีผู้ให้ความหมายของสื่อการเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

Carlton และ David (1972) ได้ให้ความหมายของ สื่อการเรียนการสอนว่า หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยในการถ่ายทอดความหมาย โดยไม่ต้องอาศัยคำพูดหรือภาษาในการแสดงความหมาย

DeCecco (1986 อ้างถึงใน สุปราณี รื่นพิทักษ์, 2545) กล่าวถึงอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง สิ่งแวดล้อม เครื่องเรือนที่ใช้กับเด็ก อุปกรณ์การเรียน ของเล่น วัสดุสิ่งของตามธรรมชาติ และรวมถึงเศษวัสดุ ที่สามารถนำมาให้เด็กได้สัมผัสจับต้องศึกษาเรียนรู้ หรือนำมาประกอบการสอนของครู และสามารถนำไปใช้กับนันทนาการได้ อุปกรณ์การเรียนรู้จะเป็นสิ่งเร้าสำหรับเด็ก ยิ่งมีความแปลก มีความแตกต่างในรูปร่างมากๆ เด็กยิ่งได้เรียนรู้มาก สิ่งเร้าที่ดีและสร้างการเรียนรู้ได้มากต้องมีลักษณะเฉพาะ คือ สามารถตอบสนองใกล้เคียงกันเป็นลูกโซ่อย่างต่อเนื่อง เด็กได้ฝึกทำซ้ำๆ มีความพอใจและมีความสุข มีการป้อนข้อมูลกลับที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ได้ดี

กระทรวงมหาดไทย (2547) ได้เสนอความหมายของสื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยมไปสู่ผู้เรียน และทำให้การเรียนรู้นั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก เป็นตัวกลางให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้

หลักการเลือกสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

การเลือกสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย ควรที่จะคำนึงถึงหลักการในการเลือกสื่อที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเด็ก และวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่เด็ก โดยมีผู้เสนอหลักการเลือกสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

Gilley และ Gilly (1980) กล่าวถึงปัจจัยที่นำมาพิจารณาเป็นหลักในการเลือกสื่อการเรียนรู้ ให้เกิดความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก ดังนี้

1. คุณสมบัติของสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ ที่ควรจัดหาคควรมีคุณสมบัติ คือ

1.1 กระตุ้นเร้าความสนใจ กระตุ้นพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย การเลือกสื่อ/อุปกรณ์ที่让孩子ได้สัมผัสเป็นสิ่งสำคัญมาก สื่อ/อุปกรณ์ควรทำทหายความสามารถของเด็กให้เด็กได้เล่นคนเดียวและเป็นกลุ่มกับเพื่อน ขณะเล่นเด็กต้องได้คิด ต้องได้สัมผัสในหลายๆ ด้านของอุปกรณ์ เช่น ไม้บล็อก ทราชัย จักรยาน ของเล่นต่างๆ เป็นต้น

1.2 สื่อ/อุปกรณ์ต้องปลอดภัย ทั้งสีและรูปร่าง ขอบไม่คม ไม่แตกง่าย ไม่ขรุขระ ไม่มีเสี้ยน นอกจากนี้ ขนาด น้ำหนัก และส่วนสูงต้องเหมาะสมกับเด็ก

1.3 สื่อ/อุปกรณ์ต้องสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ติดตั้ง เครื่องเล่นสนามต้องทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ และแข็งแรง ทนทานต่อการป็นปายของเด็ก

1.4 สนองตอบต่อหลายจุดประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้เด็กได้คิด และลงมือปฏิบัติ

1.5 สื่อ/อุปกรณ์ต้องมีความหลากหลาย ต้องช่วยสอนและพัฒนาการเรียนรู้ในหลายๆ ด้าน เช่น รูปทรงเลขาคณิต ก็จะสอนในเรื่องของรูปร่าง ขนาด และจำนวน เป็นต้น

2. สื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ต้องสร้างการเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็ก พัฒนาการด้านสังคม ส่งเสริมสติปัญญา และกระตุ้นกิจกรรมต่างๆ ทางร่างกาย เกิดความปลอดภัย ช่วยให้เด็กได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายในขณะสัมผัส

3. การจัดหาสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก ต้องตรงกับความต้องการของเด็ก เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าของการจัดหา สื่อ/อุปกรณ์บางอย่างผู้จัดหาอาจจะเห็นว่าสวย แต่ไม่จำเป็นสำหรับเด็ก เด็กไม่ต้องการ ก็จะทำให้การสูญเปล่า สื่อ/อุปกรณ์นอกจากตรงกับความต้องการของเด็กแล้ว ต้องมีจำนวนที่เพียงพอกับเด็กที่เล่นคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่ม

Brewer (1995) กล่าวถึงแนวทางในการเลือกสื่อการเรียนรู้ ดังนี้

1. เลือกสื่อการเรียนรู้ที่สามารถใช้ได้หลายประสบการณ์
2. เลือกสื่อการเรียนรู้ที่ทนทานต่อการใช้โดยเด็กหลายคน

3. เลือกสื่อการเรียนรู้ที่ตอบสนองกับวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น บล็อกซึ่งสามารถให้ก่อสร้าง เรียนรู้เรื่องจำนวน สี รูปทรง เป็นต้น
  4. เลือกสื่อการเรียนรู้ที่สามารถใช้กับเด็กที่มีอายุ และความสามารถที่แตกต่างกัน เช่น การเล่นเกม ดิ๊กสามารถเล่นโดยการตัดจากภาชนะหนึ่งไปยังอีกภาชนะหนึ่ง เล่นเพื่อเปรียบเทียบปริมาณและน้ำหนัก เด็กโตจะเล่นเกมในลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น
  5. เลือกสื่อการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก
- เต็มสิริ เนาวรังสี และธนวดี ศุภระกาญจน์ (2552) เสนอแนวทางในการเลือกสื่อการสอนไว้ ดังนี้
1. พิจารณาว่าสื่อชิ้นนั้นมีความสัมพันธ์กับเรื่อง และเนื้อหาอย่างน้อยเพียงใด ตรงกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ เนื้อหาของสารในสื่อชิ้นนั้นถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่
  2. ผู้รับสารจะได้อะไรจากสื่อ และได้มากน้อยแค่ไหน ได้ผลตรงข้ามหรือเปล่าในการใช้สื่อ ควรคำนึงถึงผลตรงข้ามที่อาจจะเกิดขึ้น จึงควรมีการศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่รับสาร และให้มีการทดลองใช้และติดตามผลด้วย
  3. สื่อต้องช่วยเสริมสร้างความคิด เช่น ให้แนวคิดหลายๆ ด้าน เสนอทางเลือกหลายๆ ทาง
  4. สื่อควรให้ข้อมูลทั้งทางบวกและทางลบ ให้ผู้รับตัดสินใจเองแต่อาจมีกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มที่ไม่เหมาะ จำเป็นต้องให้ข้อมูลด้านเดียวไม่ต้องเปรียบเทียบ
  5. พิจารณาเทคนิคการผลิตสื่อหรือทำสื่อชิ้นนั้นว่าดีพอหรือไม่ เช่น ในเรื่องของแสง สี ขนาด สัดส่วน ความใกล้เคียงกับความเป็นจริง
  6. สื่อควรใช้แก้ปัญหาพื้นฐานของประเทศด้วย เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือความมั่นคง
  7. สื่อที่สร้างหรือใช้ควรมีหลักการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการทางกาย ความมั่นคง ปลอดภัย ความเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การยกย่องนับถือ ความเป็นตัวของตัวเอง และความสำเร็จในชีวิต
  8. สื่อชิ้นนั้นต้องเหมาะสมกับวัย เพศ ระดับความรู้ของผู้รับสาร หรือคำนึงถึงพื้นฐานประสบการณ์ของผู้รับสาร
  9. เลือกใช้สื่อชนิดที่เข้าถึงและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้ภาษาที่กลุ่มเป้าหมายเข้าใจง่าย
  10. สื่อที่ใช้ควรเป็นสถานการณ์ปัจจุบัน และให้มีผลตอบสนองที่เป็นแนวเสริมอย่างรวดเร็วต่อกลุ่มเป้าหมาย หรือทันต่อเหตุการณ์และความก้าวหน้า

11. ควรเป็นสื่อที่ให้ผู้รับ รับรู้โดยประสาททั้ง 5 ให้มากที่สุด
12. ควรนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม บุคลากร องค์กร หรือทรัพยากรต่างๆ ในท้องถิ่นนั้นๆ มาใช้เป็นสื่อให้มากที่สุด
13. ลักษณะของสื่อต้องน่าสนใจ และใช้คุ้มค่า

การเลือกสื่อเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ นั้น จำเป็นต้องเลือกโดยต้องคำนึงถึงหลักการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ได้สื่อที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับวัย และความต้องการของเด็ก โดยถ้าสามารถที่จะจัดหาสื่อที่เป็นของจริงได้ จะเป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจให้เด็กอยากที่จะเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนรู้ที่ควรจัดให้แก่เด็กปฐมวัย

สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และของเล่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และ เสริมสร้างพัฒนาการ การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น บุคลากรที่มีส่วน เกี่ยวข้องควรที่จะต้องมีความรู้ และความเข้าใจในหลักการ เพื่อที่จะสามารถจัดให้แก่เด็กได้ เหมาะสมกับวัยและเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการได้อย่างสมบูรณ์

วรวรรณ เหมชะญาติ (2549) เสนอสื่อ วัสดุและอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ควรมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม เหมาะสมกับระดับความสามารถในการเรียนรู้ เพราะเด็กเรียนรู้จากสิ่งที่ยาก (รูปธรรม) ไปหาสิ่งที่ง่าย (นามธรรม) จากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ซับซ้อน และยังไม่รู้ จากครอบครัวซึ่งเป็นโลกที่แวดล้อมใกล้ตัวไปหาโลกแห่งความเป็นจริงตามธรรมชาติที่ไกลตัวออกไป ดังนั้น สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ดีจึงควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย
2. ขนาดเหมาะสมกับวัย
3. เป็นของจริง (รูปธรรม)
4. มีความท้าทาย ได้รับความสนใจ และความคิดสร้างสรรค์ เช่น เศษวัสดุตามธรรมชาติจะกระตุ้นความคิด จินตนาการ และรู้สึกสำนึกถึงธรรมชาติแวดล้อม
5. มีน้ำหนัก แข็งแรง ทนทาน
6. ดึงเอาวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาผสมผสาน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ และวรวรรณ เหมชะญาติ (2552) ได้เสนอแนวทางในการจัดหาและใช้สื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็ก ดังนี้

1. สื่อการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมทางด้านประสาทสัมผัสของเด็ก

2. สื่อการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความหลากหลาย ความเพียงพอ และความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. การเลือกสื่อการเรียนรู้ควรมาจากแหล่งที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
4. การเลือกสื่อการเรียนรู้ต้องครอบคลุมวัสดุอุปกรณ์ นิทาน คำคล้องจอง ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

เต็มสิริ เนาวรังสี และธนวดี ศุภระภาญจน์ (2552) ได้เสนอลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. มีความมั่นคง
2. ทำด้วยวัสดุที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก อาจทำด้วยไม้ พลาสติก หรือเหล็ก ให้ระวังวัสดุที่มีสารตะกั่วเจือปน หรือติดไฟได้ง่าย
3. มีความปลอดภัย ไม่มีเสี้ยน หรือความคมที่จะเป็นภัยต่อเด็ก ห้ามใช้ของเล่นที่ทำด้วยแก้ว เพราะอาจแตกและเป็นอันตรายต่อเด็ก
4. มีสีสันสวยงาม
5. มีการวางระบบออกแบบที่ดี เล่นได้หลายคนและหลายจุดประสงค์
6. หาซื้อได้ง่ายด้วยราคาประหยัด หรืออาจทำขึ้นมาได้เอง
7. มีลักษณะเข้าใจเด็กให้อยากรู้ อยากเห็น สนใจ ชวนให้คิดคำนึง ส่งเสริมให้เด็กเล่นอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยสร้างจินตนาการและแก้ปัญหา
8. ควรได้มีการทดลองใช้ แล้วมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง
9. ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวและการใช้มือ
10. ช่วยพัฒนาวิธีการที่จะให้เด็กอยากอ่าน เขียน และทราบตัวเลข
11. ช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโต เป็นตัวของตัวเอง ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม และสัมพันธ์ภาพกับสังคม

สื่อสำหรับเด็กปฐมวัยควรที่จะเป็นสื่อที่เด็กสามารถเรียนรู้จากสิ่งที่ย่าง (รูปธรรม) ไปสู่สิ่งที่ยาก (นามธรรม) จากสิ่งที่ได้รู้แล้วไปสู่สิ่งที่มีความซับซ้อน หรือยังไม่รู้ สื่อควรที่จะกระตุ้นให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น อยากทดลองหาคำตอบ และเกิดการเรียนรู้ในที่สุด สิ่งที่สำคัญที่สุดคือสื่อควรที่จะมีความแข็งแรง สะอาด และปลอดภัย

เด็กในช่วงปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการอยากรู้ อยากเห็นสิ่งต่างๆ อยากทดลองอยากปฏิบัติกิจกรรม เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่ตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากการจัดกิจกรรมเป็นการ

สร้างประสบการณ์ให้แก่เด็กให้ได้รับประสบการณ์ต่างๆ อย่างหลากหลาย ผู้ดูแลเด็กควรที่จะมีความเข้าใจในหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ต่างๆ อย่างถูกต้องตามหลักการ จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีการบูรณาการความรู้ต่างๆ ให้เด็กได้รับจากกิจกรรมและจัดสื่อ/อุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับกิจกรรม และที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้ อยากเห็น และอยากทดลองปฏิบัติ และมีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของลูกต้องเพื่อจะได้ทราบถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรม หรือหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา

3.5 การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็ก เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กให้มีความรู้ คุณลักษณะเหมาะสมกับวัย มีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองได้รับทราบถึงระดับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก และสภาพปัญหาพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมนั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ความหมายของการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

มีผู้ให้ความหมายของการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนี้
 นกเนตร ธรรมบวร (2545) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลพัฒนาการเด็ก หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของครูที่มีต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ ความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคน การประเมินผลนั้นถือเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นมากในการจัดการเรียนการสอน ความสนใจและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน การประเมินผลพัฒนาการที่ได้นั้น มิได้มีแต่เฉพาะการทดสอบหรือการตัดเกรดให้คะแนนเด็กหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่ควรรวมถึงเครื่องมือชนิดอื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วย เช่น การสังเกต และแฟ้มผลงานเด็ก เป็นต้น

กระทรวงมหาดไทย (2547) ได้ระบุความหมายของ การประเมินผลพัฒนาการของเด็กเล็ก หมายถึง กระบวนการศึกษาข้อมูล คุณลักษณะหรือความสามารถในด้านต่างๆ ของเด็กเล็ก ในแต่ละช่วงวัยโดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็กตามวัย

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2552) ได้กล่าวถึงการประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง กระบวนการศึกษาข้อมูลคุณลักษณะหรือความสามารถในด้านต่างๆ ของเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ในแต่ละช่วงวัย โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็กตามวัย

ข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กแสดงออก ทั้งในเรื่องของพัฒนาการ และความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยขั้นตอนและวิธีการต่างๆ

หลักการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยสามารถประเมินได้ในทุกกิจกรรมตลอดเวลา โดยผู้ที่ทำการประเมินควรที่จะต้องเข้าใจในหลักการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้ทำการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยได้มีการนำเสนอหลักการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ ดังนี้

อรุณี หรดาล และพัชนี ผลโยธิน (2548) ได้กล่าวถึง หลักการประเมินผลพัฒนาการเด็ก ดังนี้

1. ประเมินผลพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน และนำผลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมและพัฒนาเด็กแต่ละคน
  2. ประเมินเด็กเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
  3. เลือกใช้เครื่องมือประเมินผลพัฒนาการเด็กอย่างเป็นระบบ และจัดบันทึกเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก และใช้เป็นรายงานสำหรับติดต่อกับผู้ปกครองเด็ก
  4. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก เช่น การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กอย่างเป็นระบบ ฯลฯ และไม่ใช้แบบทดสอบ
  5. จัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติในแต่ละวัน
- วรวรรณ เหมชะญาติ (2549) กล่าวว่า การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของเด็ก ซึ่งมีหลักสำคัญที่ควรคำนึงถึง ดังนี้
1. ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นรายบุคคล จะต้องจัดให้การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กในแต่ละวัน
  2. ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสติปัญญาไม่ควรประเมินเพียงข้อเดียว หรือความจำในเนื้อหาสาระตามแผนการสอน แต่ควรมุ่งเน้นการแสวงหาความรู้และความสามารถในการนำความรู้หรือเนื้อหาสาระไปถ่ายทอด และไปใช้ในการแก้ปัญหาของตน
  3. เลือกวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะพฤติกรรมที่จะประเมินหรือสิ่งที่จะประเมิน

4. ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ในลักษณะของพฤติกรรมย่อยๆ เพื่อนำพฤติกรรมย่อยๆ ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และช่วยในการตอบคำถามว่า ควรประเมินพฤติกรรมอะไรบ้าง ประเมินพฤติกรรมนั้นอย่างไร และขอบเขตของพฤติกรรมย่อยนั้นเป็นอย่างไร

5. ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ควรทำหลายๆ ครั้งก่อนที่จะมีการสรุปผล ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่แน่นอนและแม่นยำ

6. ผลของการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นการอธิบายพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในขณะนี้เท่านั้น ทั้งที่เป็นจุดเด่นและจุดด้อย ไม่ใช่จะแสดงความพร้อมหรือไม่พร้อมของเด็กเช่นนั้นตลอดไป เพราะเด็กเล็กอยู่ในวัยของการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามเวลา และสภาพแวดล้อม

7. ผลของการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไม่ใช่การตัดสินความสามารถของเด็ก ดังนั้นจึงไม่ควรนำผลการประเมิน หรือการทดสอบไปใช้คัดเลือกเด็กเข้าเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการประเมิน คือ การนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง หรือวางแผนการเรียนที่เหมาะสมกับเด็ก

8. ผลของการประเมินควรเก็บเป็นความลับ หลักการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นหลักการที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้การดูแลเด็กควรที่จะทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ต้องทำการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กให้ครบทุกด้าน ทำการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน เลือกวิธีการและเลือกเครื่องมือการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน

วิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควรที่จะทำการประเมินอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ประเมินในทุกกิจกรรม โดยขั้นตอนและวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมีอย่างหลากหลายขั้นตอนและหลากหลายวิธี โดยมีผู้เสนอถึงขั้นตอนและวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ ดังนี้

Brewer (1995) กล่าวถึงวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กว่า นอกจากการใช้แบบทดสอบแล้ว ยังมีวิธีการประเมินอีกหลายวิธีที่สามารถช่วยให้เข้าใจ และบ่งบอกถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลได้ เช่น การใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการพูดของเด็ก แบบสำรวจและมาตราประมาณค่า แบบวัดทัศนคติและความสนใจของเด็ก แบบบันทึกกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กเข้าร่วม การให้เด็กประเมินตนเอง และการใช้แฟ้มสะสมผลงานเด็ก

วรวรรณ เหมชะญาติ (2549) กล่าวว่า การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ควรใช้หลายๆ วิธีประกอบกัน ดังนี้

1. การสนทนา (คล้ายกับการสัมภาษณ์)

1.1 สนทนาตั้งแต่เริ่มสอน กำลังสอน หลังสอน โดยคำนึงถึงความอบอุ่นเป็นกันเอง มักจะไม่ใช่เป็นทางการ ชักถามเรื่องราวหรือประสบการณ์ตามที่เด็กได้พบเห็น

1.2 ถ้าต้องวัดผลการสนทนา ควรจัดเป็นอันดับคุณภาพ (ดีมาก ดี พอใช้) เด็กคนใดที่จะต้องได้รับการแก้ไขหรือควรส่งเสริมควรจดบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุอย่างละเอียด

2. การสังเกตพฤติกรรม

2.1 สังเกตขณะเล่น เรียน และทำงาน ควรสังเกตอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเป็นหมู่คณะ เป็นรายบุคคลทุกครั้งที่จัดกิจกรรมและประสบการณ์ เพื่อดูว่ามีพฤติกรรมการเรียนรู้อะไรเกิดขึ้นบ้างในสถานการณ์หนึ่งๆ หรือมีสิ่งผิดปกติอะไรเกิดขึ้นในเด็กจะได้รับแก้ไขหรือส่งเสริมพัฒนาการนั้นๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เรียกการสังเกตชนิดนี้ได้อีกอย่าง คือ การสังเกตอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรมีแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมย่อยที่ควรสังเกตของเด็กแต่ละคน

2.3 การบันทึกพฤติกรรมจากการสังเกต ควรบันทึกข้อบกพร่อง ข้อดี ข้อเสนอแนะ เพื่อใช้ในการปรับปรุงหรือส่งเสริมพฤติกรรมของเด็ก ขั้นตอนของการบันทึกพฤติกรรม 4 ขั้นตอน คือ

- (1) การบันทึกพฤติกรรมในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
- (2) การสรุปพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กที่ได้จากการสังเกต
- (3) บันทึกความรู้สึกและความคิดเห็นส่วนตัว
- (4) ตีความหมายและแปลความหมายของข้อมูลนั้นๆ

3. การสัมภาษณ์

3.1 การสัมภาษณ์เกิดขึ้นระหว่างครูกับเด็ก หรือระหว่างครูกับผู้ปกครองเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กก็ได้

3.2 การสัมภาษณ์มีทั้งแบบที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และกึ่งทางการ ทั้งนี้ต้องดูวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์เป็นหลักว่าจะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์แบบใด

3.3 ผู้สัมภาษณ์ควรสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ ควรเป็นผู้ฟังที่ดีและไวต่อความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์

3.4 การแปลข้อมูลจากการสัมภาษณ์จำเป็นที่จะต้องใช้ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลแบบอื่นๆ

3.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไม่สามารถให้เป็นคะแนนได้ แต่จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการทำความเข้าใจเด็กแต่ละคน

4. การเขียนบันทึก

4.1 เป็นการเขียนเรื่องราวสั้นๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก ในเหตุการณ์ที่มีความหมายทั้งกับครูและเด็ก เพื่อช่วยครูเข้าใจปัญหา และตอบคำถามที่ตนอยากรู้เกี่ยวกับเด็กและสถานการณ์รอบตัวเด็กได้ดียิ่งขึ้น

4.2 การเขียนบันทึกอาจต้องใช้เวลามาก แต่จะช่วยพัฒนาทักษะการเขียนของครู (เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง) พัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น มีความเข้าใจและเห็นภาพพจน์ของเด็กที่ตนสอนมากขึ้น

5. การตรวจผลงาน

5.1 การตรวจผลงานเด็กควรจัดเป็นกลุ่มตามอันดับคุณภาพของงาน (ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน อ่อนมาก) เพื่อจะได้รู้ถึงความเคลื่อนไหวหรือแนวโน้มทางพัฒนาการของเด็ก เช่น ถ้าเด็กอยู่ในอันดับดี แสดงว่าการเรียนมีผลดีเป็นที่ต้องการ ถ้าเด็กอยู่ในอันดับต่ำ ต้องรีบแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน

5.2 ควรเก็บผลงานของเด็กไว้ เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแต่ละครั้งในภาพรวม

6. การทำแฟ้มสะสมผลงาน

6.1 รวบรวมพัฒนาการและการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็ก

6.2 มุ่งเน้นที่ความสามารถในการทำได้มากกว่าทำไม่ได้ของเด็ก

6.3 เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกสรรผลงานมาเก็บไว้ในแฟ้ม โดยมีโอกาสได้ศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์ผลงานแต่ละชิ้นที่ตนเลือก

6.4 มีวัตถุประสงค์ในการประเมินความต่อเนื่องในการเรียนรู้ของเด็กมากกว่าการประเมินผลด้วยคะแนน

6.5 เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนของเด็ก

7. การทำสังคมมิติ

7.1 เป็นการประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มและความสัมพันธ์ในสังคม อีกนัยหนึ่งคือ ครูทราบถึงความสัมพันธ์ของเด็กในชั้นเรียนของตน ในขณะที่เดียวกันก็ทราบถึงบทบาทของเด็กแต่ละคนในชั้นเรียนของตนด้วยว่า แต่ละคนเป็นที่ชอบหรือไม่ชอบของเพื่อนมากน้อยเพียงไร

7.2 แผนภาพสังคมมิติจะสะท้อนถึงโครงสร้างของสังคมในห้องเรียนใน 4 ลักษณะ เช่น เด็กที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด เด็กที่ได้รับการยอมรับน้อยที่สุด กลุ่มเด็กที่แยกออกมาจากคนอื่น ๆ เด็ก 2 คนที่ต่างก็เลือกซึ่งกันและกัน

7.3 การเก็บข้อมูลของสังคมมิติควรทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะข้อมูลอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยขึ้นอยู่กับกิจกรรมและเวลา

8. การใช้แบบประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้

8.1 เครื่องมือที่รวบรวมพฤติกรรมสำคัญที่เด็กแต่ละวัยสามารถกระทำได้ ซึ่งเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เมื่อนำความสามารถของเด็กมาเทียบกับระดับความสามารถในแบบประเมินพัฒนาการ ช่วยให้เราเด็กรู้ว่าเด็กมีความสามารถทางด้านต่างๆ เร็วหรือช้า

8.2 ข้อมูลในแบบประเมินพัฒนาการ ควรถูกแปลเชิงคุณภาพ เช่น ถ้าเด็กมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ “ทำได้” แสดงว่าเด็กมีความคล่องแคล่ว หรือมีพฤติกรรมที่มั่นคง ครูจึงควรหากิจกรรมให้เด็กได้ฝึกทักษะที่ยากขึ้น แต่ถ้าเด็กมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ “ทำไม่ได้” แสดงว่าเด็กยังมีพฤติกรรมที่ไม่มั่นคง หรือไม่คล่อง เด็กจึงควรได้รับการฝึกฝนทักษะที่ง่ายขึ้น

8.3 การประเมินตามแบบประเมินพัฒนาการ ไม่ใช่การชี้ขาดว่าเด็กทุกคนต้องมีพัฒนาการทุกด้านสูงเท่าเทียมแบบประเมิน เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถด้านต่างๆ แตกต่างกัน การใช้แบบประเมินเป็นเพียงการบอกให้รู้ว่า เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการแต่ละด้านอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมต่อไป

9. การใช้ข้อสอบปากเปล่า

9.1 เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กเล็กซึ่งยังเขียนหนังสือไม่ได้

9.2 การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น สนุกสนาน น่าสนใจ และเป็นกันเอง เป็นสิ่งที่สำคัญ

9.3 ควรเตรียมข้อคำถามหรือข้อสอบไว้ล่วงหน้าว่าจะถามอะไร และถามอย่างไร ซึ่งอาจเป็นรูปภาพหรือของจริง ทั้งนี้ควรลำดับเนื้อเรื่องให้ต่อเนื่องและน่าสนใจ

9.4 ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อทราบผลการพัฒนาทางสติปัญญา

9.5 การบันทึกผลใช้แบบการจัดอันดับคุณภาพ (ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน ต้องปรับปรุง)

10. การใช้แบบทดสอบ

10.1 เป็นวิธีการที่ต้องระมัดระวังอย่างมาก เพราะมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงเจตคติทั้งของครูและเด็ก

10.2 ก่อนที่จะใช้แบบทดสอบต้องตอบคำถามว่ามีความจำเป็น และมี
วัตถุประสงค์ในการใช้อย่างไร

10.3 แบบทดสอบต้องได้รับการตรวจสอบความเชื่อถือ (Reliability - มีผลคงที่
ในการวัดตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป) และความเที่ยงตรง (Validity - วัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้ตรงตาม
วัตถุประสงค์ที่วางไว้) ว่ามีมากน้อยเพียงไร

10.4 รูปภาพ คำถามที่ใช้ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเด็ก
ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงพัฒนาการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลัก

10.5 ครูต้องไม่ใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียว เป็นเครื่องมือในการประเมิน
ความสามารถของเด็ก แต่จะต้องใช้เครื่องมืออื่นประกอบการประเมินผลด้วย เพราะพฤติกรรม
ของเด็กเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วมาก ความซับซ้อนทางความคิดของเด็กยังมีไม่เพียงพอ เด็ก
ในวัยนี้ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอในการสื่อสารความคิดโดยการชี้เพียงแต่ปากกา ดินสอ และ
กระดาษข้อสอบ

10.6 ความวิตกกังวลจะเป็นตัวแปรต่อประสิทธิภาพในการทำแบบทดสอบ

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2552) เสนอวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของ
เด็กปฐมวัย ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกพฤติกรรม การสังเกตเป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง
โดยครูหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กเป็นผู้ทำการสังเกตคอยเฝ้าดูพฤติกรรมของเด็ก พร้อมกับจดบันทึก
พฤติกรรมของเด็กจากสถานการณ์จริงตามธรรมชาติโดยตรงไปตรงมาตามที่เห็นหรือได้ยิน ทั้งนี้
การสังเกตอาจกระทำโดยมีการจัดหรือสร้างสถานการณ์ขึ้นมาไว้หรือกระตุ้นให้เด็กแสดง
พฤติกรรมบางอย่างที่ครูต้องการประเมินเป็นกรณีๆ ไปได้ ในการสังเกตและจดบันทึกพัฒนาการ
เด็กสามารถใช้รูปแบบง่ายๆ ได้แก่

1.1 ระเบียบพฤติกรรม เป็นการบันทึกเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กเฉพาะอย่างโดยบรรยายพฤติกรรมของเด็กที่มองเห็นและได้ยินอย่างตรงไปตรงมาด้วย
ภาษาที่สั้นกระชับ และสะท้อนให้เห็นบรรยายภาคและพฤติกรรมของเด็กที่ถูกสังเกตอย่างชัดเจน
รวมทั้งมีการให้ข้อสังเกตหรือข้อคิดเห็นของครูเพิ่มเติม

1.2 แบบบันทึกพัฒนาการเด็ก เน้นการบันทึกพฤติกรรมของเด็กตาม
พัฒนาการในด้านต่างๆ อาจทำเป็นตารางที่บ่งบอรายละเอียดของพฤติกรรมที่ต้องการศึกษา และ
แบ่งเป็นช่วงเวลาในการบันทึก เช่น เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน เพื่อใช้รวบรวมสรุปผลเมื่อสิ้นสุด

1.3 แบบบันทึกความสนใจต่อกิจกรรมของเด็ก เป็นการบันทึกสิ่งที่เด็กเลือกปฏิบัติกิจกรรมที่จัดให้หรือมูมเล่นต่างๆ โดยจดความถี่แสดงจำนวนครั้งที่เด็กเลือกกิจกรรม/มูมเล่นในแต่ละวันของสัปดาห์หรือในช่วงเวลาที่กำหนด

2. การสนทนา การพูดคุย สัมภาษณ์เด็กสามารถประเมินความสามารถในการใช้ภาษาและแสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกลึกซึ้งคิดของเด็ก อาจกระทำเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระให้มากที่สุด ทั้งนี้ในการใช้คำพูดกับเด็กควรใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจได้ง่ายเหมาะกับวัย ใช้คำถามปลายเปิดให้เด็กได้คิดและตอบคำถาม และให้ความสนใจ ตั้งใจฟังคำตอบจากเด็กอย่างจริงจัง

3. การรวบรวมผลงาน การเก็บรวบรวมผลงานของเด็กแต่ละด้านไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล การเลือกเก็บผลงานของเด็กอาจให้เด็กช่วยเลือกเก็บด้วยตนเอง หรือคุยกับเด็กร่วมกันเลือกก็ได้ นอกจากนี้อาจเป็นข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ปกครองหรือแบบบันทึกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่เก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงานด้วยก็ได้

4. การทำแผนภาพสังคมมิติ การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก โดยการทำสังคมมิติเป็นแผนภาพวิธีการที่ทำให้ทราบความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนของเด็ก เพื่อดูว่าเด็กคนใดได้รับการยอมรับจากเพื่อนมากน้อยเพียงใด จากการถามเด็กด้วยคำถามง่ายๆ เช่น ชอบเล่นกับใคร ชอบนั่งใกล้ใคร เป็นต้น และนำผลไปเขียนแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของเด็ก ซึ่งข้อมูลนี้จะสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของเด็ก บางคนนี้อาจไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน

5. การประเมินการเจริญเติบโตและภาวะสุขภาพ การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดเส้นรอบศีรษะ เส้นรอบอกของเด็ก ควรกระทำเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละครั้ง โดยเฉพาะน้ำหนักและส่วนสูง สามารถนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติของกราฟการเจริญเติบโตของเด็กของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ทำให้ประเมินได้ว่าการเจริญเติบโตของเด็กเป็นปกติตามวัยของเด็กหรือไม่ และมีภาวะโภชนาการเป็นไปตามวัยเพียงใด นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการตรวจอวัยวะส่วนอื่นๆ ประกอบเพื่อประเมินภาวะสุขภาพ เช่น ความสะอาดช่องปากและฟัน ช่องหู ผิวหนัง เส้นผม เล็บมือ-เล็บเท้า เป็นต้น

การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้มีหลากหลายขั้นตอนและหลากหลายวิธี ซึ่งสามารถเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้จะทำให้ทราบถึงรายละเอียดของสภาพความก้าวหน้า และปัญหาของพัฒนาการและการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ของเด็ก ซึ่งสามารถนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และ

นำไปใช้ในการวางแผนในการส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมด้านพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ตามศักยภาพ

3.6 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อย เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาปฐมวัยที่เปิดบริการเพื่อรับดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กในชุมชน เป็นสถานที่ช่วยพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน คือ ต้องมีการพัฒนาที่บุคคลก่อนเป็นอันดับแรก โดยเริ่มตั้งแต่การให้การศึกษาแก่เด็ก ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ควรที่จะให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของชุมชน ให้สามารถเจริญเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ

ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

มีผู้ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ดังนี้

Morrison (1998) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา สรุปได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีจุดประสงค์ช่วยให้พ่อแม่ได้พบและพัฒนาจุดเด่นของตนเอง ได้ทราบสมรรถภาพสูงสุดของตนเอง และความสามารถพิเศษของตน และรู้จักนำมาใช้ประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเองและแก่บุตรหลานของตน

อรุณี หรดาล (2536) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการปฐมวัยศึกษา หมายถึง การที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวผู้ปกครองอาจกระทำด้วยตนเองหรือให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กก็ได้ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง และสอดคล้องกันระหว่างบ้านและสถานศึกษาปฐมวัย ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้สามารถกระทำได้ที่บ้าน สถานศึกษาปฐมวัย หรือในชุมชน

ฉันทนา ภาคบงกช (2537) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับทางโรงเรียนหรือศูนย์เด็ก

กระทรวงมหาดไทย (2547) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์กับบ้านและชุมชน ไว้ว่า การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประสานงาน การให้บริการแนะนำ การขอรับความช่วยเหลือ สนับสนุน จากบ้าน และชุมชน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็กกับผู้ปกครอง เพื่อให้จัดการเรียนรู้ได้ประสบผลสำเร็จ

ข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน คือ กระบวนการที่ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริม พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยร่วมกับสถานศึกษาปฐมวัย เพื่อให้ผู้ปกครอง และชุมชนจะสามารถที่จะให้การอบรมเลี้ยงดูเป็นไปในแนวทางเดียวกับสถานศึกษาปฐมวัย

วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เป็นการให้การสนับสนุนและ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีจุดประสงค์หลักคือ การพัฒนาเด็กอย่างองค์รวมและพัฒนาเด็ก อย่างเต็มตามศักยภาพ ให้เด็กสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ การสร้างความสัมพันธ์กับ ผู้ปกครองและชุมชนนี้มีการกำหนดขอบข่ายของการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็แนวทางให้แก่ศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กนำไปดำเนินการ

Brewer (1995) กล่าวถึงวิธีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองไว้ ดังนี้

1. คู่มือนักเรียน ใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรม ปฏิทิน โรงเรียน ช่วงเวลาการทำกิจกรรมในแต่ละภาคเรียน นโยบายของโรงเรียน แนวทางปฏิบัติเมื่อเด็ก ป่วย รายชื่อเด็ก รายชื่อบุคลากร ปรัชญาของโรงเรียน หรืออาจจะมีรายละเอียดของเป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ วิธีจัดการกับภาวะฉุกเฉิน หรือข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง

2. การเยี่ยมบ้านเด็ก เป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นระหว่างผู้ปกครอง และครู ผู้ปกครองบางคนรู้สึกสบายเมื่ออยู่ที่บ้านมากกว่า ทางโรงเรียนจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมที่บ้าน

3. ผู้ปกครองมาโรงเรียน สามารถจัดโอกาสให้ผู้ปกครองมาโรงเรียนได้ในช่วงของ การเรียนหรือการจัดกิจกรรม เพื่อสังเกตการณ์ทำกิจกรรมของเด็ก และผู้ปกครองควรที่จะเข้าร่วม กิจกรรมต่างๆ เมื่อมีโอกาส

4. จดหมายและสมุดบันทึก ผู้ปกครองบางคนพึงพอใจที่ได้รับจดหมายเกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเด็ก ครูบางคนชอบที่จะส่งจดหมายเพื่อ เสนอแนะกิจกรรมให้ผู้ปกครองทำที่บ้านร่วมกับเด็ก รวมถึงแจ้งสิ่งที่เด็กเรียนรู้ที่โรงเรียน ข้อความ สั้นๆ ที่จะสื่อสารเกี่ยวกับเด็ก ทำให้ผู้ปกครองได้ทราบว่าครูได้เห็นความสำคัญของเด็ก

5. การติดต่อสื่อสารด้วยวิทยาการสมัยใหม่ การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร

อรุณี ทรดาล และพัชรี ผลโยธิน (2548) เสนอวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับ ผู้ปกครองและชุมชน โดยได้อธิบายรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์สถานศึกษาปฐมวัย หมายถึง การเผยแพร่ข่าวส่วน เกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับครอบครัวและชุมชน อันจะ ช่วยให้สถานศึกษาปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

1.1 การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงนโยบายและการปฏิบัติงานของ สถานศึกษารวมทั้งทำความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ถูกต้อง

1.2 การทำจุลสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่

1.3 จัดป้ายประกาศเผยแพร่ข่าวสาร

1.4 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

1.5 การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของ สถานศึกษา

2. การให้บริการแก่ครอบครัวและชุมชน หมายถึง การให้บริการด้านต่างๆ แก่ ครอบครัวและชุมชนตามกำลังความสามารถ และความพร้อมที่สถานศึกษาจะดำเนินการได้ เช่น

2.1 การให้บริการทางวิชาการ เช่น การให้ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก การ อบรมเลี้ยงดูเด็ก โรคที่มักเกิดกับเด็ก ภาวะโภชนาการ เป็นต้น

2.2 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน เช่น การรณรงค์ ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์การรักการอ่าน เป็นต้น

2.3 ให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ เช่น หน่วยเลือกตั้ง การประชุม การจัดงานพบปะสังสรรค์ เป็นต้น

3. การร่วมกิจกรรมของครอบครัวและชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ของชุมชนเท่าที่สถานศึกษามีความสามารถและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมใน ข่ายงานที่ควรปฏิบัติมีหลายอย่าง เช่น

3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา

3.2 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นหรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

3.3 ร่วมงานอื่นๆ ของท้องถิ่นหรือของบุคคลในชุมชนตามวาระอันควร

4. การให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา หมายถึง การ เปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น

4.1 การเชิญพ่อแม่ ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนมาร่วมในกิจกรรมงาน วันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่นๆ รวมถึงการทัศนศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

4.2 การเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งที่ เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยมาเป็นวิทยากร หรือจัดประสบการณ์ร่วมกับครูผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษา ปฐมวัยหรือพาเด็กปฐมวัยออกไปพบชุมชน

4.3 ให้นำบุคคลในชุมชนได้มาส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาโดยการ ช่วยเหลือด้านแรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์ เช่น ซ่อมแซมเครื่องเล่นสนาม ทาสีของเล่น เป็นต้น

5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่าง สถานศึกษากับชุมชนกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น

5.1 การให้ครูผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน

5.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกันกับ ครอบครัวและชุมชน

5.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การจัดกิจกรรมเข้าค่าย โดยไม่ต้องค้างคืน ให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะ เล่นเกมการศึกษาร่วมกับผู้ปกครอง

วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เป็นแนวทางการดำเนินงานให้แก่ บุคลากรในการดำเนินงาน การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเป็นกิจกรรมที่มีความ สำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขอบข่ายงานเป็นงานที่มีหลายด้าน หลายหน่วยงาน ต้องเข้ามาให้ความร่วมมือในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยให้การสนับสนุนและ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานในการให้ความร่วมมือกันพัฒนาเด็กบรรลุเป้าหมาย

ประโยชน์ของการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองกับชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทร่วมกันในการดูแลและให้ การศึกษาแก่เด็กให้เจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ความร่วมมือกันจะช่วยให้การ ดูแลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งช่วยกันในการที่จะจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่างๆ ที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ของเด็กให้เกิดประโยชน์และพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มตามศักยภาพ มีผู้กล่าวถึง ประโยชน์ของการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ดังนี้

Decker และ Decker (1997) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ เด็กเองได้รับจากการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง สรุปได้ดังนี้

1. การเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เด็ก หรือเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดกิจกรรม เช่น ให้บริการต่างๆ เป็นอาสาสมัคร เข้ามา สังเกตการณ์ เป็นลูกมือช่วยในการทำกิจกรรม เป็นต้น

2. การเข้ามามีส่วนร่วมโดยให้ความช่วยเหลือ โดยให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรม และผู้ปกครองเข้ามาให้ความช่วยเหลือในบางกิจกรรม
3. ผู้ปกครองที่มีความสามารถพิเศษหรือความสนใจพิเศษ เข้ามาให้ความรู้แก่เด็ก
4. ผู้ปกครองสามารถอธิบายถึงการจัดบริการของโปรแกรมหรือปัญหาของการจัดโปรแกรมให้แก่ผู้ปกครองคนอื่นๆได้รับทราบ
5. มีการได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้การดูแลเด็กจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ปกครองโดยตรง
6. ได้ทราบถึงวัฒนธรรมของเด็กแต่ละคน
7. ผู้ปกครองมีโอกาสได้เห็นเด็กคนอื่นๆ ที่อยู่ในวัยเดียวกับลูกของตนเอง ได้เห็นถึงการปฏิบัติจริง และได้ทราบถึงจุดเด่นและจุดอ่อนของเด็กๆ
8. ผู้ใหญ่ให้ความสำคัญต่อตัวเด็กเพิ่มขึ้น ผู้ปกครองให้ความสนใจในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก โดยการกระตุ้นด้วยกิจกรรมต่างๆ การให้การดูแล การเล่นนิทานหรือสนทนาเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ กับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ได้พัฒนาภาษา เป็นต้น
9. เด็กๆ ได้เห็นบทบาทใหม่ของผู้ปกครอง ได้เห็นผู้ปกครองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน มีส่วนร่วมทำงานกับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อผู้ปกครอง และเป็นการปลูกฝังการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็ก
10. การให้ความช่วยเหลือจากผู้ปกครองทำให้โปรแกรมสามารถพัฒนาได้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเด็ก

อรุณี หารดาล และพัชรี ผลโยธิน (2548) ได้เสนอตัวอย่างกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองและชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งเสนอประโยชน์ของแต่ละกิจกรรม ดังนี้

1. การทัศนศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นสถานที่ที่เด็กสามารถเข้าศึกษาสังเกต สัมผัส รวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปเป็นประเด็นในการสนทนาพูดคุยเพื่อฝึกทักษะการคิด ผู้ปกครองและชุมชนสามารถเข้ามาร่วมได้โดยการช่วยดูแลเด็กขณะทัศนศึกษา ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ รวมถึงการจัดเตรียมอาหารสำหรับเด็ก
2. การเข้าร่วมจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือเป็นผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองหรือภูมิปัญญาอาจช่วยเป็นวิทยากรให้ความรู้และประสบการณ์แก่เด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เด็กสนใจ โดยการสนทนาพูดคุย การสาธิต การลงมือปฏิบัติร่วมกับเด็ก การเล่นนิทาน ฯลฯ

3. การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ที่ อบต. และสถานศึกษาปฐมวัยจัดขึ้น เพื่อช่วยให้เด็กได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของไทย ทั้งยังช่วยอนุรักษ์และสืบสานสิ่งที่ดีงามให้คงอยู่ในชุมชนต่อไป ผู้ปกครองและชุมชนอาจมีส่วนร่วมได้ โดยเข้าร่วมในกิจกรรม สนับสนุนทุนทรัพย์และแรงงาน เป็นต้น

ประโยชน์ของการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองและชุมชนมีบทบาทในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้เด็กได้รับการดูแลที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการและได้รับการศึกษาที่ดี ชุมชนมีส่วนช่วยในการประสานความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ต้องการ

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพ การสร้างความสัมพันธ์นี้เป็นการสร้างคุณค่าในด้านการศึกษาให้แก่เด็ก ให้เด็กได้เรียนรู้จากหลายแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งจากบุคคลากร และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนยังเป็นการลดข้อขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในการให้การดูแลและให้การศึกษาแก่เด็ก เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์นี้จะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับหลักการให้การดูแล การให้การศึกษาที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดโปรแกรมการให้การศึกษาขึ้นสำหรับเด็ก เป็นการประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบ เพื่อที่ทางผู้ปกครองและชุมชนจะได้ดำเนินการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกับทั้งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยในประเทศ

อรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มของผู้บริหารและครูที่มีความเข้าใจจะระดับมาก มีการปฏิบัติที่เห็นเด่นชัดในแต่ละด้าน คือการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม การมีส่วนร่วมของเด็กในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยและรายบุคคล การบูรณาการหลักสูตร การใช้แฟ้มสะสมงาน การให้ผู้ปกครองมีส่วนกับทางโรงเรียน และการส่งเสริมให้ครูพัฒนาอย่างต่อเนื่องทางการศึกษาปฐมวัย กลุ่มของผู้บริหารและครูที่มีความเข้าใจจะระดับน้อย มีการปฏิบัติที่เห็นเด่นชัดในแต่ละด้าน คือ ไม่มีการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม การมีส่วนร่วมของเด็กในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่มใหญ่ การแบ่งหลักสูตรเป็นรายวิชา การแจ้งข่าวสารและพูดคุยกับผู้ปกครอง และไม่ได้รับครูที่จบทางการศึกษาปฐมวัยหรือผ่านการอบรม

นิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับการปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้างใน 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง และด้านการติดต่อสื่อสาร ส่วนด้านการช่วยเหลือและสนับสนุนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับการปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การรับบริจาคสิ่งของวัสดุเหลือใช้และเงินทุน การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ตกแต่งอาคารสถานที่ เข้าร่วมและช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฯ การเป็นผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กในชั้นเรียน และการจัดหาสื่อประกอบการเรียนรู้ สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง และด้านการติดต่อสื่อสาร นอกนั้นมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการพัฒนาเด็ก และระดับมากที่สุดในด้านกรช่วยเหลือและสนับสนุน ได้แก่ การร่วมบริจาควัสดุสิ่งของเหลือใช้และเงินทุน การช่วยเหลือผู้ดูแลเด็กและกิจกรรมต่างๆ การจัดหาสื่อประกอบการเรียนรู้ การร่วมเป็นกรรมการและประเมินผลการจัดกิจกรรมของศูนย์ฯ การร่วมเป็นกรรมการประสานงานการทำงานระหว่างบ้านกับศูนย์ฯ การให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายการใช้บริการของศูนย์ฯ การร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อม และจัดงานพิเศษเพื่อหารายได้บำรุงศูนย์ฯ ผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่พบปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง และด้านการติดต่อสื่อสาร คือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาและไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็ก ส่วนปัญหาด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน คือ ผู้ปกครองฐานะยากจน สำหรับปัญหาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่พบในด้านการพัฒนาเด็ก คือ การขาดสื่ออุปกรณ์และการที่ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน คือ การขาดงบประมาณ

พัชนี วังยายฉิม (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาคกลาง ผลการศึกษา พบว่า ในด้านนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการวางนโยบายการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ คือ จัดอาคารสถานที่ให้มีความสะอาดสวยงามปลอดภัย อบอุ่น ด้านกิจกรรม คือ จัดกิจกรรม สื่อ วัสดุการเรียน ให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก มีการส่งเสริมครูเข้ารับการอบรมในเรื่องต่างๆ มีการติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า ในด้านกายภาพ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ภายนอกกว้างและภายในแคบ วัสดุ อุปกรณ์เครื่องเล่นมีจำนวนน้อย ไม่มีห้องนอนที่แยกออกมาเป็นสัดส่วน ครูจัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ด้านพฤติกรรมของครูและพฤติกรรมของเด็กในการจัด

สภาพแวดล้อม พบว่า การจัดพื้นที่ทำกิจกรรมไม่มีการกำหนดขอบเขตแน่นอน การคัดเลือกสื่อวัสดุ อุปกรณ์มีความเหมาะสมกับเด็ก เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างเพลิดเพลิน ในการจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ส่วนใหญ่ยังไม่หลากหลาย การจัดวางอยู่ในระดับสายตาของเด็ก

ประพันธ์ ทองสีด้า (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมาก ส่วนการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน สามารถร่วมกันทำนุบำรุงการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 40.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปรัศนี เจริญใจ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ อยู่ในระดับมาก ทั้งความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ และประชาชนที่อาศัยในตำบลเทพเสด็จ ในฐานะผู้ปกครองนักเรียน โดยในส่วนของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล และพนักงานจ้างองค์การบริหารส่วนตำบล มีความคิดเห็นที่ตรงกันด้านบุคลากร ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านผู้เรียน และประชาชนที่อาศัยในตำบลท่าเสด็จในฐานะผู้ปกครองนักเรียน มีความพึงพอใจในประสิทธิภาพของผู้เรียนในระดับมาก การวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ ด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ดูแลเด็กควรได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีทางการศึกษาทุกคน เพื่อให้เกิดการยอมรับในคุณภาพของผู้สอน ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจะนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนและการจัดระบบข้อมูลต่างๆ ในศูนย์ฯ เพื่อให้เกิดความเป็นปัจจุบันของข้อมูลและเด็กนักเรียนสนใจที่จะเรียนหนังสือมากขึ้น และด้านผู้เรียนควรที่จะเลือกสื่อและมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กเล็กซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

สุทธิชา มาลีเลิศ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ดูแลเด็กได้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน คือ กิจกรรมเข้าจังหวะ การร้องเพลง การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเล่นนิทาน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ศูนย์พัฒนา

เด็กเล็กส่วนใหญ่มีห้องเรียนชั้นอนุบาลแยกเป็นเอกเทศ ทั้งนี้เน้นที่ความปลอดภัย อากาศถ่ายเท มีแสงสว่าง การจัดตกแต่งห้องเรียนด้วยป้ายนิเทศ ผลงานของเด็ก และของใช้ส่วนตัวสำหรับเด็กแต่ละคน มีบริเวณของสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสนาม ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้ดูแลเด็กใช้สื่อและซ่อมแซมสื่อที่ผลิตขึ้นเองร่วมกับเด็ก โดยเลือกสื่อที่มีราคาถูก และหาภายในท้องถิ่น ด้านการประเมินพัฒนาการ ผู้ดูแลเด็กใช้วิธีสังเกตพฤติกรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ปัญหาที่พบ ผู้ดูแลเด็กมีจำนวนไม่เพียงพอและขาดความรู้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็ก ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ/อุปกรณ์ประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีพื้นที่จำกัดการจัดสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสนามมีไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และขาดเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้

อรพรรณ รัตนวงศ์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า ผู้ดูแลเด็กมีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ดูแลเด็กจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านโภชนาการ ด้านการประเมินผล ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม และด้านการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ผู้ดูแลเด็กที่มีสถานภาพแตกต่างกันจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ภูมิฐานะ มีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้ดูแลเด็กที่มีสถานภาพแตกต่างกันตามประสบการณ์ทำงาน และประสบการณ์ฝึกอบรมมีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จรรยา ชินสี (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันยังพบปัญหาบุคลากรขาดประสบการณ์ ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ งบประมาณไม่เพียงพอ การเบิกจ่ายงบประมาณไม่คล่องตัว อาคารสถานที่ไม่ได้มาตรฐาน สภาพแวดล้อมภายนอกยังไม่มีความร่มรื่นที่จะตอบสนองต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมภายในจัดมุมประสบการณ์ไม่ครอบคลุมกิจกรรมของเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีการกำหนดนโยบายและแผนที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อย ครูผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการ บุคลากรได้รับการพัฒนาโดยการให้ทุนศึกษาต่อแต่ยังไม่ครบทุกคน ไม่มีบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเด็กเล็กมีสุขภาพพันธุ์ สำหรับแนวทางพัฒนาพบว่า ควรสร้างแรงจูงใจและจัดสวัสดิการแก่บุคลากรให้มากขึ้น ประสานงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดจ้างบุคลากรในตำแหน่ง

นักการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียนในแต่ละศูนย์กำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เป็น รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นแนวทางเดียวกัน ปรับปรุง อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ควรให้ความรู้เรื่องการผลิตสื่อ การ จัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการแก่ครูผู้ดูแลเด็ก พัฒนาบุคลากรให้ทั่วถึงและหลากหลาย รูปแบบ ให้ความรู้เรื่องกรณีพิเศษแก่บุคลากรที่รับผิดชอบ และขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ด้าน สาธารณสุขมาให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการดูแลและป้องกันสภาพฟันผุ

งานวิจัยต่างประเทศ

Webb (1989) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก และความทุ่มเทใน การทำงานของผู้ดูแลเด็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) การทุ่มเทและการรับรู้ในงานของผู้ดูแลเด็กไม่แปร ผันกับคุณภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก 2) ผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพสูงมีความ พอใจในค่าจ้างต่ำกว่าผู้ดูแลเด็กที่มีคุณภาพปกติ 3) ผู้ดูแลเด็กที่ทุ่มเทกับงาน จะมีความพอใจกับ งาน และทำงานด้วยความกระตือรือร้น 4) ผู้ดูแลเด็กที่ยิ่งทำงานที่มีความหมายและมีความสำคัญ มากๆ จะยังมีความพึงพอใจในงานที่ทำ 5) ความทุ่มเทในการทำงานของผู้ดูแลเด็กจะเพิ่มขึ้นตาม อายุและเงินเดือน และ 6) ความรับผิดชอบของผู้ดูแลเด็กสามารถทำนายได้จากความพึงพอใจใน การทำงาน บุคลิกภาพ และการเข้าใจในลักษณะของงานที่ทำ จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจในงานที่ทำมีผลต่อการทุ่มเทในงาน

Susan (2005) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชี่ยวชาญของครูในเรื่องของการพัฒนา พัฒนาการเด็กตลอดช่วงเวลาการทำโครงการของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ทำงานในสถานรับเลี้ยง เด็กหรือสถานศึกษาปฐมวัยเริ่มที่จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก แต่สิ่งที่ยาก สำหรับครูคือการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมแบบกะทันหันในกิจกรรมการสร้างประสบการณ์ให้แก่เด็กใน ห้องเรียน โครงการที่ออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียนของสถานรับเลี้ยงเด็กในมหาวิทยาลัย Missouri – St. Louis ได้จัดให้ครูได้มีโอกาสได้แสดงความสามารถของตนเอง โดยให้ครูใช้ทักษะการสังเกต การเก็บ รวบรวมข้อมูล การพัฒนาหลักสูตร และการทบทวนในการปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมด

Sandraluz (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อของนักการศึกษาปฐมวัย เกี่ยวกับสิ่งสำคัญสำหรับการจัดประสบการณ์ในห้องเรียนปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า การทำงานที่ เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญเป็นอย่างมาก จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพของการจัด การศึกษาปฐมวัยจากสถานศึกษาปฐมวัย พบว่า สถานศึกษาปฐมวัยควรที่จะมีการเตรียมความพร้อม สำหรับการจัดการศึกษา 3 ประเด็น คือ 1) ลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ของครูปฐมวัย 2) สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และ 3) โอกาสในการเรียนรู้ของเด็กที่ควรจัดอย่างหลากหลาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และเพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก
2. ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
3. สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ดูแลเด็ก และโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2551 จากเจ้าหน้าที่สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น
4. เข้าไปสังเกตการณ์ในการอบรมตามโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 รุ่นที่ 10 ระหว่างวันที่ 18 – 23 พฤษภาคม 2552 และโครงการอบรมพัฒนากิจการจัดประสบการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัยผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 รุ่นที่ 4 ระหว่างวันที่ 27 – 31 กรกฎาคม 2552 และพูดคุยสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กจากผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการอบรม

ประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ตามโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปี

งบประมาณ พ.ศ. 2551 จาก 75 จังหวัด จังหวัดละ 1 คน รวมจำนวน 75 คน ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจกับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำนวน 21 คน จากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทั้งหมด 75 คน โดยผู้วิจัยมีวิธีการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 จัดกลุ่มผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 75 คน ได้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 75 ศูนย์ โดยแบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 17 ศูนย์ ภาคกลาง 25 ศูนย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 ศูนย์ และภาคใต้ 14 ศูนย์ และแบ่งขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ตามจำนวนเด็กที่เข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สรุปรณ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2551 (สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาคูหาท้องถิ่น, 2551) โดยใช้เกณฑ์การประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาคูหาท้องถิ่น, 2551) ดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก	มีเด็กไม่เกิน 40 คน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง	มีเด็กจำนวน 41-80 คน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่	มีเด็กจำนวน 81 คนขึ้นไป

รายละเอียดการแบ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามภาคและขนาด นำเสนอใน

ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามภาค และขนาด

ภาค	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			รวม
	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	
เหนือ	4	2	11	17
กลาง	5	11	9	25
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5	10	4	19
ใต้	6	4	4	14
รวม	20	27	28	75

2.2 จากตารางที่ 1 สุ่มศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 75 ศูนย์ ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามภาคและขนาด โดยใช้สูตร ดังนี้

$$n_j = \frac{n}{N} \times N_j$$

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

ได้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 21 ศูนย์ แบ่งตามภาค และขนาด เป็นภาคเหนือ 4 ศูนย์ ภาคกลาง 9 ศูนย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ศูนย์ และภาคใต้ 3 ศูนย์ รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ จำแนกตามภาค และขนาด

ภาค	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			รวม
	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	
เหนือ	1	1	2	4
กลาง	2	4	3	9
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1	3	1	5
ใต้	1	1	1	3
รวม	5	9	7	21

3. จากตารางที่ 2 ได้ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจากแต่ละศูนย์ ศูนย์ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน ที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 4 ชุด ดังนี้

1. แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
2. แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
3. แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
4. แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเครื่องมือออกเป็น 4 ชุด โดยดำเนินการสร้างเครื่องมือในแต่ละชุด ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ จากตำรา วารสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. จากกรอบแนวคิดในการวิจัยในแผนภาพที่ 3 กำหนดตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัย
นำเสนอ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวแปรที่ศึกษาและประเด็นย่อย

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นย่อย
1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม	1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก 1.2 สภาพแวดล้อมภายใน 1.3 สภาพแวดล้อมทางสังคม 1.4 ปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อม
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	2.1 การวางแผนการจัดกิจกรรม 2.2 การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก 2.3 การใช้สื่อ/อุปกรณ์ 2.4 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้	3.1 หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้ 3.2 นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก 3.3 การวิจัยในชั้นเรียน 3.4 ปัญหาด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้
4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	4.1 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 4.2 การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก 4.3 การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม 4.4 ปัญหาด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

3. กำหนดโครงสร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำ
เครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบบสังเกตการ
ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และแบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม นำเสนอในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 โครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย			
	แบบสอบถาม	แบบสัมภาษณ์	แบบสังเกต	แบบสำรวจ
1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม				
1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก	✓	✓		✓
1.2 สภาพแวดล้อมภายใน	✓	✓		✓
1.3 สภาพแวดล้อมทางสังคม	✓	✓		
1.4 ปัญหาด้านการจัด สภาพแวดล้อม	✓	✓		
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน				
2.1 การวางแผนการจัดกิจกรรม	✓	✓	✓	
2.2 การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลัก จิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก	✓	✓	✓	
2.3 การใช้สื่อ/อุปกรณ์	✓	✓	✓	
2.4 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	✓	✓		
3. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้				
3.1 หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลที่ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้	✓	✓	✓	
3.2 นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้	✓	✓	✓	
3.3 การวิจัยในชั้นเรียน	✓	✓	✓	
3.4 ปัญหาด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้	✓	✓		
4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน				
4.1 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	✓	✓	✓	
4.2 การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก	✓	✓	✓	
4.3 การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรม	✓	✓		
4.4 ปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน	✓	✓		

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามโครงสร้างของเครื่องมือ แบ่งเป็น 4 ชุด ดังนี้

4.1 แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการให้การดูแลเด็ก การอบรมที่เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย และแบบเติมคำตอบ เกี่ยวกับสิ่งที่ภาคภูมิใจในชีวิต และการปฏิบัติหลังจากได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน คำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า และเติมคำตอบเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะ ครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม จำนวน 15 ข้อ
และเติมคำตอบเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ข้อ
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 29 ข้อ
และเติมคำตอบเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ข้อ
3. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ จำนวน 17 ข้อ
และเติมคำตอบเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ข้อ
4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
และชุมชน จำนวน 9 ข้อ
และเติมคำตอบเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ข้อ

4.2 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป คำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเป็นรายบุคคล ครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อ

3. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ จำนวน 3 ข้อ

4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

และชุมชน

จำนวน 5 ข้อ

4.3 แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยในลำดับแรกผู้วิจัยทำการบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กอย่างละเอียดในแบบบันทึกการสังเกต และหลังจากนั้นผู้วิจัยนำรายละเอียดที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตมาวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ปฏิบัติ” และ “ไม่ปฏิบัติ” และทำการบันทึกรายละเอียดที่พบเพิ่มเติมครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 24 ข้อ

2. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ จำนวน 8 ข้อ

3. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

และชุมชน

จำนวน 3 ข้อ

4.4 แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีลักษณะรายการให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “มี” เมื่อทำการสำรวจพบ และใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ไม่มี” เมื่อทำการสำรวจไม่พบ และทำการบันทึกรายละเอียดที่พบเพิ่มเติม จำนวน 69 ข้อ

5. นำเครื่องมือทั้ง 4 ชุด ส่งผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยแบบสอบถามส่งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC) และแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ ส่งผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของการใช้ภาษา

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC มาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง โดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่วิเคราะห์ได้ค่าตั้งแต่ 0.5 และปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้ข้อเสนอแนะต่างๆ สรุปได้ดังนี้

6.1 แบบสอบถาม ควรมีการตรวจสอบลำดับความสำคัญของข้อคำถาม เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน และเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น ตรวจสอบบางข้อคำถามมีลักษณะซ้ำซ้อนกัน ควรมีการตัดออก ตรวจสอบการใช้คำให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

6.2 แบบสัมภาษณ์ ข้อคำถามบางข้อ ถ้าได้ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วให้ตัดออก เนื่องจากจำนวนข้อคำถามกับระยะเวลาการสัมภาษณ์ไม่สัมพันธ์กัน และจะเกิดความเบื่อหน่ายในการตอบคำถาม

6.3 แบบสังเกต ในส่วนของแบบบันทึกการสังเกต การสังเกตโดยใช้ระยะเวลา นาน ไม่มีความจำเป็นต้องตีตารางแบ่งช่วงเวลา แต่ถ้ามีการสังเกตเป็นช่วงเวลา จึงมีการแบ่งช่วงเวลา ในส่วนของแบบวิเคราะห์ผลการสังเกต ตัดบางประเด็นที่ไม่ได้เป็นการปฏิบัติงานที่ควรปฏิบัติเป็นประจำทุกวันออก

6.4 แบบสำรวจ ควรลำดับข้อคำถาม ในประเด็นต่างๆ ให้เป็นไปในแบบเดียวกัน ในแต่ละหัวข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับแสงสว่าง ให้ปรับเป็นแนวทางเดียวกัน ระหว่าง “มีแสงสว่างเพียงพอ” กับ “มีแสงสว่างเหมาะสม” ตัดแผนผังการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนและภายในห้องเรียนออกเนื่องจากไม่มีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

7. นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) โดยแบบสอบถามนำไปทดลองใช้กับผู้ดูแลเด็กในโครงการอบรมพัฒนาการจัดประสบการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัยผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 จำนวน 30 ชุด ซึ่งเป็นผู้ดูแลเด็กที่ผ่านโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และนำกลับมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS for Windows ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ นำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ดูแลเด็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดห้วยจรเข้ม่า จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นผู้ดูแลเด็กที่ได้รับรางวัลผู้ดูแลเด็กดีเด่น ประจำปี 2551 ผ่านโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นผู้ดูแลเด็กที่ได้รับการเสนอชื่อ และเข้ารับการคัดเลือกตามกระบวนการที่กำหนด ในการคัดเลือกตามโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2551 แต่ไม่ได้รับการคัดเลือก กับผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 ท่าน เพื่อดูความเชื่อมั่นของเครื่องมือกับสิ่งที่ได้จากการสังเกต และการสำรวจ ซึ่งเมื่อดำเนินการทดลองเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะตรวจทานผลการบันทึกข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตและแบบสำรวจ เพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูล โดยถ้ามีประเด็นที่ผลการบันทึกขัดแย้งกันจะมีการพูดคุยเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

8. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ จัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยติดต่อเจ้าหน้าที่สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ในโครงการสัมมนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ผู้นำเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 ระหว่างวันที่ 7 – 10 กันยายน พ.ศ. 2552 ณ โรงแรมริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร

1.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำนวน 75 คน ในโครงการสัมมนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้นำเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 และรับกลับคืนด้วยตนเองทั้งหมด 75 ชุด

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ

2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่งถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำนวน 21 คน เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ

2.2 ผู้วิจัยโทรศัพท์ติดต่อกับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำนวน 21 คน เพื่อนัดวันที่จะเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดทำเป็นตารางรายชื่อผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ โดยกำหนดวันที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล (รายละเอียดนำเสนอในภาคผนวก ค)

2.3 ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมแนบหนังสืออนุมัติจากผู้อำนวยการสำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น และตารางรายชื่อผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ กำหนดวันที่ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 ก่อนการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับ ผู้ให้ข้อมูลจากการพูดคุยถึงสภาพโดยทั่วไป และได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล และการรายงานผลการวิจัยที่จะนำมาประมวลผลโดยภาพรวม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายในการสัมภาษณ์ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามปกติ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวันที่และช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
จำแนกตามวัน/เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จังหวัด	วันที่/เวลา	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
			แบบสัมภาษณ์	แบบสังเกต	แบบสำรวจ
1. ศพด.ทต.บึงยี่โถ (วัดเขียนเขต)	ปทุมธานี	8 ตุลาคม 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
2. ศพด.ทต.ลพบุรี	ลพบุรี	14 ตุลาคม 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
3. ศพด.วัดสองคอบ	ชัยนาท	15 ตุลาคม 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
4. ศพด.บ้านวังหม้อเจดีย์ขาวหลัง	ลำปาง	16 ตุลาคม 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
5. ศพด.บ้านวังตาช่วย	กำแพงเพชร	19 ตุลาคม 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
6. ศพด.วัดหนองบัว	สุโขทัย	21 ตุลาคม 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
7. ศพด.ทต.วังเจ้า	ตาก	22 ตุลาคม 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
8. ศพด.บ้านทุ่งใหม่	นครศรีธรรมราช	9 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
9. ศพด.บ้านเตรียม	พังงา	10 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
10. ศพด.บ้านลำเลียง	ระนอง	11 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
11. ศพด.วัดบุญทวี	เพชรบุรี	12 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
12. ศพด.โรงเรียนบ้านหนองบัวหึ่ง	ราชบุรี	13 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
13. ศพด.โรงเรียนวัดเขาน้อยๆ	นครนายก	16 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
14. ศพด.โรงเรียนอนุบาลบางระจัน	สิงห์บุรี	17 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓

ตารางที่ 5 รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
จำแนกตามวัน/เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จังหวัด	วันที่/เวลา	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
			แบบ สัมภาษณ์	แบบ สังเกต	แบบ สำรวจ
15. ศพด.ทม.ร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด	19 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
16.ศพด .อบต.เลิงแฝก	มหาสารคาม	20 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
17. ศพด.อบต.โนนข่า	ขอนแก่น	23 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
18. ศพด.ทต.หนองบัว	อุดรธานี	24 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
19.ศพด .บ้านหนองแก้ว	หนองคาย	25 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
20. ศพด.โรงเรียนบ้านปากข้าวสาร	สระบุรี	27 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓
21. ศพด.บ้านบางป่อ	สมุทรปราการ	30 พฤศจิกายน 52 08.15 – 15.00 น.	✓	✓	✓

2.5 ผู้วิจัยสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ตั้งแต่เวลาที่เด็กมารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จนถึงเวลาเด็กกลับบ้าน คือช่วงเวลาระหว่าง 08.15 - 15.00 น. ซึ่งเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – participant observation) โดยลำดับแรกผู้วิจัยทำการเขียนบรรยายเหตุการณ์ในแบบบันทึกการสังเกต และหลังจากนั้นผู้วิจัยนำรายละเอียดที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตมาวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน และถ่ายภาพกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานประกอบ

2.6 ผู้วิจัยทำการสำรวจสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้แบบสำรวจสภาพแวดล้อมที่กำหนดรายการในการสำรวจ และใช้การจดบันทึกรายละเอียดที่พบเพิ่มเติม และถ่ายภาพประกอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง ในส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะ นำข้อมูลมาสรุปรวม แยกคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษา หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

สำหรับแบบสอบถามจัดระดับการปฏิบัติตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	ปฏิบัติเหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ปฏิบัติเหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ปฏิบัติเหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 1.49	หมายถึง	ปฏิบัติเหมาะสมน้อยที่สุด

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลมาสรุปรวม เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบความถี่

3. ข้อมูลจากแบบสังเกต ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง และข้อมูลเพิ่มเติมจากแบบบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติมของแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบความถี่

สำหรับแบบสังเกตทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ ดังนี้

ปฏิบัติ	หมายถึง	ผู้ถูกสังเกตแสดงพฤติกรรมขณะผู้วิจัยทำการสังเกต
ไม่ปฏิบัติ	หมายถึง	ผู้ถูกสังเกตไม่แสดงพฤติกรรมขณะผู้วิจัยทำการสังเกต

4. ข้อมูลจากแบบสำรวจ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง และข้อมูลเพิ่มเติมจากการบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติมของแบบสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบความถี่

สำหรับแบบสำรวจทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ ดังนี้

พบ	หมายถึง	ปรากฏการจัดสภาพแวดล้อมตามประเด็นที่ใช้ในการสำรวจ
ไม่พบ	หมายถึง	ไม่ปรากฏการจัดสภาพแวดล้อมตามประเด็นที่ใช้ในการ

สำรวจ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (ตารางที่ 6)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่

- 2.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม (ตารางที่ 7, 8)
- 2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ตารางที่ 9, 10)
- 2.3 ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ (ตารางที่ 11, 12)
- 2.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (ตารางที่ 13, 14)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่

- 3.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม (ตารางที่ 15)
- 3.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ตารางที่ 16)
- 3.3 ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ (ตารางที่ 17)
- 3.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (ตารางที่ 18)

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชา ประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้ดูแลเด็ก และการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย นำเสนอในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	N=75	
เพศ		
หญิง	72	96.00
ชาย	3	4.00
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	2	2.67
31-35 ปี	12	16.00
36-40 ปี	16	21.30
41-45 ปี	28	37.30
46-50 ปี	14	18.67
มากกว่า 50 ปี	3	4.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	8.00
ปริญญาตรี	60	80.00
ปริญญาโท	9	12.00
สาขาวิชา		
การศึกษาปฐมวัย	46	61.33
การศึกษา	17	22.67
อื่นๆ	12	16.00
ประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้ดูแลเด็ก		
1-5 ปี	5	6.67
6-10 ปี	20	26.67
มากกว่า 10 ปี	50	66.67

ตารางที่ 6 จำนวนและค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามสถานภาพ (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
N=75		
การอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย		
ไม่เคย	-	-
เคย	75	100

ตารางที่ 6 แสดงว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ร้อยละ 96.00 เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.30 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 80.00 สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 61.33 มีประสบการณ์ทำงานด้านการดูแลเด็กมากกว่า 10 ปีคิดเป็นร้อยละ 66.67 และเคยรับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อความปลายเปิดเกี่ยวกับสิ่งที่ภาคภูมิใจในชีวิตของผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า มีภาคภูมิใจกับการได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และสิ่งที่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กดำเนินการต่อหลังจากที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก คือ นำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานจากประเทศสิงคโปร์ และการอบรมต่างๆ มาปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเอง มีการขยายความรู้ต่างๆ เหล่านี้ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายในตำบล ขยายเครือข่ายไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับอำเภอ และมีการขยายเครือข่ายไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัดตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ทุกคนให้เหตุผลในการได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก มาจากการนำเสนอผลงานและการตอบคำถามคณะกรรมการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด จากประสบการณ์ทำงานจริง โดยมีความรู้สึกหลังจากที่ได้รับการคัดเลือกคือ ดีใจภูมิใจ ถือเป็นรางวัลสำหรับความตั้งใจที่ได้พยายามปฏิบัติมาในฐานะผู้ดูแลเด็ก และจะพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด (20 คน) รู้สึกว่าหน้าที่ที่ได้รับเป็นภาระ เนื่องจากปัจจุบันมีหน้าที่ต้องดูแลเด็กในชั้นเรียน และภาระหน้าที่ต่างๆ ภายในศูนย์ เมื่อไปปฏิบัติหน้าที่ผู้นำเครือข่าย ก็ต้องยกภาระให้แก่ผู้ดูแลเด็กภายในศูนย์ให้ช่วยดูแลเด็กแทน แต่ก็พยายามทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด (1 คน) นอกจากนี้ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทั้งหมดยังได้ดำเนินการเพิ่มเติมในฐานะผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กคือ การขยายความรู้ไปสู่ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และ

แผนงานที่จะขยายเครือข่ายไปสู่อำเภอ และจังหวัด เพื่อให้แผนการดำเนินงานในเรื่องของการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

2.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมทางสังคม นำเสนอในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดสภาพแวดล้อม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สภาพแวดล้อมภายนอก			
จัดพื้นที่ภายนอกห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น			
การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น	3.73	0.95	มาก
จัดเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก	4.01	0.78	มาก
ดูแลบริเวณโดยรอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย และดูแลเครื่องเล่น			
สนามให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เมื่อเกิดการชำรุดแจ้งเจ้าหน้าที่			
ดำเนินการซ่อม	4.43	0.68	มาก
ดูแลความสะอาดของบริเวณสนามเด็กเล่น	4.41	0.74	มาก
สภาพแวดล้อมภายใน			
จัดมุมประสบการณ์ต่างๆ ในห้องเรียนตามหน่วยการเรียนรู้	4.13	0.83	มาก
จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยให้เด็กเคลื่อนไหว/เปลี่ยน			
กิจกรรมได้อย่างสะดวก	4.39	0.63	มาก
จัดให้มีสื่อ/อุปกรณ์ตามมุมเหมาะสมกับวัยของเด็ก	4.29	0.73	มาก
มีการแบ่งสัดส่วนการใช้พื้นที่ภายในห้องเรียนอย่างชัดเจน	4.11	0.80	มาก
จัดวางสื่อ/อุปกรณ์โดยให้เด็กสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ/อุปกรณ์			
ได้ตามต้องการ	4.16	0.70	มาก

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดสภาพแวดล้อม (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สภาพแวดล้อมทางสังคม			
มีการทักทายพูดคุยกับเด็กในช่วงเวลาของการรับเด็กตอนเช้า	4.61	0.61	มากที่สุด
รำเริง/แจ่มใสเมื่ออยู่กับเด็ก	4.72	0.49	มากที่สุด
ให้การสัมผัสเด็กเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอเท่าเทียมกัน	4.52	0.62	มากที่สุด
เข้าไปช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ และแสดงความชื่นชมต่อผลงาน ของเด็ก	4.64	0.48	มากที่สุด
สร้างข้อตกลงร่วมกันกับเด็กภายในห้องเรียน	4.55	0.62	มากที่สุด
เปิดโอกาสให้เด็กพูดคุยแสดงความคิดเห็นร่วมกับครูและเพื่อนขณะ ทำกิจกรรม	4.59	0.60	มากที่สุด
รวม	4.05	0.68	มาก

ตารางที่ 7 แสดงว่า การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในด้านการจัดสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.68) มีรายการอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก 9 รายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การดูแลบริเวณโดยรอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย และดูแลเครื่องเล่นสนามให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เมื่อเกิดการชำรุดแจ้งเจ้าหน้าที่ดำเนินการซ่อม ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.68)

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนเห็นความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยคิดว่าการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้มีผลให้เด็กได้รับการพัฒนาจากการเข้าไปสัมผัสสภาพแวดล้อมด้วยตัวของเด็กเองทั้งสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน (19 คน) สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจะช่วยดึงดูดใจเด็กสนใจและอยากที่จะมาเรียน (5 คน)

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน มีการคำนึงถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก (19 คน) ความเหมาะสมของการจัดห้องให้เป็นสัดส่วน โดยการจัดมุมเสริมประสบการณ์ เช่น มุมที่ต้องการความสงบในการทำกิจกรรมก็จะจัดอยู่ใกล้กัน และจัดให้ห่างจากมุมที่ส่งเสียงดัง (4

คน) มีการเปลี่ยนแปลงมุมต่างๆ มีการจัดตกแต่งป้ายนิเทศตามหน่วยการเรียนรู้อยู่เสมอ (2 คน)

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลในเรื่องสภาพของเครื่องเล่นสนาม เมื่อมีสภาพชำรุด โดยดำเนินการซ่อมแซม ขอความร่วมมือกับทางผู้ปกครอง หรือแจ้งเจ้าหน้าที่มาดำเนินการซ่อมแซม ดูแลในเรื่องของบริเวณโดยรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สภาพของต้นไม้ และดอกไม้ จัดตกแต่งให้บริเวณภายนอกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก (4 คน) เช่น ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ต้นไม้ พืชสวนครัว เป็นต้น และการจัดบริการรถรับส่ง ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้อนุญาตให้ผู้ปกครองสามารถเข้ามารับส่งบุตรหลานได้ถึงห้องเรียน มีการลงชื่อในสมุดรับส่งเด็ก (5 คน) และมีบางส่วนที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดรถบริการรับส่งเด็ก (4 คน) แต่ก็จะมีการจัดเวรผู้ดูแลเด็กไปกับรถบริการรับส่งเด็ก

ในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนสัมผัสและทักทายเด็กเป็นรายบุคคล เกี่ยวกับการเดินทางมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การรับประทานอาหารเช้า หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ที่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการสร้างความคุ้นเคยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นเมื่อมาถึงศูนย์แนะนำกิจกรรม และมีการสนทนากับเด็กอย่างสม่ำเสมอ (20 คน) โดยถามคำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กได้ใช้กระบวนการคิด มีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และสัมผัสเด็กเป็นรายบุคคล

ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันทั้งห้อง แบ่งกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ โดยจะให้เด็กแบ่งกลุ่มกันเอง (20 คน) ตามจำนวนที่ครูกำหนด และมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม เนื่องจากเด็กบางคนที่มีนิสัยเหมือนกัน หรือจับกลุ่มอยู่ด้วยกันตลอด ก็จะมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม และมีกิจกรรมให้เด็กทำเพื่อแบ่งกลุ่ม (1 คน) เช่น การจับสลากสีของไม้ตะเกียบ การแบ่งกลุ่มโดยการให้นับเลข เป็นต้น ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจะสร้างข้อตกลงร่วมกับเด็กก่อนการทำกิจกรรม (21 คน) เช่น การแบ่งปันของใช้ร่วมกับเพื่อน การช่วยเหลือกัน ห้ามทะเลาะกัน เป็นต้น มีการส่งเสริมให้เด็กที่เป็นพี่ดูแลและให้ความช่วยเหลือน้อง (6 คน) มีการส่งเสริมให้เด็กรับฟังสิ่งที่เพื่อนพูด และถ้าเด็กคนใดทำกิจกรรมเสร็จก่อนก็จะให้ไปช่วยเหลือเพื่อนที่ยังทำไม่เสร็จ (2 คน)

การสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม แบ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งมีข้อมูลต่างๆ นำเสนอในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวน และค่าร้อยละของการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

รายการ	จำนวน (ศูนย์)			
	N = 21			
	พบ	ร้อยละ	ไม่พบ	ร้อยละ
สภาพแวดล้อมภายนอก				
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก				
ตั้งอยู่ในสถานที่ปลอดภัย ไม่เสี่ยงอันตราย ไม่มีมลภาวะ	20	95.24	1	4.76
ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีแหล่งเรียนรู้จากชุมชนที่หลากหลาย	20	95.24	1	4.76
มีรั้วกันเป็นสัดส่วน	14	66.67	7	33.33
บริเวณภายนอกอาคาร				
มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมอย่างเพียงพอ	14	66.67	7	33.33
มีพื้นที่เป็นสัดส่วนสำหรับทำกิจกรรมแต่ละประเภท เช่น บริเวณ เครื่องเล่นสนาม การป็นปาย พื้นที่สำหรับวิ่งเล่น เป็นต้น	19	90.48	2	9.52
มีบริเวณที่มีความร่มรื่น มีร่มเงาจากต้นไม้ และกลางแจ้ง	18	85.71	3	14.29
สนามเด็กเล่นมีความสะอาด	15	71.43	6	28.57
เครื่องเล่นสนามตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ปลอดภัย	15	71.43	6	28.57
เครื่องเล่นสนามอยู่ในสภาพดี	16	76.19	5	23.81
เครื่องเล่นสนามมีความหลากหลาย	18	85.71	3	14.29
เครื่องเล่นสนามเพียงพอต่อจำนวนเด็ก	18	85.71	3	14.29
บริเวณพื้นที่สนามมีความหลากหลาย เช่น สนามหญ้า ทราย ดิน ปูน	16	76.19	5	23.81
สภาพแวดล้อมภายใน				
บริเวณอาคารเรียน				
มีแสงสว่างเพียงพอ	21	100	-	-
พื้นที่บริเวณภายในมีความสะอาด	19	90.48	2	9.52
มีราวเตี้ยสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันได	6	28.57	15	71.43
ประตู-หน้าต่างมีความแข็งแรง	21	100	-	-
ความสูงของหน้าต่างอยู่ที่ประมาณ 80 เซนติเมตร นับจากพื้น	16	76.19	5	23.81
พื้นที่ใช้สอยเพียงพอต่อจำนวนเด็ก	16	76.19	5	23.81
สภาพพื้นภายในอาคารไม่ลื่น และไม่ชื้น	20	95.24	1	4.76
พื้นที่ใช้สอยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วมและที่พักของเด็กป่วย	21	100	-	-
ติดตั้งเครื่องดับเพลิงแบบมือถือภายในอาคาร	16	76.19	5	23.81

ตารางที่ 8 จำนวน และค่าร้อยละของการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ศูนย์)			
	N = 21			
	พบ	ร้อยละ	ไม่พบ	ร้อยละ
ห้องนอน				
พื้นที่สำหรับนอนมีความสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก	17	80.95	4	19.05
ห้องนอนไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก	17	80.95	4	19.05
อุปกรณ์เครื่องนอนสะอาด	21	100	-	-
อุปกรณ์เครื่องนอนมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก	21	100	-	-
อุปกรณ์เครื่องนอนมีเพียงพอต่อจำนวนเด็ก	21	100	-	-
อุปกรณ์เครื่องนอนมีการเขียนชื่อหรือทำสัญลักษณ์ประจำตัวเด็ก แต่ละคน	18	85.71	3	14.29
มีบริเวณสำหรับเก็บอุปกรณ์เครื่องนอนอย่างเป็นสัดส่วน	21	100	-	-
ห้องประกอบอาหาร				
แยกออกจากบริเวณพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆ	14	66.67	7	33.33
บริเวณพื้นที่ห้องประกอบอาหารสะอาด และอากาศถ่ายเทสะดวก	14	66.67	7	33.33
มีพื้นที่สำหรับล้างทำความสะอาด	15	71.43	6	28.57
มีบริเวณเก็บภาชนะอย่างเป็นสัดส่วนและสะอาด	14	66.67	7	33.33
มีการป้องกันฝุ่น และแมลงต่างๆ	12	57.14	9	42.86
ห้องรับประทานอาหาร				
มีแสงสว่างเพียงพอ	21	100	-	-
พื้นที่สำหรับรับประทานอาหารมีความสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก	17	80.95	4	19.05
อุปกรณ์เครื่องใช้มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนเด็ก	20	95.24	1	4.76
อุปกรณ์เครื่องใช้มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก	20	95.24	1	4.76
อุปกรณ์เครื่องใช้มีลักษณะปลอดภัย และทนทาน	20	95.24	1	4.76
ห้องส้วม				
มีแสงสว่างเพียงพอ	18	85.71	3	14.29
บริเวณห้องส้วมมีความสะอาด ปลอดภัย และอากาศถ่ายเทสะดวก	13	61.90	8	38.10
พื้นไม่ลื่น	20	95.24	1	4.76
อุปกรณ์มีขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก	17	80.95	4	19.05
แยกออกจากห้องส้วมของผู้ใหญ่	16	76.19	5	23.81
ประตูห้องน้ำมีความเหมาะสม เช่น ความสูงเหมาะสมกับเด็กไม่มีที่ล็อค	13	61.90	8	38.10
มีอ่างล้างมือ	19	90.48	2	9.52
อยู่ใกล้กับห้องเรียน	19	90.48	2	9.52

ตารางที่ 8 จำนวน และค่าร้อยละของการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ศูนย์)			
	N = 21			
	พบ	ร้อยละ	ไม่พบ	ร้อยละ
ห้องพยาบาล				
บริเวณห้องพยาบาลมีความสะอาด ปลอดภัย และอากาศถ่ายเทสะดวก	8	38.10	13	61.90
มีตู้ยาสามัญประจำบ้าน	9	42.86	12	57.14
มีเตียงนอนสำหรับเด็กป่วย	9	42.86	12	57.14
ห้องเรียน				
มีแสงสว่างเพียงพอและสม่ำเสมอทั่วห้อง	21	100	-	-
ภายในห้องเรียนสะอาด และอากาศถ่ายเทสะดวก	18	85.71	3	14.29
มีการติดรูป และสัญลักษณ์แสดงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	20	95.24	1	4.76
โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก	10	47.62	11	52.38
โต๊ะเก้าอี้มีเพียงพอต่อจำนวนเด็ก	8	38.10	13	61.90
โต๊ะเก้าอี้มีน้ำหนักเบาสะดวกในการเคลื่อนย้าย	5	23.81	16	76.19
มีพื้นที่เพียงพอต่อจำนวนเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ	14	66.67	7	33.33
มีการแบ่งการใช้พื้นที่ภายในห้องเรียนอย่างเป็นสัดส่วน	11	52.38	10	47.62
มีพื้นที่แสดงผลงานเด็ก และอยู่ในระดับสายตาเด็ก	11	52.38	10	47.62
มีการตกแต่งห้องเรียนอย่างสวยงาม และมีป้ายนิเทศ	20	95.24	1	4.76
มีพื้นที่จัดวางสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ตามมุมต่างๆอย่างเป็นสัดส่วนและเป็นระเบียบ	16	76.19	5	23.81
เด็กแต่ละคนมีเครื่องใช้ส่วนตัว มีชื่อหรือสัญลักษณ์ของเด็กแต่ละคนติดอยู่	20	95.24	1	4.76
มีพื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละคน	21	100	-	-
พื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก				
เด็กสามารถหยิบใช้ได้เอง	20	95.24	1	4.76
มีพื้นที่เก็บของใช้ สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนของครู และอยู่บริเวณที่พื้นมือเด็ก	13	61.90	8	38.10
พื้นไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย และทนทาน	21	100	-	-
มีอุปกรณ์การชั่งน้ำหนัก และอุปกรณ์การวัดส่วนสูง	13	61.90	8	38.10
ประตูห้องเปิดง่ายสำหรับเด็ก	14	66.67	7	33.33

ตารางที่ 8 แสดงว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในสถานที่ปลอดภัย ไม่เสี่ยงอันตราย ไม่มีมลภาวะ และตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีแหล่งเรียนรู้จากชุมชนที่หลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 95.24 บริเวณภายนอกอาคารมีพื้นที่เป็นสัดส่วนสำหรับทำกิจกรรมแต่ละประเภท คิดเป็นร้อยละ 90.48 บริเวณอาคารเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ ประตู-หน้าต่างมีความแข็งแรง และพื้นที่ใช้สอยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย คิดเป็นร้อยละ 100 ห้องนอนมีอุปกรณ์เครื่องนอนสะอาด มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนเด็ก และมีบริเวณสำหรับเก็บอุปกรณ์เครื่องนอนอย่างเป็นสัดส่วน คิดเป็นร้อยละ 100 ห้องประกอบอาหารมีพื้นที่สำหรับล้างทำความสะอาด คิดเป็นร้อยละ 71.43 ห้องรับประทานอาหารมีแสงสว่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 100 ห้องส้วมมีลักษณะพื้นไม่ลื่น คิดเป็นร้อยละ 95.24 ห้องพยาบาลมีตู้ยาสามัญประจำบ้าน และมีเตียงนอนสำหรับเด็กป่วย คิดเป็นร้อยละ 42.86 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ และสม่ำเสมอทั่วห้อง มีพื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละคน และพื้นไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย และทนทาน คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อมูลจากแบบสำรวจ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 21 ศูนย์ พบว่า ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภายในสถานที่ต่างๆ ของชุมชน คือ วัด โรงเรียน เทศบาล/อบต. และสถานีดับเพลิง ทุกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่อย่างปลอดภัย ภายในชุมชน และตั้งอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชน มีบริเวณการจัดวางเครื่องเล่นสนามอย่างเป็นสัดส่วน (10 ศูนย์) มีการจัดแบ่งพื้นที่ของบริเวณภายนอกอาคารเรียนเป็นบริเวณสำหรับตั้งเครื่องเล่นสนาม การจัดวางเครื่องเล่นสนามมีการจัดวางชิดติดกันมาก (9 ศูนย์) มีพื้นที่รองรับเครื่องเล่นอย่างหลากหลาย มีทั้งพื้นทราย พื้นดิน พื้นหญ้า และพื้นคอนกรีต (17 ศูนย์) สภาพของเครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่มีสภาพเก่า ชำรุด และเป็นสนิม มีบางส่วนที่ยังอยู่ในสภาพดี มีการทาสีให้ดูใหม่ น่าเล่น และมีบางชิ้นที่ได้รับงบประมาณในการจัดซื้อใหม่ โดยมีการจัดวางให้อยู่ปะปนกันกับเครื่องเล่นชุดเก่า (8 ศูนย์) บริเวณภายในตัวอาคารเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พื้นภายในตัวอาคารส่วนมากเป็นพื้นหินขัด (8 ศูนย์) บริเวณภายในตัวอาคารเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมดสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ โดยอาคารเรียนของศูนย์ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารชั้นเดียว (19 ศูนย์) ถ้ามีสองชั้นก็จะมีห้องเรียนสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ชั้นล่างของตัวอาคารเรียน (2 ศูนย์)

ห้องนอน พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการใช้ห้องเรียนกับห้องนอนเป็นห้องเดียวกัน (20 ศูนย์) โดยเมื่อถึงเวลานอน ก็จะมีการทำความสะอาด และให้เด็กไปหยิบที่นอนของตนเองมาปูตามตำแหน่งที่นอนทุกวัน และเมื่อถึงเวลาตื่นนอนเด็กก็จะพับเก็บที่นอนของตนเองและนำไปวางที่ชั้นตามเดิม

ห้องประกอบอาหารและห้องรับประทานอาหาร พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจ้างผู้ประกอบอาหารจากข้างนอกประกอบอาหารและพอถึงเวลาก็นำเข้ามาส่งที่ศูนย์ โดยผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเป็นผู้คิดเมนูอาหารในแต่ละวัน (7 ศูนย์) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบอาหารเองภายในศูนย์ มีห้องประกอบอาหารแยกออกจากห้องอื่นๆ เป็นสัดส่วน ตั้งอยู่ใกล้กับห้องเรียน และอยู่ภายในบริเวณเดียวกับห้องรับประทานอาหาร (10 ศูนย์) โดยห้องประกอบอาหารมีอากาศถ่ายเท สะอาด มีการจัดวางอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเป็นระเบียบ มีตู้และชั้นสำหรับเก็บอุปกรณ์เครื่องครัว และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบางส่วนที่มีแม่ครัวของโรงเรียนทำอาหารให้ (4 ศูนย์) และรับประทานอาหารร่วมกับเด็กอนุบาลของโรงเรียน ที่โรงอาหารของโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีห้องรับประทานอาหารแยกเป็นสัดส่วน มีการจัดวางโต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างถาวรไม่มีการเคลื่อนย้าย พื้นหน้าโต๊ะมีผิวเรียบ โต๊ะเก้าอี้มีทั้งพลาสติกและโต๊ะเก้าอี้ไม้ซึ่งมีขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก เป็นบริเวณห้องโล่ง สะอาด และมีอากาศถ่ายเทสะดวก (20 ศูนย์) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เด็กรับประทานอาหารโดยใช้ถาดหลุม (17 ศูนย์) นอกจากนั้นให้เด็กรับประทานอาหารโดยใช้จานพลาสติก และมีเด็กนำข้าวใส่ปิ่นโตมาจากบ้านทุกคน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกับข้าวให้ (1 ศูนย์) โดยผู้ดูแลเด็กตักใส่ปิ่นโตชั้นที่วางเตรียมไว้ให้เด็กนำไปรับประทานเมื่อถึงเวลารับประทานอาหาร

ห้องส้วม พบว่า เด็กและผู้ใหญ่ใช้ห้องส้วมร่วมกัน (5 ศูนย์) โดยที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอุปกรณ์ในห้องส้วมที่มีขนาดเป็นของผู้ใหญ่ แต่จะมีราวเกาะให้เด็ก (2 ศูนย์) ห้องส้วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปูพื้นด้วยกระเบื้อง มีอากาศถ่ายเทสะดวก บริเวณภายในห้องส้วมสะอาด มีอ่างล้างมือมีความสูงขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก (19 ศูนย์) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งพื้นมีลักษณะเป็นพื้นคอนกรีต อากาศไม่ถ่ายเท บริเวณภายในห้องส้วมค่อนข้างสกปรก อ่างล้างมือเป็นถังคอนกรีต ใส่น้ำ ซึ่งน้ำที่อยู่ภายในถังสกปรก (2 ศูนย์)

ห้องพยาบาล พบว่า มีห้องพยาบาลแยกเป็นสัดส่วน มีตู้สำหรับใส่ยาสามัญประจำบ้าน ในตู้มียาที่จำเป็นและเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นไว้พร้อม มีเตียงสำหรับเด็กป่วย ที่นอนและหมอนสะอาด โดยห้องพยาบาลตั้งอยู่ใกล้กับห้องเรียน ภายในโปร่งสบาย อากาศถ่ายเทสะดวก มีทั้งห้องปรับอากาศ และห้องพัดลม และมีเครื่องชั่งน้ำหนัก อุปกรณ์วัดส่วนสูง และกระติกน้ำร้อน ซึ่งทุกอย่างอยู่ในสภาพดี (6 ศูนย์) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งมีห้องพยาบาลแยกเป็นสัดส่วนแต่ไม่สามารถใช้งานได้ เนื่องจากได้ใช้เป็นห้องเก็บของ เพราะทางศูนย์มีห้องไม่เพียงพอสำหรับการเก็บของ จึงต้องใช้ห้องพยาบาลที่เห็นว่าไม่มีเด็กเข้าใช้บริการในทุกวันเป็นห้องเก็บของ และก็จะมีการจัดตู้ยาสามัญประจำบ้านไว้ให้แก่ห้องเรียน เพื่อรองรับสำหรับเด็กที่ป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุต่างๆ (5 ศูนย์)

ห้องเรียน พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประตูในลักษณะเปิดค้างไว้ตลอดเวลาขณะที่มีการเรียนการสอน มีแสงสว่างเพียงพอทั่วทั้งห้อง มีทั้งประตูกระจก และประตูไม้ (21 ศูนย์) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีพื้นที่ภายในห้องคับแคบ เมื่อเทียบกับจำนวนเด็ก ไม่สามารถที่จะแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมให้เป็นสัดส่วนได้ (15 ศูนย์) พื้นห้องเรียนส่วนมากเป็นพื้นกระเบื้อง (15 ศูนย์) และที่เหลือเป็นพื้นหินขัด ซึ่งพื้นห้องเรียนสะอาด เนื่องจากจะมีการกวาดทำความสะอาดเมื่อสิ้นสุดการทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่เด็กจะทำกิจกรรมที่พื้น โดยภายในห้องเรียนไม่มีโต๊ะเก้าอี้ (14 ศูนย์) แต่จะมีบางศูนย์ที่มีโต๊ะญี่ปุ่น ไว้ให้เด็กทำในบางกิจกรรม การจัดตกแต่งห้องเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่มีการจัดสิ่งของต่างๆ ไว้ชิดผนังห้อง เช่น ตู้เก็บของ ชั้นวางของ สื่อ/อุปกรณ์ตามมุมต่างๆ เป็นต้น บางศูนย์มีการนำชั้นเก็บของเตี้ยๆ มาวางจัดแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมภายในห้อง มีการจัดตกแต่งห้องเรียนอย่างสวยงาม และเป็นระเบียบเรียบร้อย (19 ศูนย์) โดยมีการจัดตกแต่งห้องเรียนด้วยสื่อต่างๆ มุมต่างๆ มีการจัดหาสื่อ/อุปกรณ์ต่างๆ มาจัดวางอย่างเป็นระเบียบเหมาะสม สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ อยู่ในสภาพดี มีการจัดเก็บบนชั้นวางที่มีขนาดและความสูงเหมาะสมกับเด็ก เด็กสามารถหยิบได้

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก และการใช้สื่อ/อุปกรณ์ นำเสนอในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การวางแผนการจัดกิจกรรม			
เขียนแผนการจัดประสบการณ์โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และนำบริบทในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็ก	4.25	0.70	มาก
เขียนแผนการจัดประสบการณ์โดยให้เด็กเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว ไปสู่เรื่องไกลตัว	4.35	0.69	มาก

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
จัดเตรียมกิจกรรมและสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยให้ เด็กได้มีโอกาสเลือกปฏิบัติกิจกรรม และลงมือปฏิบัติกิจกรรม ด้วยตนเอง	4.23	0.65	มาก
การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก			
นำเด็กออกไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน	4.39	0.70	มาก
จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5	4.48	0.55	มาก
จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาวิชาและทักษะต่างๆ	4.28	0.69	มาก
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก	4.35	0.67	มาก
จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและทำงานร่วมกับเพื่อนทั้ง กลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กรู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคม	4.55	0.58	มากที่สุด
ตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้ ด้วยคำถามปลายเปิด	4.32	0.64	มาก
จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับชีวิตและบริบทของเด็ก	4.35	0.65	มาก
จัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้รู้จักคิดแก้ปัญหา และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง	4.13	0.60	มาก
จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเลือกจากสิ่งที่เด็กสนใจ	4.13	0.68	มาก
จัดกิจกรรมที่让孩子ได้เตรียมความพร้อม โดยเน้นความสัมพันธ์ ระหว่างกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส	4.43	0.55	มาก
เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระทางด้านการขีดเขียน และงาน ศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การพับ เป็นต้น	4.57	0.50	มากที่สุด
จัดกิจกรรมที่เด็กได้แสดงออกทางความคิด และเปิดโอกาสให้เด็กแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานทั้งของตนเองและผลงานของเพื่อน	4.24	0.61	มาก
จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสในการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก	4.57	0.62	มากที่สุด
ให้คำแนะนำ หรือเข้าไปช่วยเหลือในการทำกิจกรรมของเด็กเมื่อเด็ก ต้องการ	4.40	0.62	มาก
ฝึกให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง เช่น การรับประทานอาหาร การดื่ม นมกรแตงตัว บอกเมื่อต้องการเข้าห้องน้ำ การใส่รองเท้า เป็นต้น	4.71	0.51	มากที่สุด

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
จัดแสดงผลงานของเด็กทุกคน ในทุกครั้งของการทำกิจกรรม	4.31	0.68	มาก
เตรียมกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนเพื่อน	3.87	0.78	มาก
การใช้สื่อ/อุปกรณ์			
เตรียมสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ทุกครั้ง และปรับเปลี่ยนทุกหน่วยการเรียนรู้	3.92	0.83	มาก
สื่อ/อุปกรณ์มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนเด็ก	3.75	0.76	มาก
สื่อ/อุปกรณ์มีขนาดเหมาะสมกับวัยของเด็ก	3.96	0.69	มาก
สื่อ/อุปกรณ์กระตุ้นความสนใจของเด็ก	4.16	0.70	มาก
สื่อ/อุปกรณ์ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้	4.16	0.67	มาก
จัดหาสื่อ/อุปกรณ์ที่หาง่าย มีอยู่ในท้องถิ่น หรือเป็นสื่อของจริง	4.37	0.71	มาก
สื่อ/อุปกรณ์มีความปลอดภัย และมีความแข็งแรง	4.32	0.72	มาก
สื่อ/อุปกรณ์มีความสะอาด	4.40	0.72	มาก
สื่อ/อุปกรณ์สามารถนำมาดัดแปลงใช้ได้หลายครั้ง	4.21	0.78	มาก
รวม	4.28	0.07	มาก

ตารางที่ 9 แสดงว่า การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.07) รายการอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก 25 รายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.55)

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนวางแผนการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ให้เด็ก โดยคำนึงถึงวัยของเด็ก และหลักการพัฒนาการเด็กอย่างองค์รวมให้ครบพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เนื่องจากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กคิดว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็ก ควรที่จะจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อจะได้จัดได้อย่างเหมาะสมกับระดับความสนใจตามช่วงวัยของเด็ก และการพัฒนาเด็กอย่างองค์รวมเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตาม

ช่วงวัย และมีการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม (16 คน) คือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมวงกลม กิจกรรมเล่นกลางแจ้ง กิจกรรมเสรี กิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเกมการศึกษา เนื่องจากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเห็นว่าการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมเป็นการจัดกิจกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างหลากหลาย เด็กจะได้เรียนรู้ในวิธีการต่างๆ เป็นการตอบสนองให้เด็กที่อยู่ในช่วงวัยแห่งการอยากเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีการจัดสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อม (5 คน) โดยคำนึงให้เด็กเรียนรู้จากสื่อ/อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรม ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ/อุปกรณ์ เนื่องจากเด็กปฐมวัยควรที่จะเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม มีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของเด็กเอง พยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

มีการเตรียมตัวก่อนการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ในแต่ละวัน โดยการศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ที่เขียนไว้ในแต่ละวัน (18 คน) ศึกษาถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม สื่อที่ต้องจัดเตรียมในแต่ละกิจกรรม และการประเมินผล โดยเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ในบางกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และบริบทของท้องถิ่น มีการนำวัฒนธรรมและสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่นเข้ามาเป็นสื่อในการเรียนรู้ (11 คน) เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และเรียนรู้จากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ยึดแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดชื่อหน่วยการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ และสาระการเรียนรู้ มาจากแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่มีการคัดเลือกให้เหมาะสมช่วงเวลา เช่น ฤดูกาล ประเพณี วันสำคัญ เป็นต้น ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนมากจะเขียนแผนล่วงหน้าเป็นทอม (15 คน) แต่จะมีการแยกเรื่องที่จะสอนเป็นสัปดาห์ ในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมในโครงการต่างๆ ที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัด และการศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารต่างๆ (13 คน) มาปรับเปลี่ยนในกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย และบริบทของชุมชน

การมีส่วนร่วม/บทบาทในขณะเด็กกำลังทำกิจกรรม คือ ขั้นตอนแรกอธิบายกิจกรรม พร้อมทั้งสาธิตให้เด็กดู และหลังจากนั้นจะสังเกตการทำงานของเด็ก (18 คน) การประดิษฐ์ ก็

สาธิตให้เด็กดูก่อนเป็นตัวอย่าง (8 คน) พร้อมทั้งอธิบายในขั้นตอนต่างๆ และเมื่ออนุญาตให้เด็กลงมือทำ ก็จะทำงานไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยจะมีบทบาททั้งดูแล และกระตุ้นพัฒนาการโดยการพูดคุย ชักถามด้วยคำถามปลายเปิด (9 คน) เพื่อให้เด็กเกิดทักษะด้านภาษา ได้ใช้กระบวนการคิด และเกิดการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง เมื่อเด็กทำผลงานเสร็จเรียบร้อย ก็จะมีการพูดคุยชักถามให้เด็กอธิบายผลงานของตนเองว่าเป็นอย่างไร (13 คน) เพื่อให้เด็กได้รู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง และเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักถ่ายทอดความคิดของตนเอง

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กให้ความสำคัญกับสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเห็นว่า การที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้ จะต้องมีส่วนสื่อ/อุปกรณ์เป็นตัวกลางช่วยให้เด็กสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ (13 คน) หลักในการเลือกสื่อ/อุปกรณ์ในการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ของเด็ก ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนมากยึดหลักการที่让孩子ได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้ (19 คน) สื่อ/อุปกรณ์จะต้องมีความปลอดภัย (17 คน) เป็นสื่อ/อุปกรณ์ที่เป็นของจริง หรือประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุในท้องถิ่น หรือวัสดุเหลือใช้ต่างๆ (16 คน) ถ้าเป็นสื่อที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง ก็ควรที่จะมีความคงทนแข็งแรง สามารถเก็บไว้ใช้ในโอกาสต่อไปได้ (3 คน) ซึ่งส่วนใหญ่สื่อ/อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจะเป็นผู้จัดซื้อจัดหาด้วยตนเอง แต่สื่อ/อุปกรณ์ที่เป็นของเล่นตามมุมเสริมประสบการณ์ต่างๆ ส่วนใหญ่จะได้รับงบประมาณมาจากต้นสังกัดในการจัดซื้อ หรือจัดหามาให้

การสังเกตด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็นการวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก และการใช้สื่อ/อุปกรณ์ ซึ่งมีข้อมูลต่างๆ นำเสนอในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	จำนวน (คน)			
	N = 21			
	ปฏิบัติ	ร้อยละ	ไม่ปฏิบัติ	ร้อยละ
การวางแผนการจัดกิจกรรม				
ทำแผนการจัดประสบการณ์ที่ชัดเจนสำหรับการจัดกิจกรรม	21	100	-	-
เตรียมกิจกรรมได้เหมาะสมกับระดับความสนใจของเด็ก	21	100	-	-
การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก				
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม	21	100	-	-

ตารางที่ 10 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)			
	N = 21			
	ปฏิบัติ	ร้อยละ	ไม่ปฏิบัติ	ร้อยละ
จัดกิจกรรมให้เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (ริเริ่มวางแผนและลงมือปฏิบัติ)	16	76.19	5	23.81
จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดลอง การปฏิบัติ การสนทนา การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง เป็นต้น	19	90.48	2	9.52
จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	8	38.10	13	61.90
จัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้มีโอกาสดำเนินงานทั้งเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่	19	90.48	2	9.52
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีทั้งกิจกรรมที่สงบและกิจกรรมที่เคลื่อนไหว	19	90.48	2	9.52
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกด้านคุณธรรมและจริยธรรม	20	95.24	1	4.76
สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นรายบุคคล โดยเข้าไปช่วยให้คำแนะนำแก่เด็กในการปฏิบัติงานด้วยการใช้คำถามปลายเปิด หรือการสาธิตให้เด็กดู	20	95.24	1	4.76
มีการส่งเสริมให้เด็กฟังอย่างตั้งใจ มีการสนทนาโต้ตอบ และแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน	17	80.95	4	19.05
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้แสดงออกทางสุนทรียะ (ศิลปะ และดนตรี)	19	90.48	2	9.52
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้พัฒนากล้ามเนื้อ เช่น การวาดภาพระบายสี การขีดเขียน การร้อยเชือก การฉีกกระดาษ เป็นต้น	21	100	-	-
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ การเล่นกลางแจ้ง เป็นต้น	21	100	-	-
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง เช่น การรับประทานอาหาร การเข้าห้องส้วม การใส่รองเท้า เป็นต้น	21	100	-	-
ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับเพื่อน เช่น การร่วมมือ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การแก้ปัญหา เป็นต้น	21	100	-	-
ให้เด็กได้อธิบายผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน และส่งเสริมให้เด็กรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนที่มีต่อผลงานของตนเอง	4	19.05	17	80.95

ตารางที่ 10 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)			
	N = 21			
	ปฏิบัติ	ร้อยละ	ไม่ปฏิบัติ	ร้อยละ
ให้คำชมเชยต่อการปฏิบัติงาน และผลงานของเด็ก	21	100	-	-
จัดแสดงผลงานของเด็ก	19	90.48	2	9.52
การใช้สื่อ/อุปกรณ์				
สื่อ/อุปกรณ์สอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้	18	85.71	3	14.29
จัดสื่อ/อุปกรณ์ให้เด็กได้เลือกใช้ในการเล่นและการทำกิจกรรมด้วยความสะดวก	17	80.95	4	19.05
สื่อ/อุปกรณ์มีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนรู้ และมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก	19	90.48	2	9.25
สื่อ/อุปกรณ์มีความหลากหลาย (เช่น ขนาด ผิวดมผัด เสียง น้ำหนัก เป็นต้น) ปลอดภัย และแข็งแรง	18	85.71	3	14.29
มีทั้งสื่อ/อุปกรณ์ที่เด็กสามารถเล่นได้คนเดียว และเล่นร่วมกับเพื่อน	20	95.24	1	4.76

ตารางที่ 10 แสดงว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนวางแผนการจัดกิจกรรม โดยการทำแผนการจัดประสบการณ์ที่ชัดเจนสำหรับการจัดกิจกรรม และเตรียมกิจกรรมได้เหมาะสมกับระดับความสนใจของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 100 ในส่วนของการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้พัฒนากล้ามเนื้อ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การขีดเขียน การร้อยเชือก การฉีกกระดาษ เป็นต้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การเคลื่อนไหว ประกอบจังหวะ การเล่นเกมกลางแจ้ง เป็นต้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง เช่น การรับประทานอาหารเช้า การเข้าห้องส้วม การใส่รองเท้า เป็นต้น ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับเพื่อน เช่น การร่วมมือ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การแก้ปัญหา เป็นต้น และให้คำชมเชยต่อการปฏิบัติงาน และผลงานของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 100 และในส่วนของการใช้สื่อ/อุปกรณ์มีทั้งสื่อ/อุปกรณ์ที่เด็กสามารถเล่นได้คนเดียว และเล่นร่วมกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 95.24

ข้อมูลจากแบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจให้กับศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็ก มีการพูดคุยกับเด็กด้วยคำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงนุ่มนวลและอ่อนโยน สนทนาพูดคุยกับเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มีการนำเพลง กลอน และอุปกรณ์ประกอบจังหวะมาใช้ในการเปลี่ยนกิจกรรม (9 คน) โดยที่เมื่อผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กร้องเพลง หรือท่องกลอนเด็กก็จะร้องเพลง หรือท่องกลอนไปพร้อมกัน พร้อมกับเก็บอุปกรณ์ และเตรียมตัวเปลี่ยนกิจกรรม มีการถามคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เด็กตอบคำถามโดยใช้กระบวนการคิดของเด็กเอง มีการต่อยอดความคิดเด็ก และปรับเปลี่ยนภาษา โดยการพูดในภาษาที่ถูกต้องและให้เด็กพูดตาม (17 คน)

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนยึดแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จะมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก และมีการดึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นเข้ามาเสริม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้จัดกิจกรรมที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง สอนให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนใช้ และแบ่งของเล่นให้เพื่อนเล่น ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีการส่งเสริมให้เด็กที่มีอายุมากกว่าดูแลน้องในทุกกิจกรรม และมีการให้เด็กนั่งสมาธิหลังจากทำกิจกรรมหน้าเสาธงเรียบร้อยแล้ว เพื่อเตรียมพร้อมที่จะทำกิจกรรมภายในห้องเรียนต่อไป (7 คน)

มีการจัดกิจกรรมทั้งหมดใน 1 วัน ได้สอดคล้องกับหน่วยเรื่องที่ทำการสอนในทุกกิจกรรม (8 คน) ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่ให้การดูแลเด็กแต่ละอายุ คือ 2 ปีครึ่ง ถึง 5 ปี เวลาทำกิจกรรมก็จะมีแยกเด็กออกไปตามระดับความสนใจ และระดับความยากง่ายของกิจกรรม(3 คน) แต่เวลาทำกิจกรรมรวม ก็จะมีการควบคุมเด็กเป็นพิเศษ เนื่องจากสมาธิของเด็กที่อายุน้อยจะสั้นกว่า ก็จะทำให้ผู้ดูแลเด็กที่อยู่คู่ชั้นช่วยดูแล ควบคุม และมีวิธีการในการดึงความสนใจของเด็กกลับมา

เมื่อเด็กทำผลงานจากกิจกรรมต่างๆ เสร็จ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กก็จะนำผลงานนั้นไปติดที่ป้ายนิเทศสำหรับติดผลงานของเด็ก (6 คน) โดยได้ให้เด็กอธิบายผลงานของตนเอง แต่อธิบายเฉพาะกับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ดูแลเด็กที่สอนคู่ชั้นเท่านั้น และมีการจดบันทึกลงในผลงาน โดยไม่มีการให้เด็กได้มีโอกาสอธิบายผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน

2.3 ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้ การนำผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน นำเสนอในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่าย
ผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้			
มีการวางแผนการประเมิน และการเลือกใช้เครื่องมือในการประเมิน			
ก่อนทำการประเมินทุกครั้ง	3.77	0.69	มาก
มีการจัดบันทึกการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไว้เป็นหลักฐาน	4.15	0.80	มาก
ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ครบทุกด้าน (ร่างกาย อารมณ์- จิตใจ สังคม และสติปัญญา)	4.50	0.62	มากที่สุด
ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ			
ในทุกกิจกรรม	4.12	0.72	มาก
มีการเลือกใช้เครื่องมือการประเมินอย่างหลากหลายในการประเมิน 1			
กิจกรรม (เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การรวบรวมผลงาน เป็นต้น)	4.19	0.78	มาก
สังเกตพฤติกรรมและจัดบันทึกพฤติกรรมตามความเป็นจริง	4.27	0.81	มาก
เก็บรวบรวมผลงานของเด็กในทุกกิจกรรม	4.31	0.75	มาก
สนทนากับเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และผลงานของเด็ก	4.29	0.69	มาก
ใช้แบบบันทึกพัฒนาการในการบันทึกพัฒนาการของเด็ก	4.35	0.69	มาก
ใช้แบบทดสอบในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก	3.80	1.16	มาก
การนำผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก			
นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางใน			
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กต่อไป	4.12	0.70	มาก
นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปวิเคราะห์ เพื่อให้			
ทราบถึงพัฒนาการและวิธีการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และ			
วางแผนเพื่อพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล	4.04	0.72	มาก
นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปวิเคราะห์เพื่อให้			
ทราบว่าเด็กคนใดต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ	4.12	0.75	มาก
นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปประเมินหลักสูตร			
สถานศึกษาและโปรแกรมการสอนของผู้สอน และทำการปรับปรุง			
หลักสูตรสถานศึกษาและโปรแกรมการสอนของผู้สอน	3.76	0.79	มาก

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่าย
ผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้รายงานให้ ผู้ปกครองทราบ	4.35	0.71	มาก
รายงานสรุปผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ให้กับ ครูประจำชั้นในชั้นต่อไป	4.17	0.78	มาก
การวิจัยในชั้นเรียน			
มีการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.99	0.86	มาก
รวม	4.14	0.73	มาก

ตารางที่ 11 แสดงว่า การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.73) รายการอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก 16 รายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การใช้แบบบันทึกพัฒนาการในการบันทึกพัฒนาการของเด็ก ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.96) และการนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้รายงานให้ผู้ปกครองทราบ ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.71)

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคน ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้โดยยึดหลักการประเมินผลพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ประเมินเป็นรายบุคคล ตามสภาพจริง โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก มีการประเมินในทุกวันและทุกกิจกรรมที่จัดในแต่ละวัน (15 คน) เนื่องจากเห็นว่าการประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมจะทำให้ทราบถึงระดับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่แท้จริงของเด็ก จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกตามธรรมชาติ

การนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้การวิเคราะห์ถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน (16 คน) ว่ามีระดับพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นอย่างไร และมีปัญหาอะไรที่เด็กต้องได้รับการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน โดยการประชุมผู้ดูแลเด็กของศูนย์ เพื่อนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ วางแผนปรับปรุง หรือพัฒนาการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป มีการรายงานผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ให้นักวิชาการได้รับทราบ (3 คน) และมีการประชุมร่วมกันระหว่างนักวิชาการ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้มาวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล ถ้าพบว่าเด็กคนใดมีปัญหา ก็จะมี

มีการพูดคุยถึงสาเหตุของปัญหานั้นๆ อาจจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน การจัดหาสื่อ/อุปกรณ์เพิ่มเติม หรือการทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจะรายงานผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครองได้รับทราบเมื่อสิ้นเทอม (18 คน) โดยจะกรอกรายละเอียดในสมุดรายงานประจำตัวเด็กปฐมวัย ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และส่งให้ผู้ปกครองได้รับทราบ

การทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเด็ก (13 คน) โดยส่วนมากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจะทำวิจัยในชั้นเรียนเทอมละ 1 เรื่อง มีการสังเกตพฤติกรรมเด็ก หรือมีการวิเคราะห์จากแบบประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เมื่อพบเด็กที่มีปัญหาทั้งในเรื่องของพัฒนาการการเรียนรู้ หรือปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ก็จะมีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา โดยการหาสาเหตุของปัญหาพฤติกรรม จากการสังเกตอย่างละเอียด จุดบันทึกพฤติกรรม หรือการสอบถามจากผู้ปกครอง (5 คน) หลังจากนั้นมีการคิดค้นนวัตกรรมต่างๆ เข้ามาดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน และมีการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการร่วมดำเนินการ (3 คน) เพื่อให้การดำเนินการของทางผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน หลังจากดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนเสร็จเรียบร้อย มีการนำนวัตกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียน มาปรับใช้กับเด็กบางคนที่มีพฤติกรรมคล้ายๆ กันกับเด็กที่ทำวิจัยในชั้นเรียน (5 คน) แต่อาจจะมีพฤติกรรมที่ไม่รุนแรงถึงขั้นต้องทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่ไม่ได้ทำวิจัยในชั้นเรียน (8 คน) เนื่องจากไม่เข้าใจในขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างแท้จริง ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กบางคนได้แก้ไขพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาอยู่เสมอๆ คือ เมื่อพบปัญหาก็จะดำเนินการแก้ไขในทันที ไม่ได้จัดทำเป็นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนที่ถูกต้อง แต่เนื่องจากได้รับการอบรมในเรื่องของการทำวิจัยในชั้นเรียนมาแล้ว ก็มีแผนงานที่จะจัดทำวิจัยในชั้นเรียนตามขั้นตอนต่างๆ ให้ถูกต้อง (5 คน)

การสังเกตด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ แบ่งเป็นหลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้ การนำผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน นำเสนอในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

รายการ	จำนวน (คน)			
	N = 21			
	ปฏิบัติ	ร้อยละ	ไม่ปฏิบัติ	ร้อยละ
หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้				
ประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กเป็นรายบุคคล	18	85.71	3	14.29

ตารางที่ 12 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)			
	N = 21			
	ปฏิบัติ	ร้อยละ	ไม่ปฏิบัติ	ร้อยละ
ประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กครบทุกด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา)	16	76.19	5	23.81
ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนการจัด กิจกรรมให้แก่เด็ก (ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป)	2	9.52	19	90.48
ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตและบันทึก พฤติกรรม	17	80.95	4	19.05
ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการสนทนา พูดคุย สัมภาษณ์	21	100	-	-
ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการรวบรวมผลงาน	21	100	-	-
นำผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก				
รายงานผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้แก่ผู้ปกครอง	4	19.05	17	80.95
การวิจัยในชั้นเรียน				
ทำวิจัยในชั้นเรียน	13	61.90	8	38.10

ตารางที่ 12 แสดงว่า จากหลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการสนทนา พูดคุย และการสัมภาษณ์ และประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการรวบรวมผลงาน คิดเป็นร้อยละ 100 การนำผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยการรายงานผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้แก่ผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 19.05 และการทำวิจัยในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 61.90

ข้อมูลจากแบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า มีการประเมินผลพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลหลังแผนการจัดประสบการณ์ (15 คน) การประเมินจะแยกเป็นประเด็นต่างๆ โดยจะประเมินในช่วงการพักกลางวัน ระหว่างการทำกิจกรรมก็จะมี การสนทนา พูดคุย และเมื่อเด็กทุกคนทำกิจกรรมเสร็จก็จะมีการสรุปกิจกรรม โดยการถามคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับกิจกรรม และให้เด็กตอบคำถาม (5 คน) ในช่วงเวลาของการทำกิจกรรมตามมุมเสริมประสบการณ์ ก็จะทำให้เด็กเข้าเล่นกิจกรรมมุมต่างๆ ตามความสนใจ โดยจะมีการจัดบันทึกในรูปแบบ

บันทึกความสนใจในมุมเสริมประสบการณ์ (1 คน) เพื่อประเมินผลความสนใจในมุมเสริมประสบการณ์ของเด็ก และจะมีการพูดกระตุ้นโน้มน้าวให้เด็กเปลี่ยนไปเล่นกิจกรรมในมุมเสริมประสบการณ์อื่นๆ

2.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นำเสนอในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

รายการ	ระดับการปฏิบัติ (N = 75)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก			
การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับพัฒนาการ			
พฤติกรรม และการเรียนรู้ของเด็ก (เช่น การพูดคุย ป้ายประชาสัมพันธ์			
จดหมาย สมุดบันทึกพัฒนาการ เป็นต้น)	4.50	0.64	มากที่สุด
ให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก	4.31	0.59	มาก
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน			
มีการไปเยี่ยมบ้านเด็ก	4.25	0.84	มาก
การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม			
เชิญผู้ปกครองเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่เด็ก	4.03	0.85	มาก
เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น	4.56	0.68	มากที่สุด
เชิญผู้มีความรู้ในชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่เด็ก	4.16	0.87	มาก
เชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น	4.41	0.77	มาก
นำเด็กไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางชุมชนจัดขึ้น	4.39	0.71	มาก
นำเด็กไปทัศนศึกษายังแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน	4.20	0.84	มาก
รวม	4.31	0.09	มาก

ตารางที่ 13 แสดงว่า การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.09$) มีรายการอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก 7 รายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์จัดขึ้น ($\bar{X}=4.41$, $S.D.=0.77$)

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นศูนย์ที่ตั้งอยู่ภายในชุมชน ให้บริการดูแล และให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในชุมชน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนจึงเป็นเสมือนปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์ โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองไว้วางใจในการส่งบุตรหลานเข้ารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (12 คน) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ออกสู่ชุมชน

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง โดยการสนทนากับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงเวลาว่างในตอนเช้าและมารับเด็กในตอนเย็น มีป้ายประชาสัมพันธ์ข่าวสารแจ้งผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ หน้าห้องเรียน หรือมีการจัดมุมสำหรับผู้ปกครองนั่งรอบุตรหลาน (11 คน) มีสมุดบันทึกพัฒนาการประจำสัปดาห์ (3 คน) เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงกิจกรรมที่ทางศูนย์จัดให้แก่เด็กในแต่ละวัน พฤติกรรมเด็กในขณะที่อยู่ศูนย์ และให้ผู้ปกครองเขียนตอบกลับมาถึงพฤติกรรมเด็กขณะที่อยู่ที่บ้าน หรือสิ่งที่ต้องการให้ทางศูนย์ดำเนินการช่วยเหลือ และมีสมุดบันทึกพัฒนาการประจำเดือน (1 คน) แต่จะชี้แจงผู้ปกครองเป็นรายวันถึงกิจกรรมที่ทางศูนย์จัดให้แก่เด็ก พฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก การดำเนินการแก้ไขหรือช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงสิ่งที่ผู้ปกครองควรที่จะดำเนินการต่อ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการของศูนย์

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของหมู่บ้าน (2 คน) เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ และมีการเชิญชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์จัด ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์ (1 คน) โดยคัดเลือกผู้แทนจากชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ มีวาระการทำงาน 4 ปี จะมีการจัดประชุมคณะกรรมการในวาระโอกาสต่างๆ ซึ่งก่อนการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ของศูนย์ก็จะมีการประชุมคณะกรรมการศูนย์ เพื่อขอความเห็นชอบที่จะเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดต่อไป

ตารางที่ 14 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำแนกตามข้อมูลด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับชุมชน (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)			
	N = 21			
	ปฏิบัติ	ร้อยละ	ไม่ปฏิบัติ	ร้อยละ
การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก				
พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กทั้งที่อยู่ ที่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	20	95.24	1	4.76
มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเขียน จดหมายสื่อสาร สมุดบันทึกพัฒนาการประจำวัน หรือประจำ สัปดาห์ ป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ เป็นต้น	12	57.14	9	42.86

ตารางที่ 14 แสดงว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับชุมชน โดยการให้การต้อนรับ สนทนาพูดคุยกับผู้ปกครองด้วยความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 90.48 และมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กทั้งที่อยู่ที่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คิดเป็นร้อยละ 95.24

ข้อมูลจากแบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีการสนทนากับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอทั้งในช่วงเวลามาส่งในตอนเช้า และมารับกลับในตอนเย็น สนทนาด้วยความสนิทสนม ด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล และมีความสุภาพ เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น และทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาอย่างน้อย 3 ปี ก็มีความสนิทสนมกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเป็นอย่างดี (20 คน)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

3.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการจัดสภาพแวดล้อม นำเสนอในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการจัดสภาพแวดล้อม

รายการ	จำนวน (คน) N = 75	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม		
ห้องเรียนคับแคบ และไม่เป็นสัดส่วน	42	56.00
เครื่องเล่นสนามมีสภาพเก่า ชำรุด และไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก	18	24.00
ขาดสื่อ/อุปกรณ์ตามมุมเสริมประสบการณ์	12	16.00
ไม่มีแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน	9	12.00
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีรั้วกันเป็นสัดส่วน	6	8.00
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการจัดสภาพแวดล้อม		
พยายามใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ที่สุด	26	34.67
เสนอของบประมาณในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม	25	33.33
ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
เกี่ยวกับความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	13	17.33

ตารางที่ 15 แสดงปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อมจากการตอบแบบสอบถาม พบว่าห้องเรียนคับแคบ และไม่เป็นสัดส่วน คิดเป็นร้อยละ 56 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า พยายามใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.67

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. ปัญหาสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า
  - 1.1 สภาพเครื่องเล่นสนามเก่า ชำรุด เป็นสนิม และมีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนเด็ก (10 คน)
  - 1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในโรงเรียนไม่มีเครื่องเล่นสนามที่เป็นของตัวเอง ก็ต้องให้เด็กไปเล่นเครื่องเล่นสนามของทางโรงเรียน (3 คน)
2. ปัญหาสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า
  - ห้องเรียนคับแคบ ไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน (15 คน)

3. ปัญหาสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า

3.1 เด็กทะเลาะกัน แย่งสื่อ/อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม (15 คน)

3.2 เด็กอยู่แบบคละอายุ เด็กที่มีอายุน้อยก็จะแย่งของเล่นที่ สมมติในการทำกิจกรรม ไม่เท่ากัน (3 คน)

3.3 เด็กบางคนปรับตัวไม่ได้ ชอบอยู่คนเดียว ไม่พูดกับใคร ไม่เล่นของเล่น ไม่ทำกิจกรรม และไม่ไว้ใจให้ใครมาอยู่ใกล้ (1 คน)

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. วิธีการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า

1.1 ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดเวลาเด็กเล่นเครื่องเล่นสนาม (13 คน)

1.2 ทำเรื่องของบประมาณในการจัดซื้อเครื่องเล่นสนามชุดใหม่ (12 คน)

1.3 แจ้งเจ้าหน้าที่ หรือขอความร่วมมือผู้ปกครองให้ช่วยเข้ามาดำเนินการซ่อมแซมเครื่องเล่นสนามที่ชำรุด (10 คน)

2. วิธีการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า

พยายามจัดกิจกรรมโดยการใช้พื้นที่ห้องให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (15 คน) โดยให้เด็กทำกิจกรรมที่พื้น พาเด็กออกไปเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ภายในศูนย์ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชน

3. วิธีการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า

3.1 เมื่อเด็กทะเลาะกันจะให้เด็กพูดทบทวนข้อตกลงของการทำกิจกรรม (13 คน) มีการสอบถามถึงเหตุการณ์ และมีการทำโทษ โดยจะทำโทษทั้งสองฝ่าย

3.2 การลงโทษ โดยให้เด็กทุกคนในห้องร่วมรับฟัง (4 คน) และมีการสอดแทรกให้เด็กรู้ว่าการทำพฤติกรรมแบบนี้ไม่ดี ต้องถูกลงโทษ และบอกถึงพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

3.3 สร้างความคุ้นเคยให้เด็กที่ปรับตัวไม่ได้รู้สึกไว้ใจ (1 คน) โดยการเข้าไปสัมผัสโอบกอด พูดคุยด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล พยายามมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนนี้นี้มากกว่าเด็กคนอื่นๆ

3.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำเสนอในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	จำนวน (คน) N = 75	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน		
สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก มีสภาพเก่า และชำรุด	39	52.00
ขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผน และการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ	25	33.33
จำนวนเด็กต่อห้องเรียนเยอะ	6	8.00
มีภาระงานที่นอกเหนือจากภาระงานสอน	3	4.00
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน		
จัดการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะเรื่องต่างๆ เช่น การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การผลิตสื่อการสอน เป็นต้น	12	16.00
อบรมผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้าใจหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย	5	6.67

ตารางที่ 16 แสดงปัญหาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากการตอบแบบสอบถาม พบว่า สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก มีสภาพเก่า และชำรุด คิดเป็นร้อยละ 52.00 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า เสนอให้มีจัดการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะเรื่องต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 16

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. ปัญหาการวางแผนการจัดกิจกรรม พบว่า

1.1 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้นเป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่จัดทำไว้โดยภาพรวมเด็กอายุ 3-5 ปี ซึ่งในบางกิจกรรมก็ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก บางกิจกรรมง่าย บางกิจกรรมยาก (19 คน)

1.2 การจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม บางครั้งไม่สามารถจัดได้ครบตามกำหนดเนื่องจาก บางกิจกรรมเด็กจะใช้เวลานาน (7 คน)

2. ปัญหาการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า

2.1 กิจกรรมเสริมต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมเยอะ บางครั้งกิจกรรมอื่นที่เตรียมไว้ก็ไม่ได้ทำ (11 คน)

2.2 บางกิจกรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ ต้องใช้เวลามากในการคิด และจัดหาสื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม (7 คน)

3. ปัญหาสื่อ/อุปกรณ์ พบว่า

3.1 สื่อตามมุมเสริมประสบการณ์ต่างๆ ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก (14 คน)

3.2 สื่อ/อุปกรณ์บางหน่วยการเรียนรู้ก็ไม่สามารถจัดหาได้ตามความต้องการ (7 คน)

3.3 ทำเรื่องเสนอขอซื้อสื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนก็จะถูกปฏิเสธ หรือสื่อ/อุปกรณ์บางอย่างที่ทำเรื่องเสนอขอซื้อ ก็จะได้ไม่ได้ตามที่ต้องการ (6 คน)

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. วิธีการแก้ไขปัญหาวางแผนการจัดกิจกรรม พบว่า

1.1 มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรม และสื่อในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก มีการนำสื่อ/อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ (19 คน)

1.2 เตรียมกิจกรรมเสริมอย่างหลากหลาย เพื่อเด็กที่ไม่สนใจกิจกรรม จะได้มีกิจกรรมเปลี่ยนรองรับกิจกรรมที่เด็กไม่สนใจ (4 คน)

2. วิธีการแก้ไขปัญหาวางแผนการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า

2.1 พยายามยืดหยุ่นการจัดกิจกรรมต่างๆ (11 คน)

2.2 มีการพูดคุยปรึกษากับผู้ดูแลเด็กศูนย์เดียวกัน หรือเพื่อนผู้ดูแลเด็กจากศูนย์อื่น เพื่อจะได้แนวคิดแปลกๆ ใหม่ๆ ในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเด็ก (7 คน)

3. วิธีการแก้ไขปัญหาสื่อ/อุปกรณ์ พบว่า

3.1 พยายามประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นก่อนเป็นอันดับแรก ถ้าไม่ได้ก็มีการประดิษฐ์ขึ้นมาเอง (10 คน)

3.2 สร้างกฎกติกาในการใช้สื่อ/อุปกรณ์ตามมุมเสริมประสบการณ์ เนื่องจากสื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอก็ต้องสอนให้เด็กรู้จักการแบ่งปันในการเล่น (8 คน)

3.3 ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ นำเสนอในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและ ข้อเสนอแนะด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

รายการ	จำนวน (คน) N = 75	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้		
ไม่เข้าใจวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียน	13	17.33
ไม่เข้าใจในวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กอย่างไร แท้จริง	8	10.67
การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน	6	8.00
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้		
จัดการอบรมในเรื่องของการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ แบบเฉพาะเรื่อง เช่น วิธีการประเมินผล การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น	12	16.00
ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นำมาใช้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน	3	4.00

ตารางที่ 17 แสดงปัญหาด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กไม่เข้าใจในวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.33 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ คือ เสนอให้มีจัดการอบรมในเรื่องของการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้แบบเฉพาะเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.00

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการ กิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. ปัญหาการนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก พบว่า
  - 1.1 ผู้ปกครองไม่เข้าใจในการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และไม่ให้ความสำคัญ โดยดูได้จากการที่ส่งสมุดรายงานประจำตัวเด็กปฐมวัยไปให้ผู้ปกครองได้รับทราบผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก แต่ก็พบว่าไม่มีการเปิดอ่าน เพราะยังอยู่ในกระเป๋เหมือนเดิม และไม่มีการเขียนแสดงความคิดเห็นตอบกลับมา (6 คน)

1.2 ผู้ปกครองบางคนมีปัญหาในเรื่องของการอ่านหนังสือไม่ออก หรือเด็กอยู่กับผู้ปกครองที่เป็นคนแก่ (5 คน)

1.3 ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานอ่านออกเขียนได้ จึงไม่เข้าใจในการรายงานผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ที่แจ้งให้ทราบ (5 คน)

2. ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน พบว่า

2.1 ไม่ได้ทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างสมบูรณ์แบบ เนื่องจากไม่เข้าใจในขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียน (8 คน)

2.2 แก้ไขปัญหาเด็กในทันที โดยไม่มีเวลาทำเป็นรูปเล่มวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินงาน (2 คน)

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ดังนี้

1. วิธีการแก้ปัญหาคือการนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก พบว่า

1.1 ชี้แจงผู้ปกครองที่ไม่เข้าใจเป็นรายบุคคล โดยการพูดคุยในรายละเอียดด้านต่างๆ ของการประเมิน สอบถามถึงพฤติกรรมต่างๆ ของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน (13 คน)

1.2 ชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบในระดับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กตามวัย และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์ที่ต้องการเน้นให้เด็กมีความพร้อม (5 คน)

2. วิธีการแก้ปัญหาคือการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า

ศึกษาจากเอกสารต่างๆ เพิ่มเติม และมีแผนงานที่จะดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนที่สมบูรณ์แบบในภาคเรียนต่อไป (5 คน)

3.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน นำเสนอในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 จำนวน และค่าร้อยละของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำแนกตามข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

รายการ	จำนวน (คน) N = 75	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน		
ผู้ปกครองทำงานไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือทางด้านต่างๆ แก่ศูนย์	34	45.33
เด็กอาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่มีอายุมาก จึงมีปัญหาในเรื่องของการสื่อสาร	12	16.00
ผู้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์	5	6.67
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน		
จัดประชุมผู้ปกครองกับชุมชนเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ และมีการเชิญชวนให้เข้าร่วมมาเป็นอาสาสมัครเข้ามาให้ความรู้แก่เด็ก	13	17.33
เยี่ยมบ้านเด็กเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครอง	6	8.00
ตั้งชมรมผู้ปกครอง	2	2.67

ตารางที่ 18 แสดงปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่าผู้ปกครองทำงานไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือทางด้านต่างๆ แก่ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 45.33 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนคือ จัดประชุมผู้ปกครองกับชุมชนเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ และมีการเชิญชวนให้เข้าร่วมมาเป็นอาสาสมัครเข้ามาให้ความรู้แก่เด็ก คิดเป็นร้อยละ 17.33

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ดังนี้

1. ปัญหาการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กพบว่า

1.1 ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการให้ความสนใจในเรื่องของการเลี้ยงดู และการปฏิบัติที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เนื่องจากต้องทำงาน และเมื่อมีการให้ความรู้ผู้ปกครองจากทางศูนย์ด้วยวิธีการต่างๆ ผู้ปกครองก็จะไม่ให้ความร่วมมือ (14 คน)

1.2 เมื่อมีการให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องของการให้การดูแลเด็ก โภชนาการสำหรับเด็ก และการปฏิบัติต่อเด็ก โดยผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ให้ความรู้ด้วยตนเองในการจัดประชุมผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะไม่ค่อยให้ความสนใจ (12 คน)

2. ปัญหาการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือ ในการขออนุญาตให้ผู้ปกครองหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือพาเด็กออกไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน เนื่องจากไม่ยอมให้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปรบกวนเวลาในการประกอบอาชีพของผู้ปกครองหรือบุคคลในชุมชน (1 คน)

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ดังนี้

1. วิธีการแก้ไขปัญหาคือการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก พบว่า

1.1 พูดคุยกับผู้ปกครองเป็นรายบุคคล ชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญต่อการให้การดูแล และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็ก เพื่อเป็นการวางรากฐานการเจริญเติบโตในอนาคต แนะนำแนวทางให้ผู้ปกครองพยายามแบ่งเวลามาให้ความสำคัญต่อเด็ก ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเด็ก (14 คน)

1.2 มีการเชิญแพทย์จากโรงพยาบาล หรือสาธารณสุขมาเป็นผู้ให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก โภชนาการสำหรับเด็ก และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็ก ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจะเป็นผู้ชี้แจงเฉพาะในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และระเบียบวิธีการปฏิบัติของเด็กเมื่อเข้ามาใช้บริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเท่านั้น (12 คน)

2. วิธีการแก้ไขปัญหาคือการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า

ชี้แจงในรายละเอียดต่างๆ ให้แก่ทางผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับทราบก็จะได้รับการอนุมัติในบางโครงการ แต่ส่วนมากก็จะไม่ได้รับการอนุมัติ (1 คน)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้ปกครองและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ตามโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 จำนวน 75 คน จาก 75 จังหวัด ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ ได้แก่ ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก จำนวน 21 คน โดยการจัดกลุ่มผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 75 คน ได้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 75 ศูนย์ โดยแบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 17 ศูนย์ ภาคกลาง 25 ศูนย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 ศูนย์ และภาคใต้ 14 ศูนย์ และแบ่งขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กออกเป็น ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก หลังจากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามภาคและขนาด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 4 ชุด คือ แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และแบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจำนวน 75 คน ในโครงการสัมมนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้นำเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552 ระหว่างวันที่ 7 – 10 กันยายน พ.ศ. 2552 ณ โรงแรมริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และแบบสำรวจสภาพแวดล้อม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 21 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง ในส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะ นำข้อมูลมาสรุปรวม แยกคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษา หาค่าความถี่และค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลมาสรุปรวม เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสรุปเป็นข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบความถี่ แบบสังเกต และแบบสำรวจ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง และวิเคราะห์ข้อมูลที่บันทึกเพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบความถี่

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 75 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 41-45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มีประสบการณ์ทำงานด้านการดูแลเด็ก มากกว่า 10 ปี และทั้งหมดเคยรับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก และมีการนำความรู้ที่ได้รับต่างๆ ไปพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเอง และขยายความรู้ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ ต่อไป

ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ

2.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กด้านการจัดสภาพแวดล้อม มีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดูแลบริเวณโดยรอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย และดูแลเครื่องเล่นสนามให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เมื่อเกิดการชำรุดแจ้งเจ้าหน้าที่ดำเนินการซ่อม

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน ในด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า ทุกคนเห็นความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กในระดับมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่า การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้มีผลให้เด็กได้รับการพัฒนาจากการเข้าไปสัมผัสสภาพแวดล้อมด้วยตัวของเด็กเองทั้ง มีการพูดคุย ทักทายเด็กทุกคน เข้าไปสัมผัสเด็กเป็นรายบุคคล มีการสนทนากับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันทั้งห้อง แบ่งกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

การสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 21 ศูนย์ พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ในสถานที่ปลอดภัย ไม่เสี่ยงอันตราย ไม่มีมลภาวะ และตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีแหล่งเรียนรู้จากชุมชนที่หลากหลาย บริเวณภายนอกอาคารมีพื้นที่เป็นสัดส่วนสำหรับทำกิจกรรมแต่ละประเภท บริเวณอาคารเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ ประตู-หน้าต่างมีความแข็งแรง และพื้นที่ใช้สอยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย ห้องนอนมีอุปกรณ์เครื่องนอนสะอาด มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนเด็ก และมีบริเวณสำหรับเก็บอุปกรณ์เครื่องนอนอย่างเป็นสัดส่วน ห้องประกอบอาหารมีพื้นที่สำหรับล้างทำความสะอาด ห้องรับประทานอาหารมีแสงสว่างเพียงพอ ห้องส้วมมีลักษณะพื้นไม่ลื่น ห้องพยาบาลมีตู้ยาสามัญประจำบ้าน และมีเตียงนอนสำหรับเด็กป่วย ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ และสม่ำเสมอทั่วห้อง มีพื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละคน และพื้นไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย และทนทาน

ข้อมูลจากการสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่มเติม พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ภายในสถานที่ต่างๆ ของชุมชน คือ วัด โรงเรียน เทศบาล/อบต. และสถานีดับเพลิง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสถานที่ตั้งอยู่เป็นบริเวณของตนเอง สภาพของเครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่มีสภาพเก่า ชำรุด และเป็นสนิม โดยอาคารเรียนของศูนย์ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารชั้นเดียว ห้องนอนมีการใช้ห้องเรียนกับห้องนอนเป็นห้องเดียวกัน การประกอบอาหารมีการจ้างผู้ประกอบอาหารจากข้างนอกประกอบอาหารและพอถึงเวลาที่จะนำเข้ามาส่งที่ศูนย์ มีห้องรับประทานอาหารแยกเป็นสัดส่วน ห้องส้วมพื้นปูด้วยกระเบื้อง มีอากาศถ่ายเทสะดวก บริเวณภายในห้องส้วมสะอาด อุปกรณ์ส่วนมากจะมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก ในส่วนของห้องเรียน สภาพห้องเรียนคับแคบ ส่วนใหญ่เด็กจะทำกิจกรรมที่พื้น มีการจัดตกแต่งห้องเรียนอย่างสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ในการวางแผนการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ให้เด็ก ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนคำนึงถึงวัยของเด็ก และหลักการพัฒนาเด็กอย่างองค์รวมให้ครบพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยให้เหตุผลว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็ก ควรที่จะจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อจะเหมาะสมกับระดับความสนใจตามช่วงวัยของเด็ก และเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามช่วงวัย มีการเตรียมตัวก่อนการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ในแต่ละวัน โดยในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ได้ยึดแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จะมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ในบางกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และบริบทของท้องถิ่น ในขณะที่ทำกิจกรรม หลักในการเลือกสื่อ/อุปกรณ์ในการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ของเด็ก ส่วนมากยึดหลักการที่让孩子ได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้ สื่อ/อุปกรณ์จะต้องมีความปลอดภัย เป็นสื่อ/อุปกรณ์ที่เป็นของจริง หรือประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุในท้องถิ่น หรือวัสดุเหลือใช้ต่างๆ

การสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนวางแผนการจัดกิจกรรม โดยการทำแผนการจัดประสบการณ์ที่ชัดเจนสำหรับการจัด

กิจกรรม และเตรียมกิจกรรมได้เหมาะสมกับระดับความสนใจของเด็ก โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง เช่น การรับประทานอาหาร การเข้าห้องส้วม การใส่รองเท้า เป็นต้น ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับเพื่อน และให้คำชมเชยต่อการปฏิบัติงาน และผลงานของเด็ก

การสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพิ่มเติม พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการพูดคุยกับเด็กตลอดเวลา ด้วยคำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงนุ่มนวลและอ่อนโยน มีการนำกลอน เพลง และอุปกรณ์ประกอบจังหวะมาใช้ในการเปลี่ยนกิจกรรม มีการส่งเสริมให้เด็กที่มีอายุมากกว่าดูแลเด็กที่มีอายุน้อยกว่าในทุกกิจกรรม จัดกิจกรรมทั้งหมดใน 1 วัน ได้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้

2.3 ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ มีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การใช้แบบบันทึกพัฒนาการในการบันทึกพัฒนาการของเด็ก และการนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้รายงานให้ผู้ปกครองทราบ

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้โดยยึดหลักการประเมินผลพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ประเมินเป็นรายบุคคล ตามสภาพจริง ใช้การสังเกตพฤติกรรม และมีการบันทึกพัฒนาการ โดยให้เหตุผลว่า การประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกพัฒนาการ จะทำให้ทราบถึงระดับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่แท้จริงของเด็ก จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกตามธรรมชาติ

การสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการสนทนา พูดคุย และการสัมภาษณ์ และประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการรวบรวมผลงาน

การสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพิ่มเติม พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีการประเมินผลพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลหลังแผนการจัดประสบการณ์ การประเมินจะแยกเป็นประเด็นต่างๆ โดยจะประเมินในช่วงการพักกลางวัน ระหว่างการทำกิจกรรมก็ จะมีการสนทนาพูดคุย และเมื่อเด็กทุกคนทำกิจกรรมเสร็จก็จะมีการสรุปกิจกรรม โดยการถามคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับกิจกรรม และให้เด็กตอบคำถาม

2.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติเหมาะสมมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์จัดขึ้น

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน ในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างมาก โดยให้เหตุผลว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นศูนย์ที่ตั้งอยู่ภายในชุมชน ให้บริการดูแล และให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในชุมชน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนจึงเป็นเสมือนปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์ มีการสนทนากับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลามาส่งในตอนเช้าและมารับเด็กในตอนเย็น มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดประชุมผู้ปกครองในแต่ละภาคเรียน และให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ มีการเชิญเชิญผู้ปกครองหรือบุคคลในชุมชนเข้ามาให้ความรู้หรือทำกิจกรรมร่วมกับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีการนำเด็กออกไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน

การสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก 21 คน พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยการให้การต้อนรับ สนทนาพูดคุยกับผู้ปกครองด้วยความเหมาะสม และมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กทั้งที่อยู่ที่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพิ่มเติม พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีการสนทนากับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอทั้งในช่วงเวลามาส่งในตอนเช้า และมารับกลับในตอนเย็น สนทนาด้วยความสนิทสนม และมีความสุข

ตอนที่ 3 ปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ

3.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

การตอบแบบสอบถามปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า ห้องเรียนคับแคบ และไม่เป็นสัดส่วน และเครื่องเล่นสนามมีสภาพเก่า ชำรุด

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า ห้องเรียนคับแคบ ไม่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก เด็กทะเลาะกัน แย่งสื่อ/อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม สภาพเครื่องเล่นสนามเก่า เป็นสนิม และมีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนเด็ก

วิธีการแก้ไขปัญหาของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก พบว่า พยายามจัดกิจกรรมโดยการใช้นิทานที่ห้องให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยให้เด็กทำกิจกรรมที่พื้น หรือพาเด็กออกไปเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ภายในศูนย์ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชน เมื่อเด็กทะเลาะกัน ก็จะมีการลงโทษเด็กทั้งสองฝ่าย โดยให้เด็กทุกคนในห้องร่วมรับฟัง และมีการสอดแทรกให้เด็กรู้ว่าการทำพฤติกรรมแบบนี้ไม่ดี ต้องถูกลงโทษ และบอกถึงพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และเมื่อพบเครื่องเล่นสนามชำรุดแจ้งเจ้าหน้าที่ หรือขอความร่วมมือผู้ปกครองให้ช่วยเข้ามาดำเนินการซ่อมแซม

3.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การตอบแบบสอบถามปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก มีสภาพเก่า และชำรุด ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนการจัดประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยึดถือปฏิบัตินั้นเป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่จัดทำไว้โดยภาพรวมเด็กอายุ 3-5 ปี ในบางกิจกรรมก็ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กที่ตนประจำชั้น

วิธีการแก้ไขปัญหาของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก พบว่า พยายามศึกษาจากเอกสารต่างๆ ความรู้ที่ได้รับจากการเข้ารับการอบรมในโครงการอบรมของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดเตรียมสื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม และเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก มีการนำสื่อ/อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ และมีการสร้างกฎกติกาในการใช้สื่อ/อุปกรณ์ตามมุมเสริมประสบการณ์ ให้เด็กรู้จักการแบ่งปันในการเล่น

3.3 ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

การตอบแบบสอบถามปัญหาด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กไม่เข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน และไม่เข้าใจในวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างแท้จริง

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการประเมินผล พัฒนาการและการเรียนรู้ พบว่า ผู้ปกครองไม่เข้าใจในพัฒนาการของเด็ก ต้องการให้เด็กอ่านออก เขียนได้ และไม่ให้ความสำคัญในแบบรายงานผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กไม่เข้าใจในขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียน

วิธีการแก้ไขปัญหของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก พบว่า ชี้แจงผู้ปกครองที่มีปัญหาเป็นรายบุคคล โดยมีการชี้แจงถึงพัฒนาการของเด็ก กิจกรรมที่ทางศูนย์จัดที่ต้องการเน้นให้เด็กมีความพร้อม และในส่วนของการทำงานวิจัยในชั้นเรียน มีการศึกษาจากเอกสารต่างๆ เพิ่มเติม และมีแผนงานที่จะดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนที่สมบูรณ์แบบในภาคเรียนต่อไป

3.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

การตอบแบบสอบถามปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า ผู้ปกครองทำงานไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือทางด้านต่างๆ แก่ศูนย์

การสัมภาษณ์ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการประเมินผล พัฒนาการและการเรียนรู้ พบว่า เมื่อมีการให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ โดยผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ให้ความรู้ด้วยตนเอง ผู้ปกครองจะไม่ค่อยให้ความสนใจ และผู้ปกครองไม่มีเวลาในการให้ความสนใจในเรื่องของการเลี้ยงดู และการปฏิบัติที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เนื่องจากต้องทำงาน

วิธีการแก้ไขปัญหของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก พบว่า ในการประชุมผู้ปกครอง มีการเชิญแพทย์จากโรงพยาบาล หรือสาธารณสุขมาเป็นผู้ให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก โภชนาการสำหรับเด็ก และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็ก และมีการพูดคุยกับผู้ปกครองเป็นรายบุคคล เพื่อชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญต่อการให้การดูแล และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็ก

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

4.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรที่จะพยายามใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด เสนอของบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเฉพาะเรื่องต่างๆ ใน 1 ครั้ง เช่น การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การผลิตสื่อการสอน เป็นต้น และให้หน่วยงานจากส่วนกลางอบรมผู้บริการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้าใจหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย

4.3 ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดการอบรมในเรื่องของการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้แบบเฉพาะเรื่องต่างๆ ใน 1 ครั้ง เช่น วิธีการประเมินผล การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น และควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำมาใช้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

4.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดประชุมผู้ปกครองกับชุมชนเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ และมีการเชิญชวนให้เข้าร่วมมาเป็นอาสาสมัครเข้ามาให้ความรู้แก่เด็ก ให้ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กออกเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครอง และตั้งชมรมผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้น เพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญในการอภิปรายผล ดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่

ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ดูแลเด็กอย่างดีที่สุด ยอมสละเวลาส่วนตัว และรายได้บางส่วนของตนเองเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลแก่เด็ก เหมาะสมสำหรับการได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก เด็กทุกคนจะได้รับการดูแล เอาใจใส่อย่างเสมอภาค มีการพูดคุยกับเด็กอย่างสม่ำเสมอด้วยความสนิสนม และน้ำเสียงที่นุ่มนวล มีการสัมผัสเด็กแต่ละคนอย่างอ่อนโยน สนใจในสิ่งที่เด็กพูด ศึกษาถึงพื้นฐานครอบครัวของเด็กแต่ละคน เพื่อถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้อง Keister

(1997) เสนอว่าบุคลากรทางการศึกษาควรที่จะเป็นผู้ที่คำนึงถึงความสำคัญของเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก และมีการพูดคุยกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กปฏิบัติต่อเด็กเช่นนี้จะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นเมื่อมารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือรู้สึกไว้วางใจผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเมื่อต้องห่างจากผู้ปกครอง

ปัญหาในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กมีภาระหน้าที่ในการเป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพิ่มขึ้นมาจากภาระหน้าที่เดิมที่มีเพียงแค่การให้การดูแล และให้การศึกษาแก่เด็กที่เข้ามาใช้บริการที่ศูนย์ ซึ่งผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่จะเกิดความลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กต้องมีการขยายเครือข่ายการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ให้แก่ผู้ดูแลเด็กภายในจังหวัดได้รับทราบ และเพื่อให้การปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น แต่ไม่ได้มีคำสั่งหรือเอกสารหลักฐานจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแจ้งให้แก่ทางจังหวัดหรือทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับทราบถึงภาระหน้าที่ของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานในส่วนของการขยายเครือข่ายดำเนินการได้อย่างไม่มีปัญหาและอุปสรรค และได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือเมื่อทางผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง ก็จะมีภาระในเรื่องของค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ทางผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กต้องเป็นผู้ดำเนินการออกค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง หรือมีการเรียกเก็บจากการจัดตั้งเครือข่ายผู้ดูแลเด็กภายในจังหวัด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทางหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีการกำหนดบทบาท และหน้าที่ของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กอย่างชัดเจน และแจ้งให้แก่ทางหน่วยงานต้นสังกัดของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้รับทราบ เพื่อให้การดำเนินงานในเรื่องของการขยายเครือข่ายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2551

2. การจัดสภาพแวดล้อม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่มีการจัดอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก เด็กสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น อุปกรณ์การรับประทานอาหาร อุปกรณ์ในห้องส้วม อุปกรณ์สำหรับนอน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Bentzen และ Frost (2003) ได้กล่าวไว้ว่าถ้าอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ มีขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก ก็จะเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง และผลที่ตามมาเด็กก็จะได้เห็นคุณค่าของตนเอง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานอยู่ ส่วนใหญ่จะได้รับ การคัดเลือกให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น หรือศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบ ของกรมอนามัย จะเห็นได้ว่าผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กพยายามที่จะมีการ พัฒนาปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนให้ได้มาตรฐาน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาในเรื่องของสภาพห้องเรียนหรือห้องทำกิจกรรมคับแคบก็ตาม โดยผู้วิจัยมี ความเห็นว่า การจัดการในเรื่องของสภาพแวดล้อม ทั้งภายในห้องเรียน ภายนอกห้องเรียน และ สภาพแวดล้อมทางสังคมสำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กทั้งในด้านของ พัฒนาการและการเรียนรู้ เนื่องจากถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่พร้อมเด็กก็จะมีสิ่งกระตุ้นทำให้ เด็กอยากที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ และผลที่ตามมาก็คือ เด็กจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตาม ศักยภาพ สอดคล้องกับ Bentzen และ Frost (2003) กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมว่า การจัดสภาพแวดล้อมมีความหมายต่อการแสดงออกทางพัฒนาการของเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มี มาตรฐานสูงจะมีการควบคุมดูแลในเรื่องของสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี โดยสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

3. สื่อ/อุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สื่อ/อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเป็นสื่อที่หาได้ ง่าย มีอยู่ในท้องถิ่นตามธรรมชาติ หรือสื่อ/อุปกรณ์ที่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อให้ ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้ มีการใช้งบประมาณในการจัดซื้อไม่มาก หรือนำวัสดุ เหลือใช้มาประดิษฐ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สื่อ/อุปกรณ์การสอนควรเป็นสื่อที่หาง่าย มีอยู่ในท้องถิ่น หรืออาจจะนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์เช่นเดียวกับที่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้ปฏิบัติ ผู้นำเครือข่าย ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีการเลือกใช้สื่อ/อุปกรณ์ที่ไม่มีความซับซ้อน เป็นรูปธรรม สามารถสื่อให้เด็ก เข้าใจและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน มีความเหมาะสมกับวัยของเด็ก และช่วยกระตุ้นอยากที่จะ เรียนรู้ ซึ่งการเลือกสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ของเด็กควรจะสามารถใช้ได้หลายโอกาส มีความทนทาน ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น มีความปลอดภัย การเลือกสื่อควรมาจากแหล่งสื่อที่ หาได้ง่ายในท้องถิ่น เป็นของจริง (รูปธรรม) มีลักษณะเข้าใจเด็กให้อยากรู้ อยากเห็น ชวนให้คิดคำนึง ส่งเสริมให้เด็กเล่นอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยสร้างจินตนาการและแก้ปัญหา (Brewer, 1995; วรวรรณ เหมชะญาติ, 2552; เต็มสิริ นาวรังสี และธนวิดี สุกระกาญจน์, 2552)

ปัญหาในเรื่องของสื่อ/อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน พบว่า ส่วนใหญ่มี จำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก และสื่อ/อุปกรณ์สำเร็จรูปจะมีสภาพเก่า ซึ่งสอดคล้องกับ จรรยา ชิน สี (2551) ที่พบว่า สื่อไม่ครอบคลุมกิจกรรมของเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เนื่องจากอุปกรณ์

และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรที่จะมีการจัดหาสื่อ/อุปกรณ์ให้เพียงพอต่อจำนวนเด็ก หรือจัดให้เหมาะสม หรือมีการดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ มาใช้แทน เนื่องจากสื่อ/อุปกรณ์ต่างๆ เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนา

4. การจัดสรรงบประมาณ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด และจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำมาดำเนินงานด้านการบริหารจัดการภายในศูนย์ ในการซื้อสื่อ/อุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงในเรื่องของสภาพแวดล้อมของบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการในเรื่องของโภชนาการสำหรับเด็ก แต่ส่วนใหญ่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมานั้น ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะไม่ได้มีการจัดสรรมาอย่างเพียงพอ และเมื่อทำเรื่องเสนอของบประมาณในการจัดซื้อสื่อ/อุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละเทอม เสนอขอเครื่องเล่นสนาม หรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็จะไม่ได้รับตามจำนวนหรือสิ่งที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ นิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ได้กล่าวถึงปัญหาส่วนใหญ่ของการพัฒนาเด็ก คือ การขาดสื่อ/อุปกรณ์และการที่ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็ก ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐาน และมีคุณภาพ เพื่อให้บังเกิดผลแก่การพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น งบประมาณเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ทางผู้บริหาร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรที่จะเห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็ก จึงจะทำให้การดำเนินงานในเรื่องต่างๆ บังเกิดผลสำเร็จ

5. การวิจัยในชั้นเรียน

การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานในฐานะผู้ดูแลเด็ก จากการทำวิจัย พบว่า ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กไม่มีความเข้าใจในขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างแท้จริง และไม่ได้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อการปรับพฤติกรรมหรือส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กอย่างแท้จริง โดยผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ทำวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และมีวิชาที่ต้องทำวิจัยในชั้นเรียน จึงได้มีการทำวิจัยในชั้นเรียนขึ้นมา แต่ไม่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หรือผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กบางคนคิดว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนยาก เนื่องจากมีหลายขั้นตอนการดำเนินงาน และต้องมีการติดตามพฤติกรรมเด็กอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเห็นว่าเป็นการเสียเวลา โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนนั้น การช่วยให้ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กได้ทำความรู้จักกับเด็กอย่างแท้จริง เป็นการช่วยปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ของเด็ก หรือเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก และ

สามารถนำผลไปใช้เพื่อพัฒนาเด็กได้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา, 2550) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีการส่งเสริม เพื่อให้การทำงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กใน ฐานะผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความรู้และความเข้าใจในหลักการจั ดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 ควรจัดการอบรมให้แก่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กให้มีความเข้าใจในเชิงทฤษฎี และนำไปสู่การปฏิบัติในเรื่องต่างๆ อยู่เสมอ และควรมีการนำผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กไปดูงาน สถานศึกษาปฐมวัยที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และ นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้ดูแลเด็กภายในจังหวัดต่อไป

1.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือขยายห้องเรียนให้ม ีความเหมาะสมต่อจำนวนเด็ก

1.4 จัดหาเครื่องเล่นสนามให้เหมาะสม และเพียงพอต่อจำนวนเด็ก เพราะเครื่อง เล่นสนามเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

1.5 สร้างแรงจูงใจและมีสวัสดิการที่ดีให้แก่ผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก เพื่อเป็นขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การปกครอง, กรม. 2545. **คู่มือแนวทางการปฏิบัติการจัดการศึกษาของท้องถิ่น.**

กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.).

กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2543. การวางแผนประสพการณ์. **วารสารการศึกษาปฐมวัย 4** (พฤษภาคม): 22-23.

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2552. การสังเกต/การบันทึก การประเมินและการรายงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย. ใน **เอกสารประกอบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552**, หน้า 72-75. (อัดสำเนา).

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. 2547. โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ. ใน **สมเจตน์ พันธุ์โฆสิต, ท้องถิ่นกับการพัฒนาคน**, 82-102. กรุงเทพมหานคร: ประชุมทอง พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. 2548. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ. **วารสารท้องถิ่นไทย 5** (มีนาคม): 18-30.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. 2551. รายงานการวิจัย เรื่อง **การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองและการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามการรับรู้ของผู้ดูแลเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรรยา ชินสี. 2551. **แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ฉันทนา ภาคบงกช. 2537. **ผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัย.** ในเอกสารการสอนชุดวิชาสัมมนาการศึกษาปฐมวัย เล่มที่ 2. หน่วยที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

เต็มสิริ เนาวรังสี และธนวี ศุภระกาญจน์. 2552. **การเลือกใช้สื่อและของเล่นให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย.** ในเอกสารประกอบ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552, หน้า 88. (อัดสำเนา).

นภเนตร ธรรมบวร. 2545. **การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย.** กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์เจอร์นัล พับลิเคชั่น.

นภเนตร ธรรมบวร. 2549. **การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย.** กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

นายกรัฐมนตรี้, สำนัก. 2543. **การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา**

แห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.

- นิภาพรรณ หงส์ชูเกียรติ. 2544. **สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล.** ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศรีมวัญ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจา แสงมะลิ. 2545. **การพัฒนาเด็กปฐมวัย.** กรุงเทพมหานคร: เมธีพิสส์.
- ประพันธ์ ทองสีดา. 2546. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรัศนี เจริญใจ. 2551. **การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล เทพเสด็จ อำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชนี วังยายฉิม. 2545. **การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาคกลาง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศรีมวัญ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ และคณะ. 2550. **รายงานผลการวิจัย เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (อัดสำเนา).** มหาดไทย, กระทรวง. กรมการปกครอง. 2544. **แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 - 2559).** กรุงเทพมหานคร: อสารักษาดินแดน.
- มหาดไทย, กระทรวง. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2547. **คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.).
- มหาดไทย, กระทรวง. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2547. **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.).
- มหาดไทย, กระทรวง. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2550. **แนวการจัดกิจกรรมเตรียมประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด.** กรุงเทพมหานคร: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- มหาดไทย, กระทรวง. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2553. **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.).
- มาถนี ไชยธีรานุกัฒศิริ. 2543. **การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย บทบาทของสถานเลี้ยงดูเด็ก.** กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

- เยาวพา เดชะคุปต์. 2542. **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: เอเชียกราฟิกส์ ดีไซน์.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. 2550. **มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณา เพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ.2549 -2553)**. กรุงเทพมหานคร: จุดทอง จำกัด.
- ราศรี ทองสวัสดิ์. 2542. **หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา**. เอกสารประกอบการอบรมครูโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.
- วรวรรณ เหมชะญาติ. 2549. **เอกสารประกอบการสอน วิชา 2703637 การจัดประสบการณ์การศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล**. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวรรณ เหมชะญาติ. 2552. **แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย**. ใน เอกสารประกอบ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552, หน้า 48-68. (อัดสำเนา).
- วรวรรณ เหมชะญาติ. 2552. **การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้**. ใน เอกสารประกอบ โครงการอบรมพัฒนาการจัดประสบการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัยผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2552, หน้า 62-74. (อัดสำเนา).
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. 2542. **การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย**. สกลนคร : สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- วิจารณ์ กุลชนะรัตน์. 2548. **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบทบาทพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก**. **วารสารท้องถิ่นไทย 5** (มีนาคม): 4-11.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. 2550. **สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย (Applied statistic for behavioral research)**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. กรมวิชาการ. 2546. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. 2550. **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ.2550 -2559**. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. 2549. **การจัดการศึกษาท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น. (อัดสำเนา).
- ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. 2549. **แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (2549-2551)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

- ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. 2551. **โครงการคัดเลือกผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ประจำปี พ.ศ.2551.**
กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (อัดสำเนา).
- ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. 2551. **หลักเกณฑ์การประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2551 .** กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (อัดสำเนา).
- สุทธิชา มาลีเลิศ. 2551. **สภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคใต้.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศรีมวีย์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุปราณี รื่นพิทักษ์. 2545. **การศึกษาความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศรีมวีย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาธารณสุข, กระทรวง. 2546. **คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น “การอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็ก”.** กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.).
- สาธารณสุข, กระทรวง. 2546. **คู่มือ การพัฒนาผู้ดูแลเด็ก.** กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท.).
- อรุณี หรอดาล และพัชรี ผลโยธิน. 2548. **ชุดฝึกอบรม การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบล.** โครงการวิจัยและพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาศรีมวีย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล. (อัดสำเนา).
- อารมณ สุวรรณपाल. 2537. **ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการศึกษาศรีมวีย์ หน่วยที่ 10. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.**
- อรพรรณ บุตรกัตถุญ. 2542. **การศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาศรีมวีย์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพรรณ รัตนวงศ์. 2551. **การศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศรีมวีย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทุมพร จามรมาน และจีระพันธุ์ พูลพัฒน์. 2544. **รายงานการวิจัยเรื่อง ระบบ กลไก และประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย. โครงการที่ 2 ในชุด โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาสถานเลี้ยงดูเด็กของประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ภาษาอังกฤษ

- Arce, E. M. 2000. *Curriculum for young children an introduction*. America: Thomson.
- Bentzen, W. R. and Frost, M. B. 2003. *Seeing child care: A guide for assessing the effectiveness of child care program*. NY: Thomson Delmar learning.
- Brewer, J. A. 1995. *Introduction to early childhood education : Preschool through primary grades*. Boston: Allyn and Bacon.
- Carlton, W. and David, H. 1972. *Fundamentals of teaching with audiovisual technology*. NY: Macmillan.
- Decker, C. A., and Decker, J. R., 1997. *Planning and administering early childhood program*. 6th ed. NJ: Prentice-hall.
- Developmentally appropriate practice**[Online]. 2008. Available from:
<http://www.ncrel.org/sdrs/aresa/issues/methods/instrctn/in5lk5/htm>
 [2008, December 12]
- Fabian, H. 2002. *Children starting school*. London: Bell & Bain.
- Gilley, J. M. and Gilly, B. 1980. *Early childhood development and education*. 2th ed
 NY: Delmar.
- Good, C. V. 1945. *Dictionary of education*. NY: McGraw Hill Book.
- Gordon, A. M. 1995. *Beginnings and beyond*. 4th ed. Toyko: International Thomson.
- Keister, M. 1997. *The good life for infants and toddlers*. 2th ed. WA: National Association for the Education of Young Children.
- Morrison, G. S. 1998. *Early childhood education*. 7th ed. NJ: Merrill.
- Sailor, D. H. 2004. *Supporting children in their home, school, and community*. America: Pearson Education.
- Sandraluz, L., and others. 2009. A qualitative study of early childhood educators' beliefs about key preschool classroom experiences. *Early Childhood Research and Practice* 11 (September): 8.
- Naeyc board approves new standards for early childhood programs**[Online]. (2008). Available from: <http://www.naeyc.org/about/releases/20050426.asp>[2008, July 7]
- Susan, C. 2005. Teacher professional development through children's project work. *Early Childhood Education Journal* 32 (July): 7.

Webb, N.E.C. 1989. Quality of child care center and commitment of their caregivers.

Dissertation abstracts International (November): 50-56 A.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1.รศ .ดร.ปัทมาวดี เ齡्ह้มงคล	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. อ.ดร.อุไรรัตน์ สำเร้งวงศ์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลปาดินา
3. อ.ดร.อรชา ตูลานันท์	นักวิชาการอิสระ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2771)/2096

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

4 กันยายน 2552

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีนครนครรปฐม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวดวงกมล จงเจริญ นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตร การสอนและ เทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ และปัญหาการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองใช้ เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ กับผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กวัดหัวจรเข้ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวดวงกมล จงเจริญ ได้ทดลอง ใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

สำนักงานวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/2097

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

4 กันยายน 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวดวงกมล จงเจริญ นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตร การสอนและ เทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ และปัญหาการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กดีเด่น ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ กับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อพัฒนาเด็ก ปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวดวงกมล จงเจริญ ได้ทำการ เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)
รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

สำนักงานวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680-2 ต่อ 612

- อพ.ท.
- เลขาฯ คณบดี
คณ. วนัฒน์พัฒน์
ร่วมมือ.
ว่าที่ ร.ค.
เจ้านินทร วิวรรณ

ที่ ศธ 0512.6(2771)/2323

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 กันยายน 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวดวงกมล จงเจริญ นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตร การสอนและ เทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อยู่ระหว่างการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ และปัญหาการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กดีเด่น ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล ด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ กับผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ระดับจังหวัด ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ นางสาวดวงกมล จงเจริญ ได้ทำการ เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

สำนักงานวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680-2 ต่อ 612

รายนามหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบึงยี่โถ
2. นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองลพบุรี
3. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลชัยนาท
4. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลต้นธงชัย
5. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังชะพลู
6. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไกรโน
7. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลวังเจ้า
8. นายกองค้การบริหารส่วตำบลไม้เรียง
9. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคุระ
10. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลำเลียง
11. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลธงชัย
12. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนทราย
13. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลพรหมณี
14. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางระจัน
15. นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
16. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเลิงแฝก
17. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโนนข่า
18. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองบัว
19. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลรัตนวาปี
20. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลปากข้าวสาร
21. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ

ภาคผนวก ค

1. รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่เป็นประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งตามภาค ขนาด และสังกัด
2. รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ แบ่งตามภาค ขนาด สังกัด และวันที่เก็บรวบรวมข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่เป็น
ประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งตามภาค ขนาด และสังกัด

ลำดับ	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	อปท.	อำเภอ	จังหวัด
ภาคเหนือ				
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่				
1.	ศพด.บ้านเจดีย์แม่ครัว	ทต.เจดีย์แม่ครัว	สันทราย	เชียงใหม่
2.	ศพด.ทต.เมืองการุ้ง	ทต.เมืองการุ้ง	บ้านไร่	อุทัยธานี
3.	ศพด.ทต.วังเจ้า	ทต.วังเจ้า	วังเจ้า	ตาก
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง				
4.	ศพด.ตำบลหนองปลิง	อบต.หนองปลิง	เมืองนครสวรรค์	นครสวรรค์
5.	ศพด.เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา	ทต.ดงขุย	ชนแดน	เพชรบูรณ์
6.	ศพด.วัดหนองบัว	อบต.ไกรโน	กงไกรลาศ	สุโขทัย
7.	ศพด.บ้านหนองเจือก	ทต.แม่แรง	ป่าซาง	ลำพูน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก				
8.	ศพด.บ้านวังตาช่วย	อบต.วังชะพลู	ชาดบุรีลักษณบุรี	กำแพงเพชร
9.	ศพด.บ้านทุ่งพัฒนา 1	ทต.เวียง	เชียงของ	เชียงราย
10.	ศพด.ผาสิ่งหี	อบต.ผาสิ่งหี	เมืองน่าน	น่าน
11.	ศพด.วัดแม่กาห้วยเคียน	ทต.แม่กา	เมืองพะเยา	พะเยา
12.	ศพด.อบต.บ้านน้อย	อบต.บ้านน้อย	โพทะเล	พิจิตร
13.	ศพด.บ้านเขาสมอแคลง	อบต.วังทอง	วังทอง	พิษณุโลก
14.	ศพด.บ้านผาราง	ทต.ร้องกวาง	ร้องกวาง	แพร่
15.	ศูนย์อบรมเด็กกำพร้าที่วัดหมอกจำแป่	อบต.หมอกจำแป่	เมืองแม่ฮ่องสอน	แม่ฮ่องสอน
16.	ศพด.บ่างวังหม้อเจดีย์ขาว	อบต.ต้นธงชัย	เมืองลำปาง	ลำปาง
17.	ศพด.บ้านปากปาด	อบต.แสนตอ	น้ำปาด	อุตรดิตถ์
ภาคกลาง				
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่				
18.	ศพด.วัดป่าคลองกุ่ม	ทม.จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	จันทบุรี
19.	ศพด.ทม.ศรีราชา	ทม.ศรีราชา	ศรีราชา	ชลบุรี
20.	ศพด.ทต.คลองวาฬ	ทต.คลองวาฬ	เมืองประจวบคีรีขันธ์	ประจวบคีรีขันธ์
21.	ศพด.ทม.กระทุ้งล้ม	ทม.กระทุ้งล้ม	สามพราน	นครปฐม
22.	ศพด.วัดบุญทวี	อบต.ธงชัย	เมืองเพชรบุรี	เพชรบุรี
23.	ศพด.ทม.ลพบุรี	ทม.ลพบุรี	เมืองลพบุรี	ลพบุรี
24.	ศพด.บ้านบางบ่อ	อบต.บางบ่อ	บางบ่อ	สมุทรปราการ
25.	ศพด.ช้างทูน	อบต.ช้างทูน	บ่อไร่	ตราด

รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่เป็น
ประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งตามภาค ขนาด และสังกัด (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	อปท.	อำเภอ	จังหวัด
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง				
26.	ศพด.วัดสองคอบ	ทต.ชัยนาท	เมืองชัยนาท	ชัยนาท
27.	ศพด.ทต.บึงยี่โถ ศูนย์ 2 (วัดเขียนเขต)	ทต.บึงยี่โถ	ธัญบุรี	ปทุมธานี
28.	ศพด.บ้านแหลมหิน	อบต.ไม้เค็ด	เมืองปราจีนบุรี	ปราจีนบุรี
29.	ศพด.ที่ปึงกรการุณยมิตร	อบต.อำแพง	บ้านแพ้ว	สมุทรสาคร
30.	ศพด.อบต.วังน้ำเย็น 2	อบต.วังน้ำเย็น	วังน้ำเย็น	สระแก้ว
31.	ศพด.วัดป่าประดู่	ทน.ระยอง	เมืองระยอง	ระยอง
32.	ศพด.ทำดินแดง	อบต.ปรางค์	สังขละบุรี	กาญจนบุรี
33.	ศพด.โรงเรียนปากข้าวสาร	อบต.ปากข้าวสาร	เมืองสระบุรี	สระบุรี
36.	ศพด.โรงเรียนวัดคลองสวน	ทต.เทพราช	บ้านโพธิ์	ฉะเชิงเทรา
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก				
34.	ศพด.โรงเรียนวัดเขาน้อย	อบต.พรหมณี	เมืองนครนายก	นครนายก
35.	ศพด.โรงเรียนอนุบาลบางระจัน	ทต.บางระจัน	บางระจัน	สิงห์บุรี
37.	ศพด.คลองลำวี	อบต.บางบัวทอง	บางบัวทอง	นนทบุรี
38.	ศพด.โรงเรียนวัดลาย	ทต.นครหลวง	นครหลวง	พระนครศรีอยุธยา
39.	ศพด.โรงเรียนบ้านหนองบัวหึง	อบต.ดอนทราย	ปากท่อ	ราชบุรี
40.	ศพด.ตำบลบ้านปราโมทย์	อบต.บางสะแก	บางคนที	สมุทรสงคราม
41.	ศพด.ทต.ร่ามะสัก	ทต.ร่ามะสัก	โพธิ์ทอง	อ่างทอง
42.	ศพด.โรงเรียนวัดทุ่งเขิน	อบต.ทุ่งคอก	สองพี่น้อง	สุพรรณบุรี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่				
43.	ศพด.ทต.ท่าตูม	ทต.ท่าตูม	ท่าตูม	สุรินทร์
44.	ศพด.วัดศิลาพัฒนาราม	อบต.กุดแห่	นากลาง	หนองบัวลำภู
45.	ศพด.ทต.หนองบัว	ทต.หนองบัว	เมืองอุดรธานี	อุดรธานี
46.	ศพด.วัดบ้านเป่า	อบต.เหล่าเสือโก้ก	เหล่าเสือโก้ก	อุบลราชธานี
47.	ศพด.บ้านไค้ปูน	อบต.ไค้ปูน	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์
48.	ศพด.ทต.กระสัง	ทต.กระสัง	กระสัง	บุรีรัมย์
49.	ศพด.ทต.คำชะอี	ทต.คำชะอี	คำชะอี	มุกดาหาร
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง				
50.	ศพด.ชลประทานสงเคราะห์	ทน.นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา	นครราชสีมา
51.	ศพด.ทม.ร้อยเอ็ด	ทม.ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด

รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กที่เป็น
ประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งตามภาค ขนาด และสังกัด (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	อปท.	อำเภอ	จังหวัด
52.	ศพด.บ้านหนองสังข์	อบต.หนองสังข์	นาแก	นครพนม
53.	ศพด.ทต.อากาศอำนวย	ทต.อากาศอำนวย	อากาศอำนวย	สกลนคร
54.	ศพด.บ้านกระจาย	อบต.กระจาย	ป่าดู่	ยโสธร
55.	ศพด.วัดสว่าง	ทต.กันทรลักษ์	กันทรลักษ์	ศรีสะเกษ
56.	ศพด.บ้านหนองแก้ว	อบต.รัตนวาปี	รัตนวาปี	หนองคาย
57.	ศพด.อบต.โนนข่า	อบต.โนนข่า	พล	ขอนแก่น
58.	ศพด.ทต.บ้านเพชรภูเขียว	ทต.บ้านเพชรภูเขียว	ภูเขียว	ชัยภูมิ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก				
59.	ศพด.บ้านโนนยาง	อบต.ผาขาว	ผาขาว	เลย
60.	ศพด.วัดผาสุกการาม	อบต.นาป่าแซง	ปทุมราชวงศา	อำนาจเจริญ
61.	ศพด.อบต.เลิงแฝก	อบต.เลิงแฝก	กุฉินารายณ์	มหาสารคาม
ภาคใต้				
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่				
62.	ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัดลำทับ	ทต.ลำทับ	ลำทับ	กระบี่
63.	ศพด.บ้านทุ่งไหม้	อบต.ไม้เรียง	ฉวาง	นครศรีธรรมราช
64.	ศพด.บ้านตะโหมด	ทต.ตะโหมด	ตะโหมด	พัทลุง
65.	ศพด.วัดบางदान	ทต.พะวง	เมืองสงขลา	สงขลา
66.	ศพด.บ้านกะตะ	ทต.กะรน	เมืองภูเก็ต	ภูเก็ต
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง				
67.	ศพด.บ้านทอน	อบต.โคกเคียน	เมืองนราธิวาส	นราธิวาส
68.	ศพด.บ้านลำเลียง	อบต.ลำเลียง	กระบุรี	ระนอง
69.	ศพด.บ้านควนโต๊ะเหลง	อบต.ควนโดน	ควนโดน	สตูล
70.	ศพด.บ้านท่าช้าง	อบต.ท่าช้าง	ท่าช้าง	สุราษฎร์ธานี
71.	ศพด.ทต.ทุ่งตะไคร	ทต.ทุ่งตะไคร	ทุ่งตะโก	ชุมพร
72.	ศพด.บ้านนาโต๊ะหมิง	อบต.นาโต๊ะหมิง	เมืองตรัง	ตรัง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก				
73.	ศพด.โรงเรียนวัดสุนทรวารีย์	อบต.บางไทร	โคกโพธิ์	ปัตตานี
74.	ศพด.บ้านเตี๋ยม	อบต.คุระ	คุระบุรี	พังงา
75.	ศพด.บ้านคูขงกุฉี	อบต.สะเอะ	กรงปินัง	ยะลา

รายชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
ที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ
แบ่งตามภาค ขนาด สังกัด และวันที่เก็บรวบรวมข้อมูล

ลำดับ	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	อปท.	อำเภอ	จังหวัด	วันที่เก็บรวบรวมข้อมูล
1.	ศพด.ทต.บึงยี่โก (วัดเขียนเขต)	ทต.บึงยี่โก	ธัญบุรี	ปทุมธานี	8 ตุลาคม 52
2.	ศพด.ทม.ลพบุรี	ทม.ลพบุรี	เมืองลพบุรี	ลพบุรี	14 ตุลาคม 52
3.	ศพด.วัดสองคบ	ทต.ชัยนาท	เมืองชัยนาท	ชัยนาท	15 ตุลาคม 52
4.	ศพด.บ้านวังหม้อเจดีย์ขาวหลัง	อบต.ต้นธงชัย	เมืองลำปาง	ลำปาง	16 ตุลาคม 52
5.	ศพด.บ้านวังตาช่วย	อบต.วังชะพลู	ชาวนวลลักษณ์บุรี	กำแพงเพชร	19 ตุลาคม 52
6.	ศพด.วัดหนองบัว	อบต.โกรน	กงไกรลาศ	สุโขทัย	21 ตุลาคม 52
7.	ศพด.ทต.วังเจ้า	ทต.วังเจ้า	วังเจ้า	ตาก	22 ตุลาคม 52
8.	ศพด.บ้านทุ่งใหม่	อบต.ไม้เรียง	ฉวาง	นครศรีธรรมราช	9 พฤศจิกายน 52
9.	ศพด.บ้านเตรียม	อบต.คุระ	คุระบุรี	พังงา	10 พฤศจิกายน 52
10.	ศพด.บ้านลำเลียง	อบต.ลำเลียง	กระบุรี	ระนอง	11 พฤศจิกายน 52
11.	ศพด.วัดบุญทวี	อบต.ธงชัย	เมืองเพชรบุรี	เพชรบุรี	12 พฤศจิกายน 52
12.	ศพด.โรงเรียนบ้านหนองบัวหึ่ง	อบต.ดอนทราย	ปากท่อ	ราชบุรี	13 พฤศจิกายน 52
13.	ศพด.โรงเรียนวัดเขาน้อยฯ	อบต.พรหมณี	เมืองนครนายก	นครนายก	16 พฤศจิกายน 52
14.	ศพด.โรงเรียนอนุบาลบางระจัน	ทต.บางระจัน	บางระจัน	สิงห์บุรี	17 พฤศจิกายน 52
15.	ศพด.ทม.ร้อยเอ็ด	ทม.ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด	19 พฤศจิกายน 52
16.	ศพด.อบต.เลิงแฝก	อบต.เลิงแฝก	กุดรัง	มหาสารคาม	20 พฤศจิกายน 52
17.	ศพด.อบต.โนนข่า	อบต.โนนข่า	พล	ขอนแก่น	23 พฤศจิกายน 52
18.	ศพด.ทต.หนองบัว	ทต.หนองบัว	เมืองอุดรธานี	อุดรธานี	24 พฤศจิกายน 52
19.	ศพด.บ้านหนองแก้ว	อบต.รัตนวาปี	รัตนวาปี	หนองคาย	25 พฤศจิกายน 52
20.	ศพด.โรงเรียนบ้านปากข้าวสาร	อบต.ปากข้าวสาร	เมืองสระบุรี	สระบุรี	27 พฤศจิกายน 52
21.	ศพด.บ้านบางบ่อ	อบต.บางบ่อ	ปากบ่อ	สมุทรปราการ	30 พฤศจิกายน 52

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
2. แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
3. แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
4. แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. รายละเอียดของแบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้ดูแลเด็ก การอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย แบบเติมคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่ภาคภูมิใจในชีวิต และสิ่งที่ท่านดำเนินการต่อหลังจากที่ท่านได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

- ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้
4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

คำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า และเติมคำตอบเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะ

2. ข้อมูลในแบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่และการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

3. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพราะทุกคำตอบของท่านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ท่านได้กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง และเติมข้อความลงในช่องว่างตามสภาพความเป็นจริง

1. เพศ หญิง ชาย
2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 31-35 ปี	☐ 36-40 ปี
☐ 41-45 ปี	☐ 46-50 ปี	☐ มากกว่า 50 ปี
3. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี	☐ ปริญญาโท
4. สาขาวิชา

☐ การศึกษาปฐมวัย	☐ การศึกษา	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
5. ประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้ดูแลเด็ก

☐ 1-5 ปี	☐ 6-10 ปี	☐ มากกว่า 10 ปี
6. การอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย

☐ ไม่เคย	☐ เคย (โปรดระบุ)
1.....	
2.....	
3.....	
4.....	
5.....	
7. สิ่งที่น่าสนใจในชีวิต (โปรดระบุ)

.....

.....

.....
8. สิ่งที่ท่านดำเนินการต่อหลังจากที่ท่านได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

ตอนที่ 2

แบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของท่าน

5	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	จัดพื้นที่ภายนอกห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น					
2.	จัดเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก					
3.	ดูแลบริเวณโดยรอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย และดูแลเครื่องเล่นสนามให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เมื่อเกิดการชำรุดแจ้งเจ้าหน้าที่ดำเนินการซ่อม					
4.	ดูแลความสะอาดของบริเวณสนามเด็กเล่น					
5.	จัดมุมประสบการณ์ต่างๆ ในห้องเรียนตามหน่วยการเรียนรู้					
6.	จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยให้เด็กเคลื่อนไหว/เปลี่ยนกิจกรรมได้อย่างสะดวก					
7.	จัดให้มีสื่อ/อุปกรณ์ตามมุมเหมาะสมกับวัยของเด็ก					
8.	มีการแบ่งสัดส่วนการใช้พื้นที่ภายในห้องเรียนอย่างชัดเจน					
9.	จัดวางสื่อ/อุปกรณ์โดยให้เด็กสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ/อุปกรณ์ได้ตามต้องการ					
10.	มีการทักทายพูดคุยกับเด็กในช่วงเวลาของการรับเด็กตอนเช้า					
11.	รำเริง/แจ่มใสเมื่ออยู่กับเด็ก					
12.	ให้การสัมผัสเด็กเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอเท่าเทียมกัน					
13.	เข้าไปช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ และแสดงความชื่นชมต่อผลงานของเด็ก					
14.	สร้างข้อตกลงร่วมกันกับเด็กภายในห้องเรียน					
15.	เปิดโอกาสให้เด็กพูดคุยแสดงความคิดเห็นร่วมกับครูและเพื่อนขณะทำกิจกรรม					

16. ปัญหาที่ท่านพบเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมมีอะไรบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะ
อย่างไร (โปรดระบุ)

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

สภาพแวดล้อมทางสังคม

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	เขียนแผนการจัดประสบการณ์โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และนำบริบทในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็ก					
2.	เขียนแผนการจัดประสบการณ์โดยให้เด็กเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว					
3.	จัดเตรียมกิจกรรมและสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยให้เด็กได้มีโอกาสเลือกปฏิบัติกิจกรรม และลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง					
4.	นำเด็กออกไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน					
5.	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5					
6.	จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาวิชาและทักษะต่างๆ					
7.	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก					
8.	จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและทำงานร่วมกับเพื่อนทั้งกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กรู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคม					
9.	ตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้ ด้วยคำถามปลายเปิด					
10.	จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับชีวิตและบริบทของเด็ก					
11.	จัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้รู้จักคิดแก้ปัญหา และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง					
12.	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเลือกจากสิ่งที่เด็กสนใจ					
13.	จัดกิจกรรมที่ให้ได้เตรียมความพร้อม โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส					
14.	เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระทางด้านการขีดเขียน และงานศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การพับ เป็นต้น					
15.	จัดกิจกรรมที่เด็กได้แสดงออกทางความคิด และเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานทั้งของตนเองและผลงานของเพื่อน					
16.	จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสในการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก					
17.	ให้คำแนะนำ หรือเข้าไปช่วยเหลือในการทำกิจกรรมของเด็กเมื่อเด็กต้องการ					
18.	ฝึกให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง เช่น การรับประทานอาหาร การดื่มนม การแต่งตัว บอกละเอียดต้องการเข้าห้องน้ำ การใส่รองเท้า เป็นต้น					

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
19.	จัดแสดงผลงานของเด็กทุกคน ในทุกครั้งของการทำกิจกรรม					
20.	เตรียมกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนเพื่อน					
21.	เตรียมสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ทุกครั้ง และปรับเปลี่ยนทุกหน่วยการเรียนรู้					
22.	สื่อ/อุปกรณ์มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนเด็ก					
23.	สื่อ/อุปกรณ์มีขนาดเหมาะสมกับวัยของเด็ก					
24.	สื่อ/อุปกรณ์กระตุ้นความสนใจของเด็ก					
25.	สื่อ/อุปกรณ์ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้					
26.	จัดหาสื่อ/อุปกรณ์ที่หาง่าย มีอยู่ในท้องถิ่น หรือเป็นสื่อของจริง					
27.	สื่อ/อุปกรณ์มีความปลอดภัย และมีความแข็งแรง					
28.	สื่อ/อุปกรณ์มีความสะอาด					
29.	สื่อ/อุปกรณ์สามารถนำมาดัดแปลงใช้ได้หลายครั้ง					

30. ปัญหาที่ท่านพบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีอะไรบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร (โปรดระบุ)

การวางแผนการจัดกิจกรรม

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

การใช้สื่อ/อุปกรณ์

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	มีการวางแผนการประเมิน และการเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินก่อนทำการประเมินทุกครั้ง					
2.	มีการจัดบันทึกการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไว้เป็นหลักฐาน					
3.	ประเมินพัฒนาการ ผลและการเรียนรู้ครบทุกด้าน (ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา)					
4.	ประเมินพัฒนาการผลและการเรียนรู้เป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอในทุกกิจกรรม					
5.	มีการเลือกใช้เครื่องมือการประเมินอย่างหลากหลายในการประเมิน 1 กิจกรรม (เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การรวบรวมผลงาน เป็นต้น)					
6.	สังเกตพฤติกรรมและจัดบันทึกพฤติกรรมตามความเป็นจริง					
7.	เก็บรวบรวมผลงานของเด็กในทุกกิจกรรม					
8.	สนทนากับเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และผลงานของเด็ก					
9.	ใช้แบบบันทึกพัฒนาการในการบันทึกพัฒนาการของเด็ก					
10.	ใช้แบบทดสอบในการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก					
11.	นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กต่อไป					
12.	นำผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ไปวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการและวิธีการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และวางแผนเพื่อพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล					
13.	นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปวิเคราะห์เพื่อให้ทราบว่าเด็กคนใดต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ					
14.	นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปประเมินหลักสูตร สถานศึกษาและโปรแกรมการสอนของผู้สอน และทำการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและโปรแกรมการสอนของผู้สอน					
15.	นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้รายงานให้ผู้ปกครองทราบ					
16.	รายงานสรุปผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ให้กับครูประจำชั้นในชั้นต่อไป					
17.	มีการทำวิจัยในชั้นเรียน					

18. ปัญหาที่ท่านพบเกี่ยวกับการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้มีอะไรบ้าง และ
ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร (โปรดระบุ)

หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

การนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

การวิจัยในชั้นเรียน

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับพัฒนาการ พฤติกรรม และการเรียนรู้ของเด็ก (เช่น การพูดคุย ป้ายประชาสัมพันธ์ จดหมาย สมุดบันทึกพัฒนาการ เป็นต้น)					
2.	ให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก					
3.	มีการไปเยี่ยมบ้านเด็ก					
4.	เชิญผู้ปกครองเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่เด็ก					
5.	เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น					
6.	เชิญผู้มีความรู้ในชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่เด็ก					
7.	เชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น					
8.	นำเด็กไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางชุมชนจัดขึ้น					
9.	นำเด็กไปทัศนศึกษายังแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน					

10. ปัญหาที่ท่านพบเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนมีอะไรบ้าง และ
ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร (โปรดระบุ)

การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ปัญหา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป คำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด
  - ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ใน 4 ด้าน ได้แก่
    1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม
    2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
    3. ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้
    4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

การปฏิบัติในการใช้แบบสัมภาษณ์

การเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และทำความเข้าใจในประเด็นที่จะสัมภาษณ์ให้ชัดเจน
2. ติดต่อและนัดเวลาในการสัมภาษณ์ (ประมาณ 45 นาที)

การปฏิบัติขณะสัมภาษณ์

1. ผู้สัมภาษณ์แนะนำตนเอง และวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
2. สนทนาเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคย
3. ขออนุญาตจดบันทึก และบันทึกเสียง
4. ถามให้ครบทุกประเด็น และซักถามให้เข้าใจ

การบันทึกข้อมูล

1. ทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ชื่อผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัน เวลา ฯลฯ ให้ครบถ้วนก่อนการสัมภาษณ์
2. สัมภาษณ์โดยการบันทึกเสียง และจดประเด็นสำคัญลงในแบบสัมภาษณ์
3. ทำการจดบันทึกเพิ่มเติมในรายละเอียดหรือข้อสังเกตที่พบ

แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

ชื่อผู้สัมภาษณ์ .....

วันที่ทำการสัมภาษณ์..... เวลาเริ่ม..... เวลาสิ้นสุด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อผู้ดูแลเด็ก.....
2. ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... ตั้งอยู่เลขที่..... ถนน.....
ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
3. อายุ ..... ปี
4. วุฒิการศึกษา..... สาขาวิชา.....
5. ประสบการณ์ในการทำงานด้านการดูแลเด็ก ..... ปี
6. ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยในเรื่องใดบ้าง และใครเป็นผู้จัดการอบรม
  - 6.1.....
ผู้จัดการอบรม .....
  - 6.2.....
ผู้จัดการอบรม.....
  - 6.3.....
ผู้จัดการอบรม.....
  - 6.4.....
ผู้จัดการอบรม.....
  - 6.5.....
ผู้จัดการอบรม.....
7. ท่านคิดว่าทำไมท่านจึงได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ดูแลเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก.....
.....
8. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้ดูแลเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก.....
.....
9. มีอะไรบ้างที่ท่านได้ปฏิบัติเพิ่มขึ้นเมื่อได้รับคัดเลือกเป็นผู้ดูแลเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก.....
.....
10. ท่านมีแผนการที่จะทำงานต่อไปอย่างไรในฐานะที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้ดูแลเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
.....

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

1. ท่านคิดว่าการจัดสภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านมีหลักการและวิธีการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอย่างไร
(การจัดมุมต่างๆ การจัดที่นั่งทำกิจกรรมรายบุคคล-กลุ่มย่อย-กลุ่มใหญ่ และการจัดตกแต่งป้ายนิเทศ)
ท่านมีปัญหาในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนของท่านหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร
3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนหรือไม่ (ถ้ามี ท่านมีส่วนร่วมในเรื่องใดบ้างและท่านปฏิบัติอย่างไร) (การจัดสนามเด็กเล่น การจัดแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และการจัดระบบรับส่งเด็ก)
ท่านมีปัญหาในการจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร
4. ท่านมีวิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กในห้องเรียนของท่านอย่างไร (การทักทายตอนเช้าเมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน และการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างทำกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน)
ท่านมีปัญหาในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กในชั้นเรียนของท่านหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร
5. ท่านมีวิธีการอย่างไรให้เด็กในชั้นเรียนของท่านมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย-กลุ่มใหญ่)
ท่านมีปัญหาในการทำให้เด็กในชั้นเรียนของท่านมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

6. สิ่งที่ท่านคำนึงถึงในการวางแผนการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ให้แก่เด็กมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
ท่านมีปัญหาในการวางแผนการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ให้แก่เด็กหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร
7. ก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในแต่ละวัน ท่านมีวิธีการเตรียมตัวอย่างไรบ้าง

(การวางแผนการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การเลือกใช้สื่อ และแนวทางที่ใช้ในการประเมินผล)

ท่านมีปัญหาในการเตรียมตัวเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในแต่ละวันหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

8. ในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ท่านมีวิธีการทำอย่างไร (ที่มาของเรื่องที่ทำ การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เหตุผลที่เลือกเรื่องนั้น ระยะเวลาในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ และแหล่งที่ศึกษาเพิ่มเติม)

ท่านมีปัญหาในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

9. ขณะเด็กทำกิจกรรม ท่านมีส่วนร่วม/บทบาทอย่างไร เพราะเหตุใด

ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วม/บทบาทของท่านหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

10. ท่านมีหลักในการเลือกสื่อ/อุปกรณ์ในการจัดประสบการณ์และการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด (แหล่งของสื่อ ลักษณะของสื่อ และงบประมาณในการจัดซื้อ)

ท่านมีปัญหาในการเลือกสื่อ/อุปกรณ์หรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

ด้านการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

11. ท่านมีหลักในการเลือกวิธีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างไร เพราะเหตุใด และมีผลดีอย่างไร

12. ท่านนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้อย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด (พัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาปฐมวัย วางแผนการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป วิเคราะห์พัฒนาการและการเรียนรู้เด็กเป็นรายบุคคล และรายงานให้ผู้ปกครองทราบ)

ท่านมีปัญหาในการนำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้หรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

13. ท่านทำวิจัยในชั้นเรียนหรือไม่ (ถ้าทำ ท่านทำเพื่อวัตถุประสงค์อะไร และท่านมีวิธีดำเนินการอย่างไร ผลเป็นอย่างไร ท่านทำวิจัยในชั้นเรียนบ่อยเพียงใด และท่านนำผลจากการทำวิจัยในชั้น

เรียนนั้นไปใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร และถ้าไม่ได้ทำ เพราะอะไร และท่านสนใจที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด)

ท่านมีปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างไร (สำหรับท่านที่ทำวิจัยในชั้นเรียน)

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

14. ท่านคิดว่าการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนมีความสำคัญหรือไม่ เพราะเหตุใด

15. ท่านมีวิธีสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างไร เพราะเหตุใด (ป้ายประชาสัมพันธ์ การสนทนา จดหมาย สมุดบันทึกพัฒนาการประจำวัน หรือประจำสัปดาห์)

ท่านมีปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

16. ท่านมีวิธีสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างไร เพราะเหตุใด (ป้ายประชาสัมพันธ์ การสนทนา เอกสารชี้แจงกิจกรรมของทางศูนย์ฯ ฯลฯ)

ท่านมีปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

17. ท่านให้ความรู้หรือสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแล และการปฏิบัติต่อเด็กหรือไม่ ท่านปฏิบัติอย่างไร และท่านให้ความรู้หรือสร้างความเข้าใจในเรื่องใดบ้าง

ท่านมีปัญหาในการให้ความรู้หรือสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

18. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของท่านหรือไม่ อย่างไร (อาสาสมัครให้ความรู้แก่เด็ก และพาเด็กออกไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน)

ท่านมีปัญหาในการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก มีลักษณะเป็นแบบบันทึกการสังเกตและแบบวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน
2. แบบสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
  - ตอนที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
  - ตอนที่ 3 แบบวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ปฏิบัติ” และ “ไม่ปฏิบัติ” และทำการบันทึกรายละเอียดที่พบเพิ่มเติม

การปฏิบัติในการสังเกต

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก และทำความเข้าใจประเด็นที่จะสังเกตให้ชัดเจน
2. ทำการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
3. ทำการบันทึกการสังเกตโดยพิจารณาตามประเด็นในแบบสังเกต และบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติมจากการสังเกตพบ
4. นำแบบบันทึกการสังเกตมาวิเคราะห์ผลการสังเกตในแบบวิเคราะห์ผลการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

การบันทึกข้อมูล

1. ผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตด้วยตนเอง
2. บันทึกข้อมูลทั่วไปให้เรียบร้อยก่อนการสังเกต
3. เมื่อเลิกสังเกต บันทึกเวลาสิ้นสุดการสังเกต

แบบบันทึกการสังเกต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้ดูแลเด็ก..... ชั้น..... จำนวนเด็ก.....คน
 ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... ตั้งอยู่เลขที่..... ถนน.....
 ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
 วันที่ทำการสังเกต..... เวลาเริ่ม..... เวลาสิ้นสุด.....
 ชื่อผู้สังเกต.....

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก

คำชี้แจง บันทึกการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็กอย่างละเอียด

เวลา/การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก
ศูนย์วิทยุทรัพยากร

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบวิเคราะห์ผลการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก
คำชี้แจง นำข้อมูลจากการสังเกตมาวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ใน
 ช่องปฏิบัติ และไม่ปฏิบัติ และบันทึกข้อมูลเพิ่มเติม

ลำดับ ที่	รายการ	ผลการ ปฏิบัติ		ข้อมูล เพิ่มเติม
		ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน				
1. การวางแผนการจัดกิจกรรม				
1.1	ทำแผนการจัดประสบการณ์ที่ชัดเจนสำหรับการจัดกิจกรรม			
1.2	เตรียมกิจกรรมได้เหมาะสมกับระดับความสนใจของเด็ก			
2. การจัดประสบการณ์และการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก				
2.1	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม			
2.2	จัดกิจกรรมให้เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (ริเริ่ม วางแผน และลงมือปฏิบัติ)			
2.3	จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดลอง การปฏิบัติ การสนทนา การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง เป็นต้น			
2.4	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน			
2.5	จัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้มีโอกาสดำเนินงานทั้งเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่			
2.6	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีทั้งกิจกรรมที่สงบและกิจกรรมที่เคลื่อนไหว			
2.7	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องด้านคุณธรรมและจริยธรรม			
2.8	สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นรายบุคคล โดยเข้าไปช่วยให้คำแนะนำแก่เด็กในการปฏิบัติงานด้วยการใช้คำถามปลายเปิด หรือการสาธิตให้เด็กดู			
2.9	มีการส่งเสริมให้เด็กฟังอย่างตั้งใจ มีการสนทนาโต้ตอบ และแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน			
2.10	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้แสดงออกทางสุนทรียะ (ศิลปะ และดนตรี)			
2.11	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้พัฒนากล้ามเนื้อมือ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การขีดเขียน การร้อยเชือก การฉีกกระดาษ เป็นต้น			
2.12	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การเคลื่อนไหว ประกอบจังหวะ การเล่นเกมกลางแจ้ง เป็นต้น			

ลำดับ ที่	รายการ	ผลการ ปฏิบัติ		ข้อมูล เพิ่มเติม
		ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
2.13	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง เช่น การรับประทานอาหารเช้า การเข้าห้องส้วม การใส่รองเท้า เป็นต้น			
2.14	ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับเพื่อน เช่น การร่วมมือ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การแก้ปัญหา เป็นต้น			
2.15	ให้เด็กได้อธิบายผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน และส่งเสริมให้เด็กรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนที่มีต่อผลงานของตนเอง			
2.16	ให้คำชมเชยต่อการปฏิบัติงาน และผลงานของเด็ก			
2.17	จัดแสดงผลงานของเด็ก			
3.การใช้สื่อ /อุปกรณ์				
3.1	สื่อ/อุปกรณ์สอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้			
3.2	จัดสื่อ/อุปกรณ์ให้เด็กได้เลือกใช้ในการเล่นและการทำงานกิจกรรมด้วยความสะดวก			
3.3	สื่อ/อุปกรณ์มีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิด ความสนใจในการเรียนรู้ และมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก			
3.4	สื่อ/อุปกรณ์มีความหลากหลาย (เช่น ขนาด ผิวสัมผัส เสียง น้ำหนัก เป็นต้น) ปลอดภัย และแข็งแรง			
3.5	มีทั้งสื่อ/อุปกรณ์ที่เด็กสามารถเล่นได้คนเดียว และเล่นร่วมกับเพื่อน			
การประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้				
4. หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้				
4.1	ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กเป็นรายบุคคล			
4.2	ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กครบทุกด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา)			
4.3	ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้แก่ เด็ก (ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป)			
4.4	ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม			
4.5	ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการสนทนา พูดคุย สัมภาษณ์			
4.6	ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ด้วยวิธีการรวบรวมผลงาน			

ลำดับ ที่	รายการ	ผลการ ปฏิบัติ		ข้อมูล เพิ่มเติม
		ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
5. นำผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาเด็ก				
5.1	รายงานผลการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้แก่ผู้ปกครอง			
6. การวิจัยในชั้นเรียน				
6.1	ทำวิจัยในชั้นเรียน			
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน				
7. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน				
7.1	ให้การต้อนรับ สนทนาพูดคุยกับผู้ปกครองด้วยความเหมาะสม			
8. การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก				
8.1	พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กทั้งที่อยู่ที่บ้าน และที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
8.2	มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเขียนจดหมาย สื่อสาร สมุดบันทึกพัฒนาการประจำวัน หรือประจำสัปดาห์ ป้าย ประชาสัมพันธ์ต่างๆ เป็นต้น			

แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ และแบบบันทึกการสำรวจ
2. แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
  - ตอนที่ 2 แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก การจัดสภาพแวดล้อมภายใน และการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม มีลักษณะรายการให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “พบ” เมื่อทำการสำรวจพบ และใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ไม่พบ” เมื่อทำการสำรวจไม่พบ และทำการบันทึกรายละเอียดที่พบเพิ่มเติม

การปฏิบัติในการใช้แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และทำความเข้าใจในประเด็นในการสำรวจให้ชัดเจน
2. บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อผู้ดูแลเด็ก ชั้น จำนวนเด็ก ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัด วัน และเวลาที่เริ่มทำการสำรวจให้เรียบร้อยก่อนเริ่มสำรวจ และบันทึกเวลาสิ้นสุดการสำรวจเมื่อทำการสำรวจเรียบร้อยแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้ดูแลเด็ก..... ชั้น..... จำนวนเด็ก.....คน
 ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... ตั้งอยู่เลขที่..... ถนน.....
 ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
 วันที่ทำการสำรวจ..... เวลาเริ่ม..... เวลาสิ้นสุด.....
 ชื่อผู้ทำการสำรวจ.....

ตอนที่ 2 แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก การจัดสภาพแวดล้อมภายใน และการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม

คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องให้ตรงกับความเป็นจริงจากการสำรวจ และบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติม

ลำดับที่	รายการ	พบ	ไม่พบ	บันทึกรายละเอียดเพิ่มเติม
การจัดสภาพแวดล้อมภายนอก				
1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก				
1.1	ตั้งอยู่ในสถานที่ปลอดภัย ไม่เสี่ยงอันตราย ไม่มีมลภาวะ			
1.2	ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีแหล่งเรียนรู้จากชุมชนที่หลากหลาย			
1.3	มีรั้วกันเป็นสัดส่วน			
2. บริเวณภายนอกอาคาร				
2.1	มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมอย่างเพียงพอ			
2.2	มีพื้นที่เป็นสัดส่วนสำหรับทำกิจกรรมแต่ละประเภท เช่น บริเวณเครื่องเล่นสนาม การปีนป่าย พื้นที่สำหรับวิ่งเล่น เป็นต้น			
2.3	มีบริเวณที่มีความร่มรื่น มีร่มเงาจากต้นไม้ และกลางแจ้ง			
2.4	สนามเด็กเล่นมีความสะอาด			
2.5	เครื่องเล่นสนามอยู่ในสภาพดี			
2.6	เครื่องเล่นสนามตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ปลอดภัย			
2.7	เครื่องเล่นสนามมีความหลากหลาย			
2.8	เครื่องเล่นสนามเพียงพอต่อจำนวนเด็ก			

ลำดับที่	รายการ	พบ	ไม่พบ	บันทึกรายละเอียดเพิ่มเติม
2.9	บริเวณพื้นที่สนามมีความหลากหลาย เช่น สนามหญ้า ทราย ดิน ปูน เป็นต้น			
สภาพแวดล้อมภายใน				
3. บริเวณอาคารเรียน				
3.1	มีแสงสว่างเพียงพอ			
3.2	พื้นที่บริเวณภายในมีความสะอาด			
3.3	มีราวเตี้ยสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันได			
3.4	ประตู-หน้าต่างมีความแข็งแรง			
3.5	ความสูงของหน้าต่างอยู่ที่ประมาณ 80 เซนติเมตร นับจากพื้น			
3.6	พื้นที่ใช้สอยเพียงพอต่อจำนวนเด็ก			
3.7	สภาพพื้นภายในอาคารไม่ลื่น และไม่ชื้น			
3.8	พื้นที่ใช้สอยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย			
3.9	ติดตั้งเครื่องดับเพลิงแบบมือถือภายในอาคาร			
4. ห้องนอน				
4.1	พื้นที่สำหรับนอนมีความสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก			
4.2	ห้องนอนไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก			
4.3	อุปกรณ์เครื่องนอนสะอาด			
4.4	อุปกรณ์เครื่องนอนมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก			
4.5	อุปกรณ์เครื่องนอนมีเพียงพอต่อจำนวนเด็ก			
4.6	อุปกรณ์เครื่องนอนมีการเขียนชื่อหรือทำสัญลักษณ์ประจำตัวเด็กแต่ละคน			
4.7	มีบริเวณสำหรับเก็บอุปกรณ์เครื่องนอนอย่างเป็นสัดส่วน			
5. ห้องประกอบอาหาร				
5.1	แยกออกจากบริเวณพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆ			
5.2	บริเวณพื้นที่ห้องประกอบอาหารสะอาด และอากาศถ่ายเทสะดวก			
5.3	มีพื้นที่สำหรับล้างทำความสะอาด			

ลำดับที่	รายการ	พบ	ไม่พบ	บันทึกรายละเอียดเพิ่มเติม
5.4	มีบริเวณเก็บภาชนะอย่างเป็นสัดส่วนและสะอาด			
5.5	มีการป้องกันฝุ่น และแมลงต่างๆ			
6. ห้องรับประทานอาหาร				
6.1	มีแสงสว่างเพียงพอ			
6.2	พื้นที่สำหรับรับประทานอาหารมีความสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก			
6.3	อุปกรณ์เครื่องใช้สะอาด			
6.4	อุปกรณ์เครื่องใช้มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนเด็ก			
6.5	อุปกรณ์เครื่องใช้มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก			
6.6	อุปกรณ์เครื่องใช้มีลักษณะปลอดภัยและทนทาน			
7. ห้องส้วม				
7.1	มีแสงสว่างเพียงพอ			
7.2	บริเวณห้องส้วมมีความสะอาด ปลอดภัย และอากาศถ่ายเทสะดวก			
7.3	พื้นไม่ลื่น			
7.4	อุปกรณ์มีขนาดเหมาะสมสำหรับเด็ก			
7.5	แยกออกจากห้องส้วมของผู้ใหญ่			
7.6	ประตูห้องน้ำมีความเหมาะสม เช่น ความสูงเหมาะสมกับเด็ก ไม่มีที่ล๊อค เป็นต้น			
7.7	มีอ่างล้างมือ			
7.8	อยู่ใกล้กับห้องเรียน			
8. ห้องพยาบาล				
8.1	บริเวณห้องพยาบาลมีความสะอาด ปลอดภัย และอากาศถ่ายเทสะดวก			
8.2	มีตู้ยาสามัญประจำบ้าน			
8.3	มีเตียงนอนสำหรับเด็กป่วย			
9. ห้องเรียน				
9.1	มีแสงสว่างเพียงพอและสม่ำเสมอทั่วห้อง			
9.2	ภายในห้องเรียนสะอาด และอากาศถ่ายเทสะดวก			

ที่	รายการ	พบ	ไม่พบ	บันทึกรายละเอียดเพิ่มเติม
9.3	มีการติดรูป และสัญลักษณ์แสดงชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์			
9.4	โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก			
9.5	โต๊ะเก้าอี้มีเพียงพอต่อจำนวนเด็ก			
9.6	โต๊ะเก้าอี้มีน้ำหนักเบาสะดวกในการเคลื่อนย้าย			
9.7	มีพื้นที่เพียงพอต่อจำนวนเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ			
9.8	มีการแบ่งการใช้พื้นที่ภายในห้องเรียนอย่างเป็นสัดส่วน			
9.9	มีพื้นที่แสดงผลงานเด็ก และอยู่ในระดับสายตาเด็ก			
9.10	มีการตกแต่งห้องเรียนอย่างสวยงาม และมีป้ายนิเทศ			
9.11	มีพื้นที่จัดวางสื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ตามมุมต่างๆ อย่างเหมาะสม			
9.12	เด็กแต่ละคนมีเครื่องใช้ส่วนตัว และมีชื่อหรือสัญลักษณ์ของเด็กแต่ละคนติดอยู่			
9.13	มีพื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละคน			
9.14	พื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก เด็กสามารถหยิบใช้ได้เอง			
9.15	มีพื้นที่เก็บของใช้ สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนของครู และอยู่บริเวณที่พื้นมือเด็ก			
9.16	พื้นไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย และทนทาน			
9.17	มีอุปกรณ์การชั่งน้ำหนัก และอุปกรณ์การวัดส่วนสูง			
9.18	ประตูห้องเปิดง่ายสำหรับเด็ก			

ภาคผนวก จ

ภาพตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพชุดที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อมภายนอก

อาคารเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สนามเด็กเล่น

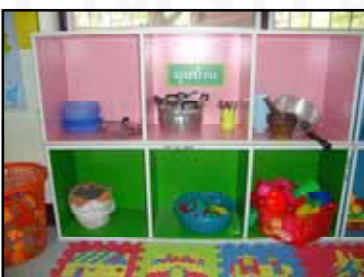
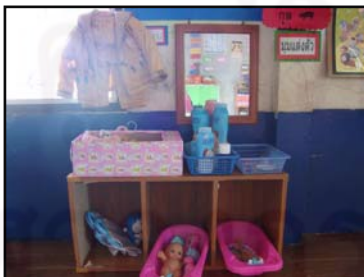

ภาพชุดที่ 2 การจัดสภาพแวดล้อมภายใน

บริเวณภายในห้องเรียน

การจัดมุมเสริมประสบการณ์

ภาพชุดที่ 2 การจัดสภาพแวดล้อมภายใน (ต่อ)

อุปกรณ์/เครื่องใช้ต่างๆ ของเด็ก

ภาคผนวก ฉ

ภาพตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพชุดที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน

ภาพชุดที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน (ต่อ)

เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

ภาคผนวก ช

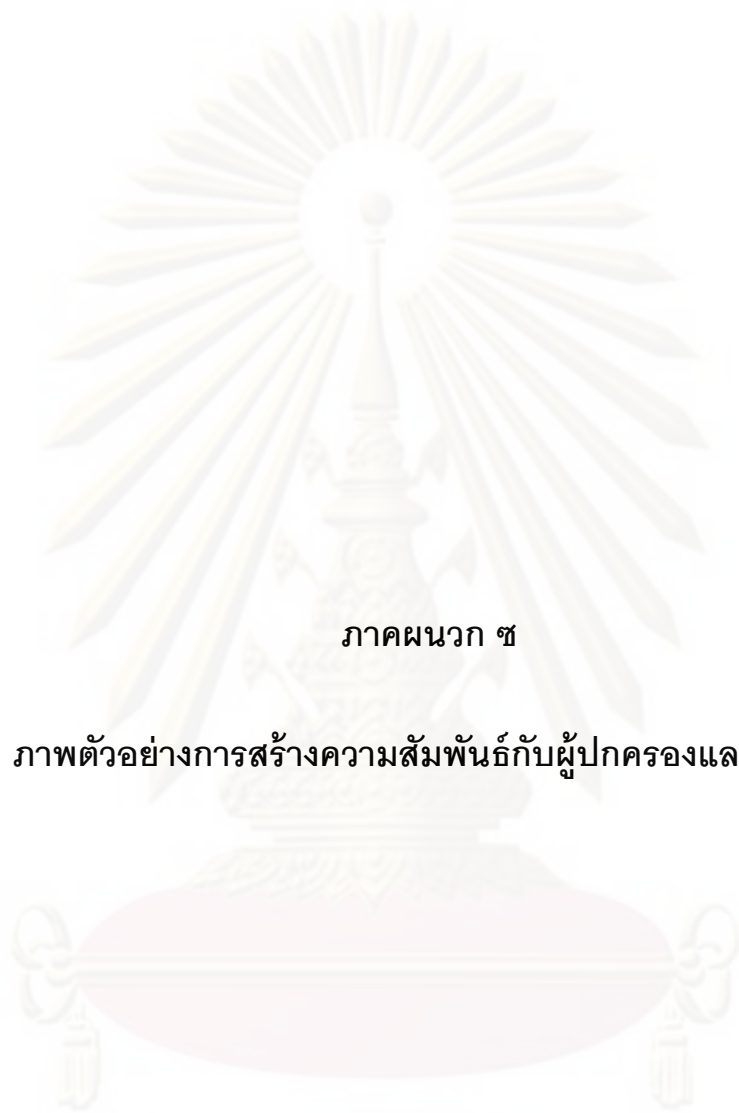
ภาพตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพชุดที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้

ภาคผนวก ซ

ภาพตัวอย่างการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพชุดที่ 5 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

พูดคุยทักทายกับผู้ปกครองขณะมารับ-ส่งเด็ก

พาเด็กออกไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

เชิญผู้ปกครองเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับเด็ก

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวดวงกมล จงเจริญ เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 ที่อำเภอเมือง ลำปาง จังหวัดลำปาง สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เมื่อปี พ.ศ.2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย